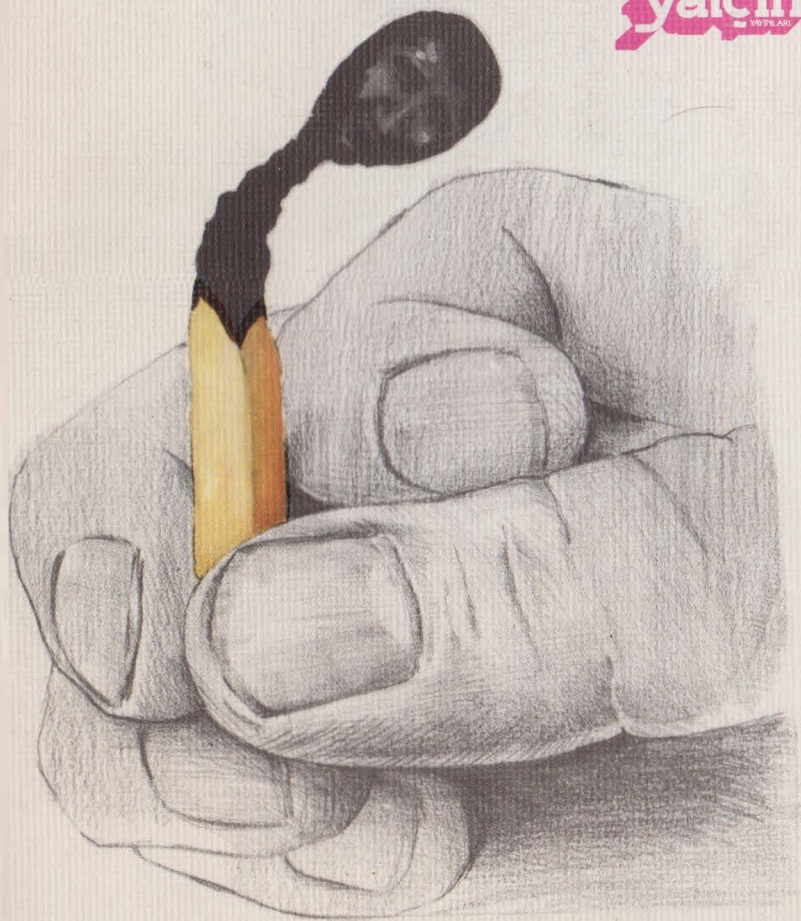

YENİLGİ

erol toy

yalcın
SİYERLERİ

YENİLGİ

EROL TOY

ROMAN / ÖYKÜ - DİZİSİ - 8

12

1. Basım — Ekim 1981

Yalçın
YAYINLARI

YENİLGİ Öyküler /
Erol Toy / Kapak : Has-
let Soyöz / Kapak film
Can Grafik / Tomurcuk
Basım Tesislerinde dizil-
di, basıldı / Yalçın Ya-
yınları : Klodfarer Cad.
No. 24/3 TÜRBE-İST.

YENİLGİ

EROL TOY

S U N U

İlk yazılar gençlik aşklarına benzer. Ya unutulur ya da süslenip püslenip, bir özlem türküsü haline getirilir.

Yenilgi, 1955-65 arasında yazılıp da bir türlü vazgeçilemeyen ürünlerin toplamı idi... Vazgeçilemeyen ama, hep biraz daha elden geçirilmek, biraz daha işlenmek gereksinimi doğuran ürünler. O yüzden de bir türlü yeni basımına karar verilemiyordu.

Çünkü, zaten kitaplaşırken, ikinci kopyaları olmadığı için, gazete ve dergi kesiklerinin yırtılması korkusu egemen olmuştu. Yoğun çalışmalar bir türlü, düzeltilmesine, işlenmesine zaman tanımıyordu. Elllerinde olanlar bilirler. Başında bulunamamanın getirdiği bir çok dizgi yanlış bile söz konusu idi o ilk basımda. Ve zaman, bazılarında vazgeçmeyi zorunlu hale getirmişti. Bazıları ise yukarıda belirttiğim gibi bir ilk aşkın özlem türküsü gibi sürüp gidiyordu. Benim için... Okuyucunun aynı sava katılıp katılmayacağını bilemem.

1981'de yazılan Şahini Avlamak ile Yaşanmış bir Olayın Öyküsü de gelince, Yenilgi'deki yazıları elden geçirme olanağı doğdu. Bazıları unutulmuştu. Vazgeçildi. Bazıları yeniden işlendi. Ama, konuyu, yapıyı hiç değiştirmeden. Çünkü bunların her biri, bir yazıcılık serüveninin oluşmasında birer basamak gibi geliyordu bana. Basamakları birlikte tırmanmayı istedim.

Bilmem o zamandan bu zamana taşınan özlem türküleri, okuyucuda aynı duyguları uyandırır mı?

KAZA

Hareket memuru düdüğünü çaldı. Elini tabloya uzattı. Kapıları kapatan siyah düğmelere basmak üzereydi. Tombalak bir kadın ayağını basamağa uzattı. Parmaklarının hızını kesti. Yan gözle kadını izledi. Zorlanarak kendini yukarı çekişini bekledi. Gövdesi kapkalın kapıyı kaplayınca, parmakları titredi. O anda yükselen tısıltılar, incelerek kapıları örttü. Vitesin gacırtısıyla birlikte rölantideki otobüs yürüdü.

Gözbebekleri yola dikilmişken, gözuçlarıyla yolcularını denetledi. Kendince herbiri için çizdiği resimleri yeniliyordu belleğinde. Elinde fileyle hep aynı yere oturan ihtiyar kıpırdanıyordu. Kendi koltuğu bellemişti dipteki yeri. Her gün bu seferde, daha otobüs boşalmadan bunu bekliyordu sanki. Arkadan biner. Hemen oraya sığınırçasına otururdu. Ve her binışinde ilk olmayı bir değişmez görev sayardı. Oturur oturmaz içinde kaybolduğu paltosunun düğmelerini açar, bacaklarını yayardı. Filesini derttop, ön koltuğun arkalığına tutunurdu. «Hergün ne alır bu

adam?» sorusuyla izlerdi onu. «Emekli maaşıyla, günlük gereksinimlerinden öteye varamaz ki!.. Mahallede bakkal da var, kasap da manav da... Ta, burdan kentin ortasındaki çarşıya gitmek akıl mı? Otobüs parasına değmez yaptığı alış-veriş. Al yakınından. Bırak evine fileni. Otur kahvene. Sevmiyorsan evinin köşesine bağdaş kur. Bunca yılın yorgunluğunu çıkar değil mi? Yok efendim. Çarşıda beş kuruş aşığıya bulacak. Yüz gram kıyma için, dünyanın rezilliğini çekecek. Alışkanlık. İş sayıyor olmalı. «Köşeyi dönerken, gözleri kaydı. İlk sırada durgun, gözleri ve yüzü şiş şiş bakan adama takıldı. Daha bir otobüs aktaracaktı. Fabrikada işçiydi. Vardiya değiştireceği için her zaman eksik uykuyla binerdi otobüse. «Asfalta çıkar çıkmaz, gözleri kayar,» diye geçirdi. «Kaykılır arkasına, hafiften kestirir. Aktarma yapacağı durağa gelinceye top patlatsan duymaz. Sanki içinin derinlerine bir uyarıcı yerleşmiştir. Durağa yaklaşmaya görelim. Dimdik doğrulur. Sallana sallana kapıya yönelir. Vardiyası otobüsün dolu olduğu saatlere rastlamaya görsün. İki yandakileri eze eze yürür. Bir tek o zaman yüzünün şişliği iner sanki. Yayvan bir gülümsemeyle koca başını sallaya sallaya bir ezip büzülüşü vardır ki, güldürür adamı.»

Bütün çevikliğiyle frene bastı. Otobüstekiler kaykıldılar. Gıcırtilı duraksama, yerleşme hışırtılarıyla sürdü gitti. Volanı vargücüyle sağa kırdıktan sonra sövmek için başını çevirdi. Otobüsün çığlıklarından habersiz yürüyen ihtiyar kadını görünce yutkundu. Dişleri, bütün sövgüleri ezdi dağıttı. Başını öfkeyle acıma arası salladı. «Hem sağır, hem de körsün be kadın,» diye söylendi gırtlığının derinlerinde. «Yaşamak bu kadar önemli mi? Madem kendini kurtaramıyacaksın, başkasının başını yakmak neden? Yoksulluk,

kimsesizlik zor... Bilirim iki üç günde bir, çarşı esnafının artıklarıyla geçinmek daha da zor... Öyleyse direktmek neden. Ört üstünü, çek git değil mi?» Otobüse yeniden yol verdi. «Değil kim bilir? Kişi oraya varmalı ki, kendinde sınavabilsin. Dışarıdan her bir şey kolay görünüyor. Bir de içinde olana sormalı. Dile kolay, denilir. Kolay gerçekten. Oysa, düşündüğüm kolay asıl... Şimdi beşyüz lira aylığım olsaydı. Atardım bu kadıncağızı otobüse. Alır götürürdüm. Yiyeceği iki lokma... Sevabı tonla. Duası yeter. Elde olmayınca, baştağının değeri ne? «Gözleri buğulandı. Kendine mi, çok gerilerde kalan yaşlı kadına mı acıdığını bilmeden frene bastı. Parmakları düğmelere dokundu.

Kapılar açılınca gülümsedi. «Bu sokakların taşlarını bile ezberledim artık. Az önce işçinin içgüdü-süne öykünüyordum. Ya benimki. Tam durakta ellerimin ve ayaklarımın kendiliğinden devinisine ne demeli? Alışkanlık öyle ya... Kaç kez semtimi değiştirmek istediler. Razi geldim mi? Burası içimde ayan beyan. Sokakları, evleri insanlarıyla, bir parçam. Parçam bile değil. Buraları ben. Ve ben nereye gidersem gideyim, buralarıyım. Her zaman tam kalkarken zorlanan tombalak kadına kızmam bile bir tutam içtenlik benim. Vermek istedikleri zengin semtlerine gitsem, şımarık insanlara alışabilir miyim? Hat şefi; «Sen işini doğru yaptıktan sonra, kimse gözünün üstünde kaşın var diyemez,» buyuruyor. Diyemez demesine. Ya ben dersem? Bir ürküntü, bir kaygı yanar sönerse yüreğimde? Burda öyle değil. Yolcularım bana alışkın, ben onlara... Her biri, bildik. Onları bırakamam.» Binenleri süzmekten vazgeçti. Otobüs yürür yürümez, yeniden düşüncelerine gömüldü.

«İnsanları bırak bir kıyıya. Bu evler, kırık dükkük eşyalar, yıprak yıkık duvarlar. Onlardan da öte şu ihtiyar!..» Avuçlarının içinde bir sıcaklık duydu. Volanı, tabloyu, vites kolunu okşadığını sezd. Yüzüne al bastı. Gözleri bir an bütün dikkatini dikiz aynasında topladı. Yolcularını süzdü. Gördüler mi, görmediler mi denetlemesinden rahatlayarak sıyrıldı. «Herşeyi, herkesi bir yana bırak, ihtiyardan ayrılamam. Oraların arabaları süslü püslü, gıcır gıcır birer genç kız gibi... Oysa benim ihtiyar, olgun bir dosttur. Horlanmaya hiç gelemmez. Hele acemi şöförleri delirtir. Eh, herşeyin ustası başka. Okşanmayla yürüyenı kamçılamaaya kalktın mı, tırmığa hazır olmalısın. Acemi bunu ne bilir. Horlar, Yüklendir. Bizim ihtiyar da, nefesi tükenmişcesine duruverir. Aksi, derler. Kötü, derler. İşi çoktan bitmiş, hurda derler. Sonra ben binerim üstüne. Bir okşayış, bir iki tatlı söz. Hadi, kızım, dedim mi, küheylan gibi soluklanıverir. Bilmezler ki bunu. Bilemezler. Öğrenmek için çok zaman geçmesi gerek. Acemiliğimde ben de öyleydim. Makinanın da aklı ve yüreği olabileceğini bilmezdim. Basarsın pedala, derdim. Sonrası gelir. Taşıdığım da, yürüttüğüm de bileklerinim gücüne bağlı sanırdım. Zaman geçince öğrendim ki, taşıyan da yürüten de ben olsam bile, asıl makinadır. Ve uyum varsa kullanarıyla, hurda sanılan bile genç kız gibi kırıtır. Genç kız diye bakılan da öksürüklü bir ihtiyardan beterdir, horlandığında. İnsan insana nasıl davranır, öyle davranmak gerek makinaya da. Öğrenmek için, birlikte kocamalı. Mırıl mırıl dert anlattığı zamanlar olur. Ben nasıl ona anlatıyorsam, öyle. Sırdaştır üstelik. Geveze ağızlarından daha bir güvencelidir anlattıkların.» Otobüs kendiliğinden durdu. Kendiliğinden açtı kapılarını.

Kucağında bebesi, küçümencik bir kadın girdi içeri. Dikiz aynasından, yabancı yabancı baktı. «Konukluğa gelmiş biri herhalde,» düşüncesinin ortasında, sırtıverdi. Tanımişti.

«Bu,» dedi kapıları kapatırken. «Daha dün, okula seyirten kız değil mi? İki durak aşağıdan binerdi. Demek kaç zamandır yokluğunun nedeni buymuş. Evlenmiş. İşe bak. Daha dün denilecek bir zamanda, okulun önünde iner, seke seke seyirtirdi.» Yeniden okşadı volanı. «Kocuyoruz ha ihtiyar,» diye sırtıttı. «Bak, okullu bebeler, ana olmaktadır. Biz daha aksıra, tıksıra yol tepiyoruz. Boşuna mı birbirimize bağlılığımız. İkimiz de birbirimizin eksliğini bildiğinden öyle ya... Başkaları, aksırdığında, üstünden inip giderlermiş. Kaç yıl var ki, mesai bittiğinde, kırığını çıkığını kendim onarıyorum. Zaten o yüzden daha bir bağlıyoruz ya birbirimize. Elimin değmediği hiç bir yanın yok. Na mahremden kaçan avratlar gibisin gözümde. Sen de o yüzden belli etmez misin aksayan yerini bana? Edersin...»

Bakışları yeniden taze anaya kaydı. Biletçinin, düşünceleri arasına kaynayıp giden «Temem»ini algılayıp, algılamadığını araştırdı bir an. Geçıştirdi. Ama, aynadan gözlerine gire gire ilerleyen Kontrol Osman'ı görünce kaşları çatıldı. «Hah,» diye düşündü. «Son seferimiz diye seviniyorduk öyle mi? Keyfimizin içine etmek için pusuya yatmış demek!» Osman'ı hiç sevmezdi. «Sevmeyen bir ben olsam,» diye geçirdi. «Kendimde kusur ararım. Gammaz, herfin teki. En yakınlarını bile gammazlaya gammazlaya, kontrolluğa yükseldi... Ev karısının. Evlenirken kaynatası vermiş. Üstelik maaşı da beşyüz lira... Önüne gelenle alay ediyor. Eder elbet, keyfi denk. İnsanın yüzüne güler, bir eksliğini yakaladı-

ğ! anda da, ardından amirlerine müjdeler. Onlarda iş olsa, böyle itin suratına tükürüp, kuyruğu apış arasında geri yollarlar. Yok efendim. Gammazlığı sanat haline getirmişlerdir. Kim kimin eksliğini fısıldasa, sırtını sığazlar, maaşına zam yaparlar. Eh, adam da bunu geçerli bir şey sanır. Sanmasın mı, maaşı artıyor. Dostluk, insanlık para şimdi. Var mı pulun, dünya alem kulun, yok mu, cehennemdir yolun. Gönül diyor ki, bas şimdi frene, fırlat at şu iti camdan. Kucağı bebeli kadına da bir zarar gelirse!..» Başını salladı. Göz bebekleri daha bir açıldı. O düşüncelere daldıkça, otobüsün devinisi yumuşuyordu sanki.

Cadde giderek kalabalıklaşıyordu. «Az ilerisi dardır. Dikkat etmeli,» dürtüsüyle irkilirken. Durağı geçtiğini bildi. Yolculardan bir ikisi ayağa kalkmış, biri de zili çalmıştı. Canı iyice sıkıldı. «Gördün mü işi,» dedi bungun. «Tam da Osman'ın bindiği sırada!..» Gözü dikiz aynasında, frene bastı. Kapıları açtı. Osman'ın dişleri, kurt dişine dönüşmüştü çoktan. Keskin ağzının ortasında parıl parıl yanıyordu. Sesi kendinden önce yetişti;

— Doktora çık da, kulaklarının pasını bir sildir. İdareye bir haber vermen yeter.

«Sen o işi bana kalmadan yaparsın,» yanıtını ta ses tellerinde yuttu. «İspiyon raporuna çoktan kaydını düşmüşsündür. Bakarsın idare kendiliğinden yollar kulakçıya. Yolcu zillerini duymuyorsun, durağı geçtiğini görmüyorsun, derler. Hem belki yalnız kulakçıya değil, gözcüye de postalarlar, sen istersen. Ne istedin de yapmadılar şimdiye. Maaşın bile beşyüz. Hep bizim sırtımızdan. İhbarlarının bahşişi değil mi?» Dişleri sımsıkı, duymazlandı Osman'ı. Gözleri karardı. Midesi kabardı. Damaklarında ağır zamlı bir yutkunma çoğaldı. Ellerin tirtemesine takıldı

bir an gözleri. «Bir sigara cımalı şimdi,» diye düşündü. Kapıları kapattı. Araba, sürücüsünün bungunluğundan haberli. Uslu bir sözdinleyişle, yürüdü. «Şöyle bir yenice tellemeliyim. Dumanlarını mavi mor salmalıyım ki göğe, öfkemin önüne geçebileyim. Parmaklarımın arasında tütünü ezerim. Dudaklarımın, dişlerimin arasında ucunu. Bütün hıncım dağılan dumanlarıyla uçar gider.» Parmaklarının ucunda titreyen sigarayı anımsadı. İlk sigarasını. Bayram harçlıklarının toplanmasından elde edilen paket canlandı gözlerinde. Yassı, birbiriyle koyun koyuna sarmaşmış sigaralar. Alındığında eve gidinceye tüketilmeye koşulu tümü. Annesinin çırpınışları, babasının gizi öğrendiğindeki şamarı düşlene düşlene birbiri ardınca sıralanan yakıp söndürmeler. Ardardına ulanan kaçamakların, alışkanlığa dönüşmesi. İlk muavinlik günlerinin sıkıntılarında tüttürölüverilen bir yenicenin bütün dertleri uçuşturup savurtması. Yıldızlı paketini aralayarak coşkudan çok gösteriş dolu sunular. Bekârlık saltanatındaki gösteriş tutkusu. İlk çocukla, bakkal bercunun arasında kabarık görünüveren sigara parası. Zamla birlikte değişen markalar. Ve şimdi, korkunç bir istekle kabaran tutkusu.

«Maaşım beşyüz liraya çıktığı gün, yenice paketini yerleştireceğim cebime. İlk silip attığım onun borcuydu. Üçüncü'nün odununda öksürmeye tutsak ettim kendimi. Değiştireceğim. Evdekiler bile, maaşımın beşyüz olduğunu sigaramdan anlayacaklar. Öylesine söyledim ki, elimde yeniceyi gördükleri gün, gözlerinin içi güler. Artık dertlerin geride kaldığına inanırlar.» Düşüncesinin hızında volanı çevirdi. Caddeye solladığında bütün dikkatini yola verdi. «İlk paketi arkadaşlara dağıtacağım. Bizim yenicenin,

kürdün soğan cücüğü olduğunu evdekiler kadar onlar da biliyorlar. Ciğerleri bir bayram etsin!...»

Bir gözüne kasabın, bir gözüne manifaturacının dükkânları dalıp çıktı. «Bayrama bişey kalmadı,» ya kaptırdı kendini. «Çocukların üstünde başında da bişey kalmadı. Kaç zamandır, düşümden bile uzak tutuyordum bunu. Andığımda yüreğime saplanacak hançerin sızısından ürküyordum. İşte, saplandı bir güzel. Kıvranmak boşa... Ay başına üç gün var. Cep-te de on lira... Kala kala üç paket sigaram kaldı. Üstüste tellemeye kalktım mı, bir paketi aşiveriyor. Otlakçılığa soyunmak ayıp. İşimiz elimizde, gücümüz gövdemizde. Yetmiyorsa, kazan arkadaş deyiverir biri... «Parmaklarıyla paketini yokladı. Son seferi olduğu için giderken bir sigara yakması sakıncalı değildi. Osman'ın başı aynada sallanıp durmasa, o öfkenin üstüne tüttürürdü. Şimdi hiç davranamaz. Birini bildirmese, sigara olayını duyuruverir. Çünkü, kendisi içmez. İçine de ifrit olur. «Biriktir pezevenk,» dedi gözlerindeki öfkeyi susturarak. «Mezara götüreceksin. Karınla elbirliği edip, sana ev veren kaynatanı boğduğunu bilmiyoruz san... Herkes, hepimiz biliyoruz. Gömüden çıkardığın altınları yutturmak için, düğüm üstüne düğüm atıyor görünümü vermek istiyorsun değil mi? Buldun andavallıları, yuttur bakalım. Yutarız san.» Durdu. Osman başını sallayarak atladı. Atlar atlamaz eli yeniden paketine gitti.

Parmağını değdirirken ateşe dokunmuşçasına gerildi kolu. «Üç tane kaldı işte. Vardiyadan sonra akşama da yıl var. Paket dolu olmalı adamın cebinde, her istediği an yakmak için. Cüzdan da şişkin olsa az biraz, bir kahveye çöreklenirim devirteslimden sonra. Bir köpüklü kahve, bir de sigara... Çev-

redakilere de birer tane... Paket yarılansa ne çıkar.» Eli fileye değdi çekilirken. «Nasılsa çarşı-pazara çıkacağım. Bir paket de sigara koydururum, aldıklarımın üstüne. Koydur bakalım, sıkıysa.» Dişleri yeniden sıkıldı. «Et, diyor hanımefendi. Biz sunmayalım ama, çocuklara gerekli. Doğru. Et giren eve, dert girmez denilmiş. Sanki biz bilmiyoruz. Bir gün de et yüzü görsünmüş çocuklar. Bugün et alınmalıymış... Sanki kasaba girip, tart şurdan bir but, demek kolay. Al budu, ver şurdan yirmi kâğıt bakalım, deyiverirse... Hem de der... Etin kilosı on lira oldu. Bizim hatunun haberi yok anlaşılan. Yok elbet... Bulup buluşturan o değil ki... Fileyi cebimize, siparişi kulağıma koymayı hüner belliyor. Al sana on lira bakalım. Al da, üç gün idare et evi... Kolay mı, o zaman anlarsın. Söylemeye kalksam, suratı buz gibi olur. Sanır ki, istemiyorum.» İşçi istemeye istemeye yerinden kalkmıştı. Eli zile gitmeden durağa girdiler. Durdu. Her zamanki şiş suratı, ieven selâmıyla sırttı yanbaşıdan geçerken. Başıyla uğurladı onu. İnerken paltosunun eteği takıldı. Ödö koptu sanki işçinin. Okşarcasına kaptı eteğini.

«Çocuk gibi oluyoruz,» diye gülümsedi. «Cicilerini giyince uyuyamıyan çocuklara benziyoruz. Almanın ne kadar zor olduğunu bildiğimizden sakınıyoruz. Oysa maaş beşyüze çıkıverirse. Ne o aldırır tirifilli paltosunun takılıp yırtılmasına, ne ben ikircimlenirim. Cüzdan şişkin oldu mu, çekince eteklerini toplayıp gider. Varırsın manifaturacıya. İndirtirsin bir top. Bir, bir daha. Cicili bicili pazenler, basmalar. Renk renk ipekli ya da yünlüler. Kes dersin göğsünü gere gere. Kes şurdan bir elbiselik, bir entarilik, bir pantolonluk... Bayram hazırlığı var evde. Bir ayda terziler ya da anası ancak dikip teslim eder-

ler... Koltuğunun altını doldurursun sımsıcak, püfür püfür... Ordan bakkalın tezgâhına yaslarsın budunu. Sar bakalım bir ufak rakı, dersin. Bir paket de, tellisinden yenice... İki adım öteden pirzola kestirirsin, üstü kekikli... Yak bakalım mangalı hatun, gümbürtüsüyle girersin kapıdan. Çocuklar kumaş toplarının içinde debelenirken, sen masanın başına ihsarsın adam gibi. Rakını buğular, pirzolanın kemiğine yakın yerini sıyrırırsın ki, deyme keyfine... Kadehinden bir yudum aldıktan sonra, бүктүн mü radyonun kulağını...»

Duraktan kalkarken, sinemanın afişlerine takıldı gözleri. Şaşırdı. Ne zaman, nasıl geldiğini düşündü bir an. Çıkaramayınca, volanı okşadı kıvanarak. «Düldülüm,» dedi. «Halden anlayan bir sen kaldın. Kapıp koyuverdiğimizi bildin hemen. Bildin ve, kendi başının çaresine yürüdün öyle mi? Sağol!» Yabancı yabancı baktığı afişlerde, kocaman Zeki Müren adını, ışıltılı parıltılı resmini görünce, yeniden düşlerine ulandı. «Bangır bangır Zeki Müren dinletirsin komşulara. Sayende, onlar da, bahçe sinemalarına seyirtmekten kurtulur. Bir beşyüz oluvermeli ki maaşım... Hemen elli lira ayırırım taksite. Peşinat-sız bile veriyorlarmış, dediklerine göre. Şöyle dört lambalı bir Grundig, diyordu geçen gün biletçi Haşım. Bangır bangır anam avradım olsun. Bütün mahalleye bedava gazino keyfi. Aç abi, biraz daha aç, diye çığırıyor herkes. Aybaşında hesabı tutturacağım diye imanım gevriyor ama, Müzeyyen döktü mü zülfünü önüne, her bir şeyi unutuyorum. Ulan bu dünyada hep başkaları mı yaşayacak? Biletçi Haşım kadar olamadık, bunca yıllık şöförüz. Tüh be!..» Dişleri gıcırdadı. Öfkesi sesinin titreşimlerine yansıdı. Fren çığlığı bastı. Otobüs sağladı. Tekerleklerin al-

tından fişkırıyor izlenimi veren bir çocuk paytak paytak kendini kaldırıma attı. Orda dimdik durdu. Yüzünde, gıncırıkla havalarda dolanan bir sevinç sızılmasıyla şöföre baktı.

Dertli dertli başını salladı. Arabayı durdurup, seyirtmeyi istedi bir an. «Suratının ortasına bir şamar, kığına bir tekme. Bir daha otobüslerin altında gezinmeye kalkar mı gör bak...» Demesine kalmadı. Kadının biri, çocuğun kulağına yapıştıverdi. Vurdu, vurdu, dikiz aynasından görebildiği süre içinde vurdu... «Dövmek kolay,» diye geçirdi az önce düşündüklerinin üstünden bir silgi çekerek. «Sahip olmak zor. Ne acımasız oluyor bu kadın milleti!.. Hem bakmıyor, hem de parmak kadar çocuğu suçluyor.» Uzaktan, küçük oğluna benzetti çocuğu. «Sahibini dövemeyen eşeğini dövermiş. Demek bizimki de, bana diş geçiremeyince, çocukları hırpalıyor ha!.. Suratlarındaki allıkların hesabını sorarım o'na ben. Hani bir daha gül yanaklarında bir iz göreyim. Ne ettiyse aynını yapıp, babası evine atmazsam!..» Ellerinin titrediğini bildi. «Bir sigara içebilseydim, sakinleşirdim. Sinir ilâcı meret. Savurttum mu dumanı, her bir şey silinip gidiyor. Ah ulan!»

Omuzuna değen bir elle, irkildi. İhtiyar, çarşıda ineceğine başına dikilmişti. «Bu gün bir aksilik var,» diye geçirdi. «Bu bile üç durak önce inmeye sıvanıyor. Dur bakalım.» Yan gözle baktı.

— Saatımı tamirciye bırakmıştım,— açıklamasıyla ineceğini belirtti ihtiyar.— Eski dosttur. İnandır adam kalmadı bu zamanda. Yürümeyi göze almaya değer...

Başını sallayarak, durağı taşırdı. İhtiyar saatçıya iki adım az atsın istiyordu. Toparlarken; «Beşyüze bir çıkayım,» diye geçirdi yeniden «Çıkacağım

müdürlerin kaşısına. Bıktım, diyeceğim. Eski şöförlerin hepsi çekilip gittiler. Yollar itin uğursuzun eline kaldı. Kural bilmezler, yöntem tanımazlar. Sınırlar ki, altlarındaki at eşektir. Makina dediğin dikkat ister. Eski dikkatim kalmadı beyler. Bilirsiniz, makinanın imanından anlarım. Beni alın sürücülükten. Bir onarım işi verin. Ya da bakıma yollayın. İhtiyarlardan anlamıyor şimdiki ustalar. Hepsini kız gibi yaparım Allahıma!.. Benimkini de Tontoş Rıza'ya verirsiniz. Hem halinden, hem dilinden anlar.»

— Anlamazlar kardeşim,— dedi arka sıradaki. Sanki o'na yanıt veriyordu.

Bir an kulak kabarttı. Otobüsün içindeki sesleri algılamasından hoşnut sırttı. «Anlamazlar. Haklısın. Bir kez anlasalar adamı, bin kez anlamazlar. Bakarsın bir gün iyidir amir dediğin, beş gün ters mi ters. Kötü yerine rastladın mı, hapı yuttun. Kendi ağzınla düşersin kapana. Madem eskidin, derler, hadi yallah bakalım. Bize çalışacak adam gerekli. Bedava yedireceğimiz ekmek yok. Kalırsın sokaklarda. Sürüm sürüm sürünürsün bir güzel. Sen sen ol, sil aklından bu düşünceleri. Yukarıdakiler, sana beşyüz lirayı bile çok görüyorlar oğlum. Aman, ağzına sağlık, biz de senden bu isteği bekliyorduk mu, derler? Sakın ha... Bir daha kendine bile yineleme bu düşünceleri. Unut. Yak bir sigara!.. Yok, seferi bitirmek gerek. Hele bir bitsin, tellerim üçüncüyü anasını satayım.»

Gaza bastı. Otobüs hızlandı. Dümdüz asfaltın üstünde, güm diye ses duymadan, tık tık tekerleklerin zıpladığını ayarıştırdı. Bütün gücünü ayağında topladı. Freni topukladı. Tüyler ürperten gıcırtilarla, sürüklendi otobüs. Zorlandı. Yavaşladı. Durdu. Kapılar açıldı. Kapılarda insanlar yığıldı. Sıkıştı. Sesler.

ilkın tane tane ayrıştı. Sonra dalga dalga topladı. Kapılarda, pencerelerde, tavanda yoğunlaştı fren gıcırıltılarıyla, çığlıklar... Kulaklarından gözerine doğru indi. Zıpladı yerinden. Asfalta ayakları değer değmez, sallandı. Yerde, iki büküm bohçalanmış biri titriyordu. Her titreyişinde, tükenmez bir pınardan şorlayan kan, yolu, otobüsü, insanları, kendisini sarıyor, dalga dalga artarak, dizlerinden gırtlığına doğru yürüyordu. Yürüdü, yürüdü, dört bir yanına kıpkızıl bir duvar ördü. Her dalgalanışında uzanan parmaklar, öfkeli bakışlar, saldıran deviniler haline geldi duvar. Kıp kırmızı, boğucu ve acımasız...

Burun deliklerini zorladıkça, nefesi daralıyordu. Kolları, bacakları, kaburga ve omuzları ezildi. Göğsünde ciğerleri kabardı, kabardı, her bir yanını sızlatan bir acıyla kıvrandı. Kıvranışı, duvarı dalgalandırdı. Dalga, boğulmak üzereyken başını duvarın üstüne çıkardı sanki. Göz yaşlarından damlayan serinlikle, burnundan dalan havayı aynı anda duyumsadı. Gözlerinin ıslaklığı, duvarın rengini açtı ilkin. Ardından maviye dönüştürdü. Yarıklar, çatlaklar, çöküntüler oluştu kızılılıkta. Mavi bir dalga yürüdü üstüne. Sakınmasına kalmadan kollarında bir basınç duydu. Dönüp baktığında, polisin sarsmasıyla irkildi. Sarsıntıların arasında hıçkırdığını neden sonra bildi. Gözlerini kırıştırdı. Elini cebine attı. Filesıyla, cüzdanındaki on lirayı çıkardı. Biletçiye uzatırken;

— Evi biliyorsun,— dedi acılı acılı. —Bişeyler al götür. İşi çıktı dersin. Şimdilik haberleri olmasın. Evde üç paket sigaram olacak, getiriverirsen, sağol!..

Kolunda polisin kısaç eli, cibe yürüdü. Bindiler. Cip zıplayarak kalkarken, yenice paketini çıkar-

dı polis. İstemesine kalmadan uzattı. Gözlerindeki bütün beneklenmeler bir cuman bulutunun altında dağıldı. Sigarayı ağzına götürürken; «Polislerin maaşı beşyüz lira olmalı,» diye düşündü. «Başka türlü yenice içemezler. Keşke ben de içmeseydim de, şu kaza olmasaydı!...»

1960-81

ŞAHİNİ AVLAMAK

Güneş örme perdenin çiçeklerinde oynadı. Gözlerini yamaçlardan aldı. Dilini ağzının içinde dolaştırdı. Başını salladı. Gövdesini dikti. Yüklüğe yanaştı. Kapağını açtı. Dikiş selesini önüne çekti. İğnedenlikten iğnelerin en incisini seçti. Beyaz makarayı avuçladı. Teninde tahtanın sıcak sertliğini duydu. İpi cebine yerleştirdi. Kapıya yürüdü. Duvardaki çiviye asılı gocuğunu sırtına geçirdi. İğneyi yakasına taktı. Kapıyı açar açmaz kar soğuğuyla çarpıştı. Ciğerlerine süzülen ürperti teninde titreşti. Derin derin soludu. Burnundan buğular savurtarak kilere yöneldi. Akdarı kesesinin ağzını açtı. Gocuğunun cebini doldurdu. Av torbasını kucakladı. Gereçlerini elden geçirdi. Herşeyin tamam olduğuna güven duyunca sırtladı. Avluyu adımladı. Aşdamının ılımına sokuldu. Tel dolaptan peynir, tekneden ekmek, sokuntudan soğan aldı. İşlemeli yağlığının içine çıkınladı azığının. Sayvanın merdivenlerine oturdu. Çizmelerini çekti. Taşlığı aştı. Sokak kapısını ardından kapattı. Yamaca vurdu.

Kar, her adımında hisşirdadı. Kırılan, ezilen ta-

necikler mor mor balkıdı. Balkımlar gün ışığına belenip yakamozlandılar. Tabanının izleri adım adım tepeyi geride bıraktı. Koyağın başında durakladı. Tabakasını çıkardı. Açtı. Parmaklarının arasına sıkıştırdığı kâğıdı tütünle doldurdu. Büktü. Dişledi. Islattı. Yapıştırdı. Sigarasını dudaklarının arasına kısırdı. Kibritini buldu. Belini kamburlaştırdı. Avuçlarının içinde tutuşturduğu ateşi, sigarasına yanaştırdı. Ağzını dolduran dumânın basıncını avurtlarında, tadını dilinde duydu. Alevi havada sönen çöp, kararan başıyla bir böcek gibi kıvrandı bir an. Ayağının ucuyla dokunur dokunmaz kara gömüldü. Burnunun buğusu koyulaştı. Başının üstünde bir tutam bulut topladı. Yüzünü yaladı. Ayırıştı. İnce ince dağıldı. Bedeninin soğuduğunu bildi. Adımlarını çabuklaştırdı.

Sigarayı tükettince izmariti bir adım önüne attı. Beyazlık, dağılan kâğıdı, pörsüyen tütünü emdi. Boşalan ellerini pantolonunun ceplerine soktu. Bayır aşağı inerken torbanın ağırlığını duydu. Hızlandı. Ağaçlığın altına varırvarmaz yükünü indirdi. Derin derin nefeslendi. Bakışlarını gözenin fısıkiyesinde yirkadı. Suyun sevinçli şarılıtıyla hafifledi. Torbasını altına aldı. Kuytuya çömeldi. Gocuğunun düğmesini açtı. Bağdaş kurdu. İğneyi yakasından, makarayı cebinden çıkardı. İpliğin ucunu diliyle ıslattı. Dişleriyle ezdi. Parmaklarıyla sivritti. Yurdayı güne tuttu. Delikten sızan ışık gözbebeklerinde oynasınca ipliği sürdü. Yurda karardı. İğneyi indirdi. İpi sağdı. Parmak yordamıyla cebinden bir tane çıkardı. İğnenin ucunu tükrükledi. Ağır ağır akdarı tanesinin ortasına dürtükledi. Çekti, itti... Çekti itti... Dilini dudaklarının üstünde gezdirdi. Gözlerini kırptırdı. Omuzları gerginleşti. Parmakları sıkıldı. İğnenin ucu

koçanda belirdi.

Şakağındaki seyrime gamzelendi. Derin derin nefeslendi. Hızlı hızlı soludu. Başını kaldırdı. Gök ağarmış bulutlarıyla dupduru, uçsuz bucaksızdı. Tepelerin üstünde kırılan günışığı, maytap şavkıyla yıldızlanıyordu. Işıltılar gözlerinde yansıyor, kirpiklerinin bir kırpışmasında eriyip yitiyordu. Parmak uçlarında iğnenin izini unuttuncaya bekledi. Karın yorganı altında dingin doğayı seyretti. Dilini dişlerinin, akdarıyı parmaklarının arasına sıkıştırdı yeniden. İğnenin yurdasını topuğunun nalçasına dayadı. Yoğun bir dikkat, oynak bir basınçla yurdayı kaydırdı. Darının başına oturduğunda nalçadan aldı. İğneyi çekti. Yurda, darıya oturmuş, kıpırdamıyordu. İpliği parmağına doladı. İğneyi biraz geri aldı. Dibini tükürükledi. Taneyi sağa sola döndürerek iğnenin yanağıyla oyuğu genişletti. Sürdü. Yurda darıya dayandı. İğneyi dişlerinin arasına kısırdı. Taneyi çekti. Dili oynadı. Sarı dişleri ışıladı. Çenesi kassıldı. Dili zonkladı. Darı iğneden kurtuldu. Ağzını açtı. Dilindeki kanı emdi uzun uzun. Mısırı büküm ucuna sürdü. İpliği boşalttı. İğneyi yakasına ilaştirdi. Boynunun üşüdüğünü sezdi. Avucuyla oğuşturdu. Teninin sıcaklığını duyunca gocuğunu ilikledi. Yakalarıyla kulaklarını örttü.

İpin ucunu düğümledi. Taneyi düğüme oturturken kaydığını gördü. Koçanı dudaklarının arasına aldı. Şakakları acıyuncaya sordu. Somurulan düğüm dilinin üstüne düştü. Birkaç ilmek daha atarak büyümeye davrandığında parmaklarının bükülmediğini gördü. Hohladı. Karıncalanınca düğümü büyüttü. Darıyı iteledi. Düğüm koçana oturdu. Birkaç kez gerdirdi. İpliğin yayılanmasını buluncaya çekistirmesini sürdürdü. Makarayı yanbaşına yerleştirdi. Tane-

yi dizinin aralığına salladı. Ellerini oğuşturarak zamanı kolağan etti. Gün tepesinde bir gümüş tepsi örneği asılmıştı. Koyağın kuytusunu, sürekli renk değişiminin karmaşasına bulandı. Bedeni kalkmaya kasılırken, eli azık çıkınına uzandı. Gevşedi. Yağlılığını açtı. Azığının bağdaşının ortasına yaydı. Soğanı dizinin üstünde yumrukladı. Ekmeği böldü. Peyniri dişledi. Soğanı kabuk kabuk dürdü. İştahı kabardıkça lokmalarını büyüttü. Getirdiklerini bitirinceye ağız şapırtılarıyla doldurdu yöreyi. Kırıntıları yağlığın ortasında topladı. Makarayı, mısır tanesini ve yağlığı usullacık torbanın yanına koydu. Kalktı. Gözeye yürüdü. Avuçladığı suyu çenesinin ortasından akıta akıta içti. Gümbürtüyle geçirince kandiği inancıyla doğruldu. Ellerini silkeledi. Parmaklarını düğmelerin arasından soktu. Tabakasını çıkardı. Sırtını çınara dayadı. Sardığı sigarayı tüketinceye öyle kaldı. Bir çakıl taşıyla oyduğu ıslak toprağa gömdü izmaritini. Torbasının başına döndü.

Hapazladığı bir avuç darıyı, ekmek kırıntılarıyla karıştırdı. Çıkını dört kulağından dürdü. Makarayla ipliğe geçirdiği taneyi öteki eline aldı. Subaşını kesen kayayı dolandı. Açıklığa çömeldi. Çıkının dürümlerini dikkatle açtı. Kırıntılarla mısırları bir öbek halinde açıklığa yerleştirdi. Yağlığı destop cebine tıktı. Öbeğin başına çömeldi. Tuzak yemi aralarına gizledi. Makarayı sağa sağa geriledi. İplik karın üstünde belirsizleşti. Kayayı dolandı. Kuytuya dalarken torbasını altına serdi. Sırtını kayanın kuruluşuna yasladı.

Güneş doruktan sarktı. Donukluğu sarı pembe ayrıştı. Kar, mavi, kıvıl, mor beneklere battı çıktı. Göze dingin bir ezgiyle sırıldıyordu. Gözlerini yumdu. Göz kapaklarına yapışan gökkuşağını içti. Ciğer-

lerindeki bütün havayı salıverdi. Bıyıklarının ıslak ürpertisinde soluğunun buğusunu duydu. Parmaklarının ucuyla duyusunun doğruluğunu sığazladı. Kirpiklerini kırıştırdı. Gözbebeklerine içirdiği gökkuşağı dalgalandı. Suskunun içinde bir uğultuya çevirdi bütün duyularını. Sessizlik teninde kaşıntı oldu. Elini gocuğunun altına soktu. Göğsünü, omuzlarını, karnını kaşdı. Gözlerini sımsıkı yumdu. Soluğun içine işlediğini duya duya uyukladı. Ağzının içi kurudu. Dili damaklarının arasında dolandı. Tükürüğü koyulaştı. Damağında bir istek gıdıklandı. Eli tabakasına ulandı. Aldı... Cebinin ağzına değin çıkardı. Parmakları gevşedi. Tabaka cebine düştü. Kaşıntısı çoğaldı. Boynunu kastı. Başı gocuğun yakalarına gömüldü. Yağlığını başına doladı. Alnının, boynunun yumuşadığını ayırdı.

Bacakları uyuştu. Bağdaşını çözdü. Kayaya yaslanana yaslanana dikildi. Bacaklarını ayırdı. Ayaklarını birkaç kez toprağa vurdu. Ellerini oğuşturdu. Zıpladı. Isınıverdi. Kuytudan çıktı. İplik ayağına dolandı. Kendi eksenini çevresinde döndü. İpliği kurtardı. Açıklığa ilerledi. Bağlantı izini gözledi. Makarayı sağdı. İzi yitirinceye ipliği gevşetti. Makarayı ağır bir taşın altına yerleştirdi. Kuytuyu aştı. Derenin kıyısına değin inen karların üstüne dikildi. Pantolonunun önünü açarken çevreyi kolaçan etti. Kayanın dibine sokuldu. Çöndü. Kasıklarındaki basınç çözülünceye işedi. Doğrulmadan pantolonunu kapattı. Emekleyerek kuytusuna döndü.

Sağdığı iplikleri fazla gerdirmeden makaraya sardı. Sarsalayarak torbasını kabarttı. Oturdu. Sırtını kayaya verirken, bir hışırtının ayırımına vardı. Gözlerini kıstı. Kış güneşinin iğne uçlarıyla kamaştı bir an. Kirpikleriyle gölgeledi. Bakışları kirpik kirpik

bölündü ilkin. Ardından kaynaşan damlacıklar belirdi. Gülümsedi. Koyağın tepesine fıkır fıkır bir bulut ağlıyordu. Gözlerini açtı. Kamaşmasına aldırmadan izledi bulutu. Büzüldü. Torbasını iyice kuytuya alarak kayaya sıvaştı.

Bulut gittikçe yaklaştı. Cıvıltılar yamaçtan töperlendi. Gözenin sesini, yamacın kar çıtırtısını bastırdı. Gök bulandı. Bulut dalgalandı. Dalgalar gölge gölge üstüne yamandı. Hıştırtı cıvıltıyı bastırdı. Cıvıltı hıştırtının üstüne çıktı. Gözleriyle değil kulaklarıyla izledi kaynaşmayı. Kanat kanat, döngü döngü, köpük köpük yaylanan devininin gel-git'ine daldı. Yüreğinden gövdesine vardı döndü coşkusu. Arttı eksildi dalgalarla. Umutla umutsuzluk arasında inip çıkan bir gıncırığa tünedi. Bir elini uzatsa degecek yükseklikte buluyor kendini... Bir yere çöreklenmiş. Bir ısınıyor avuçlarının içi... Bir buz kesilmiş... Bir kayanın uyumunda sertleşiyor bedeni... Bir ipek yumuşaklığına dalıyor... Dudakları kısıldı. Dişleri birbirine kenetlendi. Soluğunu ciğerine tutukladı. Hıştırtının dingin döngüsünü bilince, birden çözüldü. Kuytu onu bütünüyle koruyordu.

Yavaş yavaş başını kaldırdı. Bilincindeki güveni bir de gözleriyle ölçtü. Sımsıkı makaraya sarıldı. Cıvıltılar tam koyağın tepesinde türküleşiyordu. Gölge hemen ötesindeki derenin üstüne vurdu. «Bir avuç yeme üşüşen bir koca sürü.» diye geçirdi. «Çok zamandır aç olmalılar.» Kıçın kıçın süründü. Kuytuya iyice gömüldü. «Gözleri çok keskindir. Üstelik koca sürü. Biri görmese, biri sezer.»

Dertop oyugun içine sindi. Korka korka gözlerini açtı. Dört bir yanı araştırdı. Görülmesinin olanaksız olduğuna güveni pekişti. Yine de bir süre soluksuz bekledi. Dinledi. Araştırdı. Derenin üstüne yansıyan

gölgenin dalgalanışlarını izledi. «İyi yer seçmişim.» düşüncesiyle alkışladı kendini. «Değil serçe, cin olsa bulup da burda çarpamaz beni.»

Serçelerin döngüsü hızlandı. Daralan bir eksenin çoğalan kaynaşması belirdi. Karın üstünde sürekli bir çağrı gibi duran yem, kuşların akıllarını başlarından aldı. Bulut boşandı. Serçeler birer dolu tanesi gibi yere düşmeye başladılar. İlk düşen olma hızı, çarpışan kanat sesine dönüştü. Derenin suyu karardı. Havanın basıncı taze karları serpiştirdi. Kaşları, bıyıkları beyaza kesti o an. Parmağıyla kaşlarını, diliyle bıyıklarını süpürdü.

Avucundaki makaranın gerilimiyle dondu. Zıplayıp doğruldu. Sürü ürküyle havalandı. «Kaçana uğurlar ola,» dedi sesli sesli. «Kalanı bana yeter.» İplik ince bir yaylanmayla kardaki yuvasını tozuttu. Ardından sertleşti. Birkaç adımda sertliği azalttı. Makarayı sağmaya durdu hemen. Sağdı... Sağdı... İpliği işaret parmağına doladı sağdığı gerilirken. Eli ni kaldırdı. Parmağını oynatarak ipi yaylandırdı. Yaylanmalar ipliğin ucuna eriştiğinde, sürüden bir serçe koptu. Dengesini bulabilmek amacıyla yalpaladı. Yalpalara gözünü dikti. Parmağının oynayışına kolunun devinisi katıldı. Çalkantılara göre yön tutturarak gerdirdi gevşetti ipliği... Serçe havada sağa, sola çırpındı bir iki. Kendini aşağı attı, yukarı fırlattı. Sonra ipliğin güdüsüne girdi.

Uçurtmasını istediği yüksekliğe çıkarmış bir çocuk sevinciyle çarptı yüreği. Parmağındakileri çözdü. Makarayı dolamaya başladı. Doladı... Doladı... Doladı... Doladıkça dengesini güçlkle sağlayan serçenin yaklaştığını gördü. Yine de diretiyordu. Kursağından gırtlığına gelip dayanan yemi kusmak istedi. İpin sürekli gerilmesi isteğini engelledi. Diren-

mek güdüsüyle tutuştu. Soluksuz kâ'dı. Sonunda çekirtmeye uyarak kendini bıraktı.

Makara doldu, taşıtı. İp çözülmenin şişkinliğiyle kabardı. Serçe kulaç kulaç yaklaştı. Gagası parmağının ucuna değinceye sarmayı sürürdü. Büyünün yumuşaklığını avucunda yürek çarpıntısını parmağında duyunca titredi. İpliği gevşetti. Serçenin soluğu açıldı. «Dur, seni kurtarayım» dedi. İpliği dişlerinin arasına yerleştirdi. Çırpınan serçeyi sıktı. Dişlerinin arasında gerilen iplik, «çıt» diye kırıldı. Kuşun gırtlakını tıkayan darı tanesi kursağına kaydı. Soluğu rahatlayınca sevinçle kanatlarına yüklendi. Kısılp kaldığını bilince, engellenemez bir yığıya kapıldı. Gözleri bulutlandı. Kuşkusu, yanibaşındaki dev alabildiğine büyüttü. Çırpınmasının gerilimini teninde duydu adam. Parmağının ucuyla başını sığazladı. «Kaçmak yok yavru,» dedi. «Kaçmayı aklından sil.» Kendi sözlerine güldü. Okşadı kuşunu. «Silemezsin...» Sözcüğüyle kendini düzeltti. «Siler sen aykırı. Kuş kuşluğunu bilmeli. Uçmaya devineceksin duraksamasız. Kaçmayı deneyeceksin. Ve sen denedikçe, ben engelleyeceğim. Elimizden başka türlü gelmez.»

Gocuğunun cebinden çıkardığı mısır tanelerini uzattı. «En iyisi karnını doyurmaktır. Hele yemlen biraz. Gücün yerine, aklın başına gelsin. Belki önleyemeyeceğim bir oyun kurarsın.» Serçe gözlerini yumdu. Yemi görmek, acısını anımsatıyor olmalı. Mısırları gagasına sürttü. Gözleri bir açılıp kapandı kuşun. Küskün, ağulu bir isteksizlik çarptı adamın bakışlarına. Gözlerini kırıştırdı. Acıyı, kuşkuyu, umutsuzluğu sildi. Üsteledi. İstemezliğini görünce, yemi gagasının arasına iteledi. Yutkunma tüylerinde kabarcıklandı serçenin. Yem boğum boğum gırtlak-

dan kaydı. Kursağına düşüşünü parmağının ucunda duydu. Bir yenisini zorladı. Derisinde bir kasılmanın ürpertisini sezdi. Parmakları kendiliğinden sıkıldı. Serçe ufaldı. Yem ağzında soluksuz bekledi. Parmaklar gevşer gevşemez, yutkunma yenilendi. Kanatlarının devinisizliğine yüreğinin çarpıntısı can kattı. «Eh,» diye fısıldadı. «Kuş dediğin kanatlarıyla uçamadı mı, yüreğiyle kanat çırparmış. Uç serçecek... İşte gökyüzü, işte bulutlar...» Elinin devinisiyle işaretini tamamladı. Bulutların aklı, göğün maviliği ve güneşin parlaklığı kuşun gözünde yansdı. Elini indirirken; «Dilediğin kadar uç. Dönüp geleceğin yer avucumun içi olduktan sonra helal olsun!..»

Serçe avucundaki yemi kendiliğinden gagaladı. Derisinde sezdiği çımkışma, karıncalanmadan gıdıklanmaya döndü. Sevecenlikle başını okşadı kuşun. Okşamaları büyüdü. Bütün bedenini sıgazladı ince ince. Serçenin yürek çarpıntıları sindi. Kasları gevşedi. Dingin, arık ve duruk bir bakış akımlaştı gözlerinde. Sevinci çoğaldı adamın. Avucundaki çimdiklenme arttı. Çımkışlanma bileklerine sıvaştı. Karıncalanma kolundan omuzlarına yürüdü yeniden. Kıkırdadı. «Gördün mü bak,» dedi kıkırtılarının arasında. «Uymak direnmeye yeğ. Toklukla açlık gibi.» Tutamladığı taneler bitinceye bekledi. «Şimdi bir de sulandık mı üstüne, deyme keyfine.»

Dere kıyısına yürüdü. Suyu avuçladı. Serçe gagasının ıslandığını görünce başını kaldırdı. Parmaklarının arasından akana aldırmadan kuşunu suladı. İstemezlenince elini silkeledi. Avucunu gocuğuna sürttü. Kuruttu. Kuytusuna yönelirken durakladı. Parmaklarının arasındaki bütün canlılık titreşimlerini yitirmişti. Bakındı. Serçe boynunu bükmüş

kıpırtısız kalmıştı. Birkaç kez gagasıyla oynadı. Boyunun devrilivermesinden ikircimlendi. Parmağının boğumuyla yüreğini aradı. Bulamadı. Kaygısıyla elini kaldırdı. Göğsünü kulağına yaklaştırdı. Uzun uzun dinledi. Birden yüzü güldü. Parmağının ucuyla yepişledi. «Sen de oyun bilirsin öyle ya serçecik,» dedi gülerek. «Bayağı iyi oynadın. Aferin sana. Bir ace-miye rastlasaydın, şimdiye pır he mi? Yazık ki, görmüş geçirmişine çattın.» Yaklaştırdı. Gözlerine hohladı kuşun. Açılıverdi. Gülümsemesi seslendi. Yepişlemesi sığazlamaya döndü. «Bak dinle,» dedi sevinçle. «Neden yutmadığımı anlatayım sana...»

Yürüdü. Kuytusuya girdi. Torbasının üstüne oturdu. 'Yıllar yıllar öncesiydi,' sözleriyle belleğini önüne döktü sanki. Sözcükleri aralarından seçiyor-muşcasına eğildi. «O zamanlar tutmakla tutulmak birdi bana. Toydum anlayacağın. Senin dedenin, dedesinin, dedesinin dedesi olacak bir serçe tuttum. Oynaşp halleşiyoruz birbirimize alışıncaya. Birden bu senin yaptığını yapmaz mı? Tamam, dedim. Fazla sıktım. Gece yapacağım kuşu avucumda öldürdüm. Bir an yavru. Bir andan bile az bir an, gevşemişim. Bir de baktım ki, avucum boş, yüreğim yazıkklanmay-la dolu. Avladığıma mı, avlandığıma mı yanacağım bilemiyorum. İşte o gün bu gündür avım avcumda ölüme yattı mı, ben daha bir acımasız olurum, bilmiş ol.»

Parmaklarını belli belirsiz gevşetti. Kuş derin derin soluklandı. Kanat kaslarında beliren bir güç, deviniye dönüşmek amacıyla sabırsızlandı. Kıpırtısızlığın bilinciyle şaşırdı. Anlamsız anlamsız baktı gözlerine avcının. «Ya oyunbaz kuşum» dedi. «Yutturamadın değil mi? Yutturamazsın.» Parmaklarının ucunu tüylerinin üstünde dolaştırdı. Tırnaklarından

beynine bir alazın ağdığını sezdi. Coşkusu çoğaldı. Sevinci kabardı. Damağı kurudu. Dili saksaklandı. Tükrüğü dişetlerinin dibinde kabarcıklandı. Yüreğinin atışları hızlandı. Teni ateşe kesti. Belinden kasıklarına bir oğulma yürüdü. Derin derin soludu. Soluğunun yeli kuşun tüylerini uçuşturdu. Uçuşmanın burgacına kapıldı. Uçtu... Masal arabasıyla bulutlara ulandı. Uçtu... Altın saraylarda yakut kadehlerden şarap yudumladı. Uçtu... Peri kızlarıyla kuştüyü yataklara yuvarlandı... Ağzı sulandı... Tükrüğü çözöldü Dili buruk bir tadı yaladı... Soluklarının bileştiğini bildi. Parmakları kasıldı. Bilincaltında töperlenen bir taş parçası bilinç duvarını deldi geçti. Kolu tutuldu sanki. Parmakları sertleşti. Orta parmağında atan kuşun yüreği acıyla çırpındı. «Kaptırmamalı,» düşüncesiyle irkildi avcı. «Avla bütünleşmek yaraşmaz. Kendini hedef sanır kişi. Bir kez de bu saniye vardı mı, can derdine düşer. Oysa canderdine düşecek olan avdır. Hadi, toparlan bakalım.»

Hoşnutlukla bakındı. Kuşu sığazlayan parmakları ılımını yitirmişti. Çenesinin kaslarını gerdi. Dişlerinin arasında olmayan bir lokmayı öğüttü. Gözlerinde bir ipilti yanıp söndü. Gocuğunun düğmelerinden birini açtı. Kuşu koynuna kaydırđı. Düğmesini tezlikle ilikledi. Gövdesini çalkalayarak, kanatların gıdıklamasına, pençelerin çimdiklemesine uydurdu. Serçe karanlığın koyuluğunda, bir yaşamlık yer buldu kendine. Avcı gövdesinin durumunu bozmadan torbasına yaklaştı.

Çömeldi. Torbayı açtı. Ağını çıkardı. Karların üstüne serpti. İlmik ilmik denetlemeye girişti. İki parmağıyla çekiştirdiği ilmikleri, gözlerine yaklaştırdı. Güneşe tuttu. Gerdirdi. Yaylandırdı. Sağlamlığına güven duyunca doğruldu. Bıçağını çıkardı.

Ağaca yanaştı. Üç dal kesti. Sürgünlerini temizledi. Dallarını birbirine çattı. Ağı üstlerine gerdi. Torbasından aldığı kınabı çöze çöze sıkıca bağladı. Gölgesini ağacın gölgesiyle birleştirecek biçimde yerleştirdi. Makara ipliğiyle ağaca tutturdu. Çatmadan geçirmek için bir çatallı çomak düzeltti. Budaklı sürgünlü bir ince dalı kulaçladı. Çomağı ağın çatmasına geçirdi. Başını kaldırdı. Bakış bakış gökyüzünü elekleli. Dağların doruğunu, koyakların koyuluğunu taradı. Güne bakarak zamanı ayarladı. Bıçağı elinde ötedeki çalılığa doğruldu.

Biçti, biçti... Yarı beline yükselecek düzeyi tutturunca soluklandı. Çizmesinin topuğuyla dip dikenlerini ezdi. Sarmal dalları ardınca sürükledi. Ağın yanbaşına yığdı. Çevresinde dolana dolana içine gömüleceği bir metris yükseltti. Son dallarla kardaki izlerini süpürdü. Kuytudan torbasını yükledi. Ağır ağır metrisin yanına geldi. Torbayı bıraktı. Ellerini beline dayayarak yaptıklarını denetledi. Kuytuyla metris arasındaki izlerine takıldı gözleri. Çalıyı aldı... Ardınca bastıra bastıra sürüyüp, geri geri geldi.

Torbasını metrisin içine attı. Çalıyı yanbaşına dikti. Çömeldi. Yakasından iğneyi, cebinden makarayı aldı. Kınabın ucundan bir ölçü kesti. Sürgünlü dalın üstüne sarkıttı. İğneyi ipliğe geçirdi. Düğümlemek amacıyla parmaklarını bükerken durakladı. Saplamını ayarladı. Kopardı. Elini gövdesine soktu.

Serçeyi çıkardı. Sol eline aktardı. Üç parmağıyla gövdesini, iki parmağıyla başını yakaladı. Kuş yeniden aydınlığa çıkmanın sevinciyle çırpındı. Kasılmaları dalga dalga dinginleşinceye bekledi. Başını tutan parmaklarını açtı. Elini kuşun gözlerinin çevrimine uydurdu. Dört bir yanı gösterinceye döndür-

dü. «İyice bak serçecik,» dedi. «Kana kana seyreyle... Pişmanlık kalmasın içimde. Neylersin... Dünyanın işi böyle. Kimi gördüğünü unutacak. Kimi unuttuğunu görecek.» Kaldırdı. Gözlerinden öptü serçeyi. «Kusura kalma,» diye fısıldadı. «İşbölümü böyle gerektiriyor. Herkes kendi yükünü taşımaya koşullu.»

İğneyi dizinden çıkardı. Güneşe tuttu. Parıltısı, bir tutam cam parçası oldu, gözlerine girdi. Daha incisinin olamayacağına güvenli elini salladı. Parmaklarının bir devinisiyle serçenin sağ gözkapağını birleştirdi. İğnenin ucunu birleşen sarı deriye kakıverdi. Serçenin çırpınışına hazırlıklı parmakları hızla sürdürdü iğneyi. Yurdayı çekti aldı. Bir an durakladı. Serçenin yürek atışlarını dinledi parmağıyla. Kasılmalar durulurken, ucun ucun iğneyi sürdürdü. Göz kapaklarından bir kıtırtı geldi. İğnenin ucu kanlandı. İplik al bir ıslaklığa bulandı. Parmağının tam ucuna bir yaşlık sıvandı. İpliği çektiğinde kuş bütün gücüyle kasıldı. Kanatlarındaki, butlarındaki ve gövdesindeki bütün kasları tek tek duydu. Kasların sertleştiğini acıyla titreştiğini sezdi. İpliği birbirine doladı. Düğümledi. Dişleriyle kırdı. Ağzına buruk, tuzlu bir kan tadı yayıldı. «Biri bitti bile,» diye söylendi. «Biraz dinlenelim. Biraz kendimize gelelim.»

İğneyi dişlerinin arasına sıkıştırdı. Serçenin başını okşadı yumuşacık. «Kuşum,» dedi okşamalarına koşut. «Gözlerini açık bırakamam. Şahini görünce pısar kalırsın. Oysa bana devingen yem gerekli. Sen kıpırdanacaksın ki, o saldıracak. Kuralı koyan o... Leşe inmez güçlü ve soylu olan. Canlıya üşüşür ki, tadı çabaya değsin. Anlıyor musun? Hoş anlamasan da senin için değişen bir şey yok ya!»

Parmaklarının arasına kıstırdığı başı çevirdi. Sol göz kapaklarını bitıştirdi. İğneyi aldı. Ortalama ayar-

ladı. Daldırdığı an sürdü. İpliğin alı koyulaştı. Saplamanın ucunda bir ıslaklık kabardı. Soluklanmadan ikinci kez daldırdı. İğneyi çektiğinde şaşırdı. Serçe avucunun içine serilivermişti. «Amma cansızmışsın?» Hırıltısıyla şakakları zonkladı. «Tam herşeyi bitirmişken zıbarmak var mı? Bunca çabadan sonra yeni-den başlamak kolay mı sanıyorsun sen? İşe bak... Akşam çökmek üzere. Burdan sonra gece bulsam ne!.. Tüh sana... Yazık benim ustalığıma. Biraz soluklansaydım. Unuttursaydım acısını... Tüh!....

Kolunu kaldırdı. Fırlatıp atacaktı ki, parmağının ortasında bir zonklama sezdi. «Bayılmış,» diye düşündü. «Ölmemiş... Az daha çarpacaktım.» Bekledi. Kuşun çırpınmaya devindiğini sezer sezmez; «Yoksa yine mi ölüme yattın küçük kuş,» dedi alaylı alaylı. «Öyle ise hiç umutlanma. Bundan öteye kurtulsan da, tutsaksın. Bu halinle özgürlük akıllara zi-yandır. Kuş dediğin kanadıyla uçarsa, gözüyle yaşar. Senin eksiğin bu. Ve eksiğini giderecek olan benim. Yani anlayacağın serçecik, sen bana bağlısın bundan sonrasına. Ben de sana... Sen olmazsan şahini tutamayacağımdan. Bir bütünüz biz açıkçası. Birbiri-ni tamamlayan bir bütün. O yüzden çırpınman da oyuna kalkışman da boşuna...»

Saplamı kopardı. İpi birbirine bağladı. İğneyi yakasına ilaştırdı. Serçenin pençelerini parmaklarıyla açtı. Çomağı yanına çekti. Sürgün çatallarından birine kondurdu kuşu. Kinnabı acıtmayacak kadar gevşek, kaçırmayacak kadar sıkı doladı. Bağladı. Ağın alt ortasına doğru uzattı. Metrise atladı. Çomağın ucunu çalıların arasından geçirerek teraziledi. Dipekteki izlerini de körlettikten sonra çalıyı üstüne çekti.

Çomağa dokunur dokunmaz serçe dengesini yitirdi. Çatal değneği yokladı. Kolu rahat deviniyordu.

Üstündeki, çalıları biraz araladı. Gözleri fincan fincan gökyüzünü taradı. Bakışlarının uzak uçlarından beliren bir kaynaşmayla kıvandı. Göğün duruluğu içinde ak saçaklarını sarkıtmış bulutlarla oyalandı. Gün bütün renklerini ayrıştırmaya soyundu. Bulutlar utangaç bir pembeliğe boyandılar. Bedeninin uyuştüğunu, avuçlarının kaşındığını sezdi. Çatal değneği bıraktı. Butlarını, kalçalarını, dizlerini oğuşturdu. Sarsıntısıyla çomağın her oynayışında serçe denmesini arıyordu.

Duru mavilik pembeden sarı mora belenirken ipil ipil bir kıpırtıyla irkildi. «Hele de benim şahinime,» diye sıvtindi. «Su vaktini de nasıl kestirmiş.» Çomağı bir iki oynattı. Serçe çırpıntılarını sürekli kıldı. «Bak sana nefis bir şölen hazırladım. Gör ki, ağzına layık bir lokmadır bu kısa günde. Capcanlı... Taptaze... Ve seni beklemekte... Hadi yavrum. Görüver de, geliver...»

İpilteler yine uzak ufuklarda döneniyordu. Çomağı durmadan oynatıyor. Uzaklığı azaltacak her çizgiyi sezmeye hazır gökyüzüne bakıyordu. «Davran bire,» dedi kısık kısık. «Bu yörede başka bir subaşı yok ki... Dağları gez, ormanları dolaş... Kuytuyarı, koyakları, yamaçları araştır, buraya zorunlusun. Hadi davran da uğraştırma adamı...»

Bütün kaslarının coşkuyla titrediğini sezdi. Şöyle bir devinse, bakışlarının izinde kanatlanıp uçacak. Varıp gökyüzünün enginliklerinde yakalayacak şahinini. Bağdaşından dizlerine su yürüdüğünü seze seze kıpırtısız kaldı. Bir an gözünü indirdi. Butlarının torbadan taşığını gördü. Kıpırdanmaya hazırlanırken directti. Yeniden başını kaldırdığında, ipiltilerin yakınlaştığını ayırdı. İnanamadı. Belleğini ve belleğindeki bütün ölçüm alışkanlıklarını zorladı. Yakınlaş-

yordu. Çomağın sapını kavrayan eli davrandı. Serçe kanatlarını açtı. Başını sağa sola, aşağı yukarı savurarak tutunmaya uğraştı. Onun devinisiyle yaklaşan ipiltiyi bağlamaya uğraştı. Daha çok uzaktı. Gözünün birini serçeye, birini havadaki kıpırtıya dikti. Göz kaslarının, göz pınarlarının keskin sızısıyla dudaklarını emdi.

Gözlerinin açısı tepesinin üstündeki çevrimin daralmasıyla azaldı. Elleri titremeye başladı. Eklem yerlerinden ter şorladı. Dizleri, oylukları, kasıkları ve koltuk altları ılgıt ılgıt eridi. Gövdesindeki kılların dibini dayanılmaz bir kaşıntıya tutuldu. Bir an herşeyi bırakıp kaşımak isteğiyle tutuştu. Sağ eli kuşun dengesini bozarken, sol eli çatal değneğe yapıştı. «Aman ha,» uyarısıyla gözlerini bile kırpmadan göğe baktı. «Boş bulunayım deme. Kurşundan hızlıdır şahin dediğin. Bir kez pençesine taktı mı herşeyi, uçurursun ki, ardından bakakalasin.»

Bir alışkanlığın tikine kapıldı. Elleri kendiliğinden kıpırdanıyor, gözleri kendiliğinden dönüyordu. Bakışları geniş kanatların gökte bıraktığı izle dopdolu. Her bir kası kendine düşen ödevi kendiliğinden yerine getirmeye hazır. Ayaklarının uyuşması, oyluklarının terlemesi bitti. Kupkuru bir yay gibi gerildi bütün gövdesi. Gerginliğin sürekli devinisi yürek atışlarını çoğalttı. Kanı damarlarının içinde fırlayacakmışcasına hızla yuvarlandı. Hızını Şahinin hızına uydurdu o an. Dönencelerine göre çevrilen gözleri hep ayrı resimle dopdoluydu. Alçalan, yükselen, bazen elips bazen daire çizen şahin değildi. Metrisme oturanın kan ter içindeki bedeni deviniyordu aynı hızla.

Kanat kanat göğü arşınıyor. Tüylerinin renklerinde yansıyan akşam güneşinin ayrışimlarıyla do-

luyordu doğa. Sürekli değişen motiflerden dokunmuş bir koca kilimdi kanatları. Her dönüşünde biraz daha alçalıyordu. Ve birden geriverdiği kanatlarıyla gökyüzünü iz iz yarıp görünmezlere ulaşıyordu.

Tam yitiklere karıştığı an, dev bir yelpaze iniyordu bulutların arasından. Gölgesiyle su başını, ağaçların çıplak gövdelerini, yamaçların ak yorganını bin renge buluyor, yeniden kayıplara karışıyordu. «Nereye gidersen git,» dedi avcı. «Gözlerimi kanatlarına diktim. Benden sıyrılamazsın güzel şahinim. Nereye gidersen git, birlikteyiz.»

Gitmiyordu. Yeryüzünde, bir çalılığın dibinde çırpınan serçeyi çoktan gördüğü belli. Canlılığından kuşkusu da yok. Kuşkusu, kendinden olsa gerek. Yakından, uzaktan, sağdan, soldan, tepeden ve yandan inceledi. Gün ışığını ardına aldı. Önüne düşürdü. Ağacın gölgesindeki karanlıkların ötesinde her bir yeri denetledi.

Avcı da şahinle birlikte siniyor, açılıyor, kapanıyor ve her kezinde ardına düşmeyi beceriyordu. Kanat hızı bir an süzölmeye döndü. Şahinin başının boynu çevresinde döndüğünü yakaladı. «Bir gözünün gördüğünü, ötekine denetliyor» dedi dudaklarını sımsıkı yumarak. «Kuşkuculuğun böylesi de görülmemiştir. Yok,» diye düzeltti kendini hemen. «Böylesi ustalarda görülür. Oh!... Ustasına helâl olsun. Ve ustası hüner gösterende, tadından doyumaz.»

Eli çomağı oynattı. Serçenin devinileri çırpınışa döndü. Şahin dönencesini ufalttı. Hızını artırdı. Küçük daireler içinde asılı kaldı bir an. Sonra kanatlarını yaydı. Başını öne doğru eğdi. Pençelerinin yayını bırakıverdi. Korkunç bir hızla yere kapaklandı.

Her kanat çırpışında hızının katlandığını bile bile çırpınan serçenin üstüne yürüdü. Pençelerinin

sıkılışında serçenin kemiklerinin ezildiği çağrıştı çı-
tır cıtır. Ve çengel değneği kavrayan el çalılarda çi-
zile çizile gerildi. Ağ, küt diye şahinin üstüne ka-
pandı.

1981

CER DÖNÜŞÜ

Kapıdan girdi. Soluğunun buğusunu izleyen adımlarıyla tezgâha yürüdü... Cam vitrinlerin önünde durdu. Bakışları beyaz camların üstündeki yeşil, kırmızı aylarda dolandı. Yayvan tahta sandelyelerde oturanlara döndü sorularla. Tam ortadaki yarığı kapatan perde cızırdadı. Gözler çıkana yönelince, elindeki kâğıdı uzattı. Eczacı reçeteyi aldı. Baştan sona bir gözattı. Vitrinlerle dolapların arasında kıpırdandı. Gitti geldi. Her dönüşünde reçetenin yanına bir kutu bıraktı. Yazıların başına bir işaret koydu. Tek tek hepsini çıkardıktan sonra ince paket kâğıdını yaydı. Eline aldığı her ilâcın kullanım yöntemini anlattı tane tane. İnce kâğıdın üstü uzunlu kısalı, inceli kalınlı prizmalarla şişti. Reçetenin arkasındaki boşluğa rakamlar sıralandı. Sonuncusunun altına çekilen çizgi bezenmeye durdu. Aşağıdan yukarıya sağlamasını da bitiren Eczacı başını kaldırdı. Dingin, dümdüz bir ses;

— Yüzyirmi lira ellibeş kuruş,— dedi.

— Yüzyirmi lira,— diye titredi ihtiyarın çenesi.

Başındaki fuçu, çenesindeki havuç pürçeği sakal ayırıştı sanki. Elleri olağandışı bir hızla paltosunun, ceketinin, pantolonunun ceplerine dalıp çıkmaya başladı. Kuşağından çıkardığı keseyi avucuna boşalttı. Bir yandan avucundakileri sayarken bir yandan; —Yüzyirmi lira,— diye yineledi. Saydı saydı... Umarıslıkla başını kaldırmadan; Otuzyedilira altmışbeş kuruş,— sözcüğüyle birlikte saçlarının dibi ıslandı. Alnına, yüzünün kırışlarına, kırçıl sakallarının uçlarına, boynunun çizgilerine soğuk bir ter bastı. Ayaklarını yere sürttü. Başı eğildi. Havuç pürçeği sakalları uzadı, uzadı mintanının çizgilerine karıştı. Ağzını açtı kapadı. Yutkundu. Tarazlı sesi güçlkle dalgalandı suskunun içinde, —Çıkışmıyor!..— Eczacının eli, ava dalan şahin pençesi gibi gerildi. Mor mor balkıyan damarlar uzadı. Yaylandı. Sezdirmeksizin paketin üstüne kapandığı an; —Yeniköy'den Mahir Beyin yarıcısı oluruz,— dedi. Sesi canlanmış, tarazlarından ayıklanmıştı birden... —Yukarılardan, Gediz ötesinden indik. Sağolsun Mahir Bey güvendi. Eksikli olmayalım kaygısıyla varımızı yoğunuzu toprağa yatırdık. Hasad zamanı dert değil. Hasada çok var ne yazık. Bir haftadır ateşler içinde yanıyor torunum. Babası yıllıkçı durur. Bebedir, geçer, dedik. Sirke koduk alnına. Buğuyla tütsüledik. Kâr etmedi. Yandıkça yandı yavru. O yandıkça benim yüreğim közlendi. Bu sabah dayanamadım. Sardım eski paltoma. Kattım anasını ardıma. Sürüdüm geldim. Allah razı olsun, Doktor insan adam. Her bir yanını yokladı bebenin. Anladı, dinledi. Bu reçeteyi yazdı. Anası yavruyla dışarda. İçti mi, görmediğe dönecekmiş. Umudumuz kutuların içine tıklılıp kaldı. Üstünü sonra vereyim desem,— dedi yutkundu. Gözlerinin ucuyla Eczacı'nın pençesini kolaçan etti.

Kaslarının titreştiğini yüreğinde duydu sanki. Çabuk çabuk ekledi; —Tanış değiliz. Az bişey olsaydı, yine bir daha. Vicdanınıza sığınırdım. Özürü kabahatından büyük olunca, dilemeye gönlüm razı değil. Sen bilirsin beyim. Asıl yararlı olana yeter mi paramız?

Kendi sorularını yanıtlayan sözleri sağnak sağnak boşluğa doldurdu. Eczacı, parmaklarının karıncalandığını pençesinin gevşediğini duydu. Kolu paketle birlikte doğrulup ihtiyara doğru uzandı uzanacak, gerildi.

— Hepsi gerekli olmasa,— dedi hemen yandaki yayvan sandalyede oturan gençten adam; —Doktor neden versin?

Devinilerin ortasına bir bıçak gibi saplandı bu savunma. Eczacı genç adama baktı. Gözleri öteki sandalyede kaykılan göbekliye yöneldi hemen ardından. İhtiyar bütün bedeninin gücü tükenmişcesine pörsüdü bir an. Dizlerinin titremesine katılan ellerini saklamak geçti içinden. Avucunu yummak, bütün servetini buruşturup atmak istedi. Omuzları düştü düşecek küçüldü. Sonra da yüreğinin derinlerindeki bir zonklamayla doğruldu;

— Doğru,— dedi. —Gerekli olmayanı neden versin? Bilmezlik işte... Bilmezlik adamın elini kolunu bağlıyor. Aykırıya sürüyor durduk yerde aklını...— Sözleri ağzından çıkar çıkmaz dirildiğini duydu. Gözleri ıslıl ıslıl yandı söndü. Hükümet Tabipliğinin bekleme salonuna yerleşti varıp. Taş duvarların soğukluğu umutların alazında ılımıştı. Kırık banklarda sıkışanlar, birbirlerinin basıncıyla dengeleniyor. Hemen yanıbaşındaki Cerenli Muhtarı alıp veriyordu belleğinin kulak dibinde. «Bilmezlik adamın elini kolunu bağlıyor,» diyordu Muhtar. «Ramazan geldi,

gececek Müftü efendi bir imamı esirger bizden. Yokmuş... Bulamıyormuş. Bulduğu da, otuz haneli dağ köyüne burun kıvırıyormuş... Bilsem, gececeğim Müslümanların önüne. Biimezlik aklımı aykırıya sürüyor. Bir fatiha, iki küllüvallahî okuyan birini sürüp götüreyim, diyorum. Söz vermekten, sözüm kalbura döndü. İşte köylü, imamınız budur. On gün, onbeş gün, yarım buçuk kılarlar namazlarını en azından. Bilmez eksigi, günah oılmaz... Tanrı niyetine göre bağışlar öyle ya!..» Omuzları kabardı. Sakalının pürçekleri mintanından kurtuldu. Çenesinin ucunda sipsivri, dimdik kabardı. «Kul sıkışmayınca Tanrım,» diye düşündü. Hızır yetişmez, derler. Şöyle bir dinleyip' geçmiştim Muhtar'ın dediklerini. Sözünü yineleyince dank etti. Gözlerinin ışıltısında yıkadı Eczacı'yı. Kaslarının gevşediğini, yüzünde bir ışığın yanıp söndüğünü gördü. Kendi gözlerinin ışıltısından aydınlandığını bilmedi. Çözümü bulmanın kıvançıyla sesi dimdik; —Biraz beklese olur mu?— sorusuna da yanıtı kendi bularak kıpırdandı. —Beklerse, bir yol buluruz bakarsınız.— Döndü. Eczacının al götür yanıp sönmelerindeki gözlerini ardında bırakarak Eczanenin kapısından çıktı.

Kaldırımında bir adım atınca, kucağında bohçayla bekleyen genç kadına sokuldu. Dertop bohçayı incitmekten korkarak açtı. Kara çuhadan paltosunu kucakladı. —Gelin,— dedi. —Al şu parayı. Bebeyi de sar sarmala bir iyice. Bin tirene, var köye... Sakın üşütme. Ben sonra ilâçları alıp geleceğim.

II

Karların çıtırtısında yansıyan donuk günışıkları, paltosunun tirifillerinde oynadı. Kurşun kubbe-

nin ak yorganı ince ince gözlerine battı. Şadırvanın çevresinde titreyerek abdest alanlara baktı. «Çok erken,» diye düşündü bir an... «Cemaati bol bir camidir burası. Şimdiden hazırlananlar olduğuna göre...» Bir an abdestini tazelemeyi kurdu. «Yok ...Sabahdan beri taze duruyor. Sahurdan hemen sonra aldım. Sabah namazı, ardından istasyon. Otoray bir çabukta getirdi bizi kente. Köyden istasyona daha bir uzak sanki. Gün alacalanmamıştı çıktığımızda. Kuşlukta otoraya bindik. Her bir işi kotardık, öğle erken diyoruz.» Ayaklarının ince ince sızladığını duydu. Aldırmadı. «İçti sıcacıktı. Yeleğimi bile çıkarsam, kemiklerim yine ılırdı. Çıkarmadım. İyi de ettim. Bunca soğukta, bunca zaman sızlamadan durduysa bacaklarım, otorayın sıcağından.»

Kemeri geçer geçmez yeşil boyalı kapının önünde durdu. Tırkaza parmağını bastı. Kapı açılınca yüzüne çarpan sıcak havayla irkildi. Müftü top sakalını avuçlamış, tesbihini çekiyordu. Kaşlarını gözkapaklarıyla birlikte kaldırdı. Işıl ışıl mühür gözleriyle gelene baktı. Çıkaramayınca, elinin küçük bir devinisiyle yer gösterdi;

— Buyur!..

— Müftü efendi,— dedi ayaklarının ucuna basa basa yürürken. Papuçları eşğin ardında, kapı yeşiliyle hemen solunda kalmıştı. Tırkaz çıtırtısı sesini noktaladı. İşlemeli yün çoraplarının üstünden paçasına bir mangal sıcaklığının ağdığını duyumsadı. Isındı birden.

— Buyur,— dedi müftü yeniden. —Buyur!..

— Sizden bir dileğim var efendi hazretleri.

Konuşmasının yerelliğine karşın düzgünlüğü bir an etkiledi müftüyü. Kaşları gözkapaklarıyla birlikte yeniden kalktı. Küçücük gözlerinin içindeki ısıltı ço-

ğaldı. Tanımadığı adama sevecenlikle baktı. Dizlerinin üstüne oturuşu, ellerini göbeğinde kavuşturuşu, gövdesini iki yana sallayışı hoşuna gitti. Ak sakallarıyla bütünleşmiş bıyıklarının arasından ince iki dudak ayrıştı.

— Buyur,— dedi başka bir sözcük bilmiyorcasına.

Gözlerini kırpıştırarak bakındı ihtiyar. Sözerden başlayacağını düşünmeye dururken;

— Biraz okumam yazmam vardır,— dediğini duydu. Kulakları, dudaklarına inanamadı sanki. Sallandı. Yutkundu. Toparlamaya isteklenirken, bıraktı. —Birden faydalı olmayı düşündüm,— tümcesini beğenmedi. —Düşünmezdim. Kendimden öteye yetmeyeceğini biliyorum. Başkalarının sorumunu yüklenmek için, bildiğini iyi bilmeli insan dediğin. Cesaret edemezdim. Korkardım açıkçası. Katınıza çıkmak aklımdan geçmediyse bu yüzden. Yoksul ödemeye alışkındır. Eğriyi de öder, doğruyu da. Korkum da bu yüzden. Gerçeği yanlış belletirsem, aldığım haram olur diye...— Müftünün kıpırdandığını görünce, ivercenleşti. Sıkılıp sıkılmadığını denetledi. Gözlerinin derinlerinden ilgiyi çekip çıkarınca rahatladı. —Kişi darda eksiğini unutuyor efendi hazretleri,— diye sürdürdü yeniden. —Darlık, eksiğin gediğini tamamlıyor sanki. Sıkışınca, yanlışından umarlanıyor. Torunum pek hastalandı üzerine afiyet. Doktor insan adam. Bilgisi artık olsun. Baktı etti. İlâç ateş pahası. Gücümüz yetmedi. Yalana yüüreğim kapalı. Yetseydi rahatsızlık vermezdim. Düşündüm ki, noksanı olan yerler vardır. Dağ bayır ayırmam. Buyruğunuz boynumu kıldan ince kılar. Derim ki!..

Müftü, tesbihini parmaklarının boğumlarından sarkıtarak ellerini havaya açtı. Fesinin üstündeki

tülbent sarığının kalıbını bozmadan alışkın alışkın başını salladı. Gökte aradığını yerde bulmuşcasına sevinçle;

— Bilene ihtiyaç çok efendi,— dedi. —Bilen kimdir, noksan kim belli mi? Tam olan o!.. Hepimiz az ve eksikiz. Noksânını bilen yükünü taşır denilmiş. Dar zamanda gelen hoş safa getirdi. Kaç muhtar kapımızda umducuya döndü. Bir türlü olurlanamadık isteklerine. Adamımız olmayanda, Allah yoluna bile nazlanırlar. Bilmez ki, naz yüceltmez, küçültür insanı. Neylersiniz, insansızlık zor.

Müftünün yakınmasını sevinçle dinledi ihtiyar. Göz kapaklarının içinde sımsıkı kapalı duran kapılar, birbiri ardınca açılıyordu. Ve her kapıyla birlikte aydınlığa biraz daha, biraz daha yaklaştığını görüyor, canlanıyor, diriliyor, gençleşiyordu.

— İnsan zorlanmalı efendi hazretleri,— dedi sıcacık. —Zora girmedi mi, naza çekmesi kaçınılmaz. Şükürler olsun, nazımız olmadı şimdiye. Korkumuz engellerdi. Zor, korkuyu sildiyse bağışlayın.

— Keşke,— dedi coşkuyla müftü. —Keşke silse... Az bilen bile çok bilmekte şimdiki zamanda. Hiç bilmeyenler öylesi arttı ki. Susadık bilmediğini bilene bile.

Elleri kucağından çözüldü ihtiyarın. Dizlerinin üstünde gitti geldi, oğuşturmayla, sıkma arasında. Müftü bakışlarını karşısındakinin dizlerine çevirdi. Yüzü sarığının gölgesinde yitti. Paltosunun ergimiş noktalarında dolandırdı gözlerini. Yarıyı bulan ramazanı düşündü. İmamsız kalan köyleri... En uzağından, en yakınına istekleri aklından geçirdi. «Geciktirmemeli,» diye düşündü. «Hemen yola düşse, akşama bir yerde olmalı. Yaşı genç değil. Yol engebeli. Kış karanlığı pek bir yamandır. Kanına gireriz

durduk yerde. Bir vakitte nereye ulaşabilir bu adam?» Köyleri yolları düşündükçe, bütün yolları gençliğini-
nin hızında ölçtüğünü anladı. «Yıllardır çakılıp kal-
dık buralara. Yaya olarak ne zamanda, ne kadar yer
gidilir, unuttuk.» Suçlu suçlu bakındı. Dudaklarının
izinde bir gülücük dolandı kıvançla;

— Bildiğin, düşündüğün bir yer var mı?

— Cerenli,— dedi ihtiyar anında. —Muhtarı pek
dertliydi.

— Haklı,— diye yanıtladı müftü. —Sabahın ba-
şından beri eşliğimizi eskitir fukara. Birini devrişip
yollayamadık. Pek bir sapa yerdir. Varması zor.

— Belki kusurumuzu bağışlatırız az yol teper-
sek.

— Öyleyse oyalanmayalım. Muhtarı bulup yüre-
ğinde doğanın avucunda dolduğunu muştulayalım,—
diyerek ayaklandı müftü.

— İzniniz varsa,— dedi ihtiyar. —Ben bulur ge-
lirim muhtarı...

— Sevabına katılmayı istedik.

Davrandılar. Şadırvanların çevresini alanlar say-
gın selâmlarıyla eğildiler müftünün önünde. Caminin
kapısına vardıklarında Cerenli muhtarıyla yüzleştir-
ler. Müftü dikildi. İhtiyar durakladı. Muhtar gözle-
rinde soru işaretleriyle çakıldı. Yüzgeri müftülük
odasına yöneldiler. Dizlerinin üstüne oturduklarında;

— Gözün aydın muhtar,— dedi müftü. —Bu kez
boş dönmeyeceksin köyüne.

III

«Hele yavrum,» diye düşündü ihtiyar. Göz ucuy-
la Muhtarın açtığı yağlığa şarıldayan paralara baktı

belli belirsiz. «Kısmeti olanın ayağına gelir, gördün mü. Sabreyledin ama, değdi. Yağlıkta tıngırdayan, reçeteni bir tamam öder. Köylü cömert. İçimden geçeni anlamış olmalı. Elbirliğiyle senin yardımına koşmaktalar. Bir koşuda inerim kente. Kar yağmur dinlemem. Ayaklarımın sızısını çoktan unuttum yavru. Hanidir zırıncamıyor hiç bir yerim. Bir işe yaradığımı görmek canlandırdı beni. Rahmetli dedem, öğren, kullanma derdi. Haklılığı ortada. Bilgi bile yeri geldiğinde geçerli oluyor. Asıl geçerli olan bilgi deme... Bilgisizin arasında yeri yok. Gerekeceğinden. Gerekince bulunmalı, desen, bulunmuyor işte. Koca muhtar emzikli bebeye döndüm, diyordu. Şimdi hoşnut. Sözüünü yapabilmiş olmak, onurunu kurtardı onun. Benimkini de sana karşı kurtaracak. Bir koşuda indim mi kente. Bir biletle ulanırım sana. İlâçların eczane tezgâhının üstünden, midene indi mi indi, bir şeyciğin kalmaz. Doktor öyle, dedi. Ezzacı, eczacının ordaki gençten adam da... Kuş gibi uçacağım. Vakit namazları, teravihler, derken bayram namazı... Cer bitti. Muhtar mendilini açtı. Köylü gönlünün bütün yongasını ayağımıza dökmekte. Utançlı olmayacağım sana. Sözüümü tuttuğumu göstereceğim. Anan, gelinim de bilecek dayancının gücünü. Babam, oğlum da, kuşkularından arınacak bir güzel. Kimseye muhtacolmayız, demiştim. Olmadığımız açık. Sağolsun müftü. Muhtar tam zamanında yetiştii. Kazandığımız bir senin sağlığın değil yavru. Bir dünya da sevap. Zora koştum dede, deme. Dağ havası yabanım mı? Dizlerimin bağı çözöldü namazı tamamladım. Sızılar iliklerimden kemiklerime yürüdü vakitleri aksatmadım. Müftü efendinin elime verdiği kâğıt, bundan sonrasını da güvenceye aldı. Cerenli benden hoşnut. Ben onlardan. Ne verdim ki,

bunca ödölü hakedeyim? Önlerine düşüp beş vakit kendi borcumu ödemenin karşılığında bir can alıyorum. Ölçölür mü? Yettim yavrum. Gün ıştır ışmaz yoldayım. İlkın yaşlılar bayramlaştı. Ardından kadını erkeğıyle ortayaşlılar. Beberler kuyrukta şimdi. Bitti mi, ben de toplarım eteğimi. Dağ aşağı vurdum mu, kar poyraz ardında kalır. Otoraya yetişirim gör bak. Akşam alacasına karmadan, istasyondan biletimi alırım. Varsın dizlerim az biraz daha sancısın. Varsın kemiklerim sızım sızım sızlasın. Dur durak yok. Müftüye sonra uğrarım. Görevimi bir tamam yerine getirdiğime bir köy tanık. Varsın o biraz geç öğrensın. İlkın sen varsın, sana verdiğim söz var. Beberler melektir. Ve meleklerle verilen söz yerine getirilecektir. Getireceğim. Hem de akşam olmadan.»

Muhtar, dört kulağından dürdüğü yağlığı dertop önüne bıraktı. Ellerini kucakladıktan sonra;

— Hoca efendi,— dedi. —Köylüm beni utançlı bırakmadı. Umarım gönlün hoşnut kalır. Umarım, gelecek ramazan yine birlikte oluruz.

— Köylün asıl beni utançlı bırakmadı Muhtar,— dedi içtenlikle ihtiyar. —Kusurumu bağışladı. Umarım, yukarıdaki de hoşgörür. Gelecek ramazan erden gelirim.

— Sağol hoca efendi. Müftü hazretlerine de söyleyeceğim dileğimizi.

Yağlığı aldı ihtiyar. İçindekinden olabildiğince uzak kalmak çabasıyla paltosunun cebine boşalttı. Doğruldu. Kıvırdığı kara çuhadan cüppesini koltuğunun altına kıstırdı.

— Muhtarım,— dedi. —Tez gitmem gerek. Kusuruma bakma. Bebeğe yetişeceğim.

İvecen adımlarla kentin yoluna ağıverdi. Muhtar uzun uzun ardından baktı. «Derdime derman olan,

benden dertliymiş öyle mi?» düşüncesiyle başını salladı karda uzayıp giden izleri süzerek.

İlk dönemeci aşar aşmaz, cebindeki bozuklukları avucunda sayı sayı çömeldi. Saydıklarını mendilinin içine ayırdı. Dualarının arasına karışan yüzyirmi lira ellibeş kuruşu tutturunca inanamadı. Yeniden, yeniden saydı ayaküstü. Güveni pekiştiğinde elini cebine attı. Avuçları çil kuruşların, liraların içine girince parmakları tutuştu sanki. «Umduğumdan bile çok,» sevinciyle hızlandı.

IV

Eczaneden içeri girerken dimdikti. Avucu mendilinin içinde devşirilmiş paralarla dopdolu. Yüreği bütün eczaneyi kavrayacak ölçüde geniş. Gözlerinin derinlerinde kendine güveninin menevişleri. Sokuldu. Mendili çıkardı. Paralar şingirdayarak tezgâhın üstüne yığıldı. Eczacı, bir paralara baktı, bir ihtiyar adamın yüzüne. Onbeş gün önceki serüven canlanıverdi. O çıkıp gittikten sonra da uzun boylu tartıştıklarından, olayla birlikte sözler de sıralandı belleğinde. «Adam, bütün yükü bizim omuzumuza sarıp çıktı gitti,» demişti gençten konuk. «Azbiraz eğlen-se, borç verirdim.» Kendi sözleri, taptaze kulağında yankılandı Eczacının. «Ben parayı sonra ödersin demek üzereydim. Çekilip gidince şaşırdım.» Göbekli olanı, umulmaz bir deviniyle doğrulmuştu. «İnsan bazen tuttuğuna yanar, bazen kaçırdığına... Geç kaldık. Bu adam, ne eder, eder borcunu öder.» Üçü de başlarını eğip kalmışlardı bir zaman. «Sesi pürüzlüydü ama, yakarmıyordu,» diye sözü yeniden açmıştı gençten olan. «Ağabeyin hakkı var. Böylesi borçlu

kalmaz. Bir aı önce davranmak gerek.» Göbekli, yeniden kaykılırken, «Biz de adam sarrafı geçiniriz ha!..» Eczacı paraları sayınak gereğini duymadı. İhtiyarın dik bedenine baktı yalnızca. Başını salladı. Eli yumuşacık pakete gitti. O günden beri öyle, unutulmuşcasına duran ilâları sevecenlikle uzattı.

— Geçmiş olsun baba,— dedi. —Gelmış geçmiş olsun!..

— Gececek beyim, sağol,— güveniyle ısııl ısııl yandı ihtiyar. Paketi kucakladı. Kara çuha paltosunun içine bohçaladı okşayarak. Bütün özlemini paket kâğıdında hışırdada hışırdada çıkarken; —Hoşçakal!.. dileğiyle yürüdü.

Çarşının içindeki dükkânlar, yol kıyısındaki ağaçlar, boş sandalyeler, oturan insanlar, yürüyenler, koşanlar, geriye doğru akmaya başladı. İhtiyar kendini başdöndürücü bir hıza kaptırmıştı sanki. Otorayın hızıyla, herşeyi herşeyi geriye doğru akıştırarak, istasyona vardı.

Bir bilet. Basamağa uzanan ayağında bir sancı. Pencere kıyısında hoş bir yer. Dizlerinin üstünde yumruklaşan ellerinin kar sızısını oğuşturması... Hareket memurunun kırmızı şapkası. Kampananın üstüste üç kez vurması... Otorayın sallantı. Tekerleklerin raydan raya geçerken çıkardığı tıkırtı... Sarı ampüllerin camlarda oynattığı karagözler. Bir fuçu sarık... Bir havuç sakal... Bir titrek kelle... Karanlıklara sarı sarı akan bir ırmağın içinde sele kapılmış çerçöp yalpalanışında kayıp gitmekte.

Yanına yöresine bakınıyor bir an. Ayakta kalanlar, sıkışık oturanlar... Ağlayan çocuklar, bağırان anneler, terslenen babalar... Komşusu... Düzenli tıkırtılarla sallanan genç adam... Hemen karşısında durmaksızın meyve soyan şişman kadın... O soyduk-

ça uzanan incecik parmaklar, yumuk eller... Kabuklar yığılırken, eteni tükenen meyveler. Ağzında bir yutkunma. Önüne doğru uzanıveren bir dilim ayvanın sulu özlemi. Uzanıp gerileyen kolu... «Çocuğa ver kızım,» söylenip söylenmediğini unutuş. Direten sulu, beyaz dilim... Ağzının içindeki buruk, ekşimsi geviş... Tükrüğünün çoğalması... Dişetlerindeki gıdıklanma... Parmakuçlarında gömülmeyi andıran duyumsamalar... Duruveren sarsıntı... Açılıp kapanan kapılar... İnenler, binenler... Gözkapaklarının üstüne oturan değirmen taşları... Değirmen taşlarını kaldıran uyanıklık isteği... Azalan hız... Yüreğini hoplatan ivecenlik. Paltosu, bindiğinden beri parmağıyla yoklayıp durduğu ilâç paketi... Dizlerinin iyice ısınan ince sızısını yoksayış... Duran tekerlekler... Açılan kapılar... Çiğnenmekten donmuş karın kaygan yüzeyi... Güçlkle dengeleyebildiği ayakları... Bileğinden oyluğuna yürüyen sızı...

V

Hepsini topuk izlerinde çiğneye çiğneye yürüdü. Ayaz otorayın gevşeten sıcağını şamarlıyor. Gövdesinden giren bir buz yuvarlağı, bedeninde sarsıntılar üretiyor... İnatçı, dingin ve kararlı adımlar karın üstünde kaykıla kaykıla yürümekteler. Her adım bir öncekinden ivecen. Her sarsıntı bir öncekinden küçük... Örtülü pencerelerde yitmiş ışık izleri. Karın sedef parıltısında yanar söner bir karanlık. Dallarında ak yorgununu silkeleyen ihtiyar gövde ayaklanmış bir çınar direnciyle yürümekte.

Köy evlerinin boz böyükleri birer birer geride kalıyor. Ağıl kokuları, insan sesleri damların duvar-

larına sinmiş. Kısa sürede tanıdığı ev sahiplerinin adlarını yüreğinde çağrıştıra çağrıştıra selâmlıyor. «Çıksalar da bir görseler, dedesinin hızır gibi yettiğini. Benim yavrum hürp diye ayağa kalkacak. Kalkacak da, yarın sizinkilerle oynamaya gelecek. Ya da sizinkiler bize geldiklerinde masal anlatırım onlara. Tepegözü, Hazreti Ali'nin cenklerini, Battal Gazi'yi, Kurtuluş Savaşını. Dede, derler yine. Dede, hepsinin yanında mıydın? Yanında değildim. Gülerim bir güzel. Birinin içinde olmak hepsinin yanında olmaya bedel gelmekte öyle ya!.. Hey gidi günler... Süvari kuyruğuna dolanıp bayır aşağı inerken, bir gün buralara yerleşip kalacağımız aklıma gelir miydi? Afyon üstünden toz bulutu gibi koptuğumuzda, bura ahalisi Ulubey'de titreşiyordu. Ardımızca geldiler. Topraklarını aldılar bir güzel. Biz de yarıcıları olduk. Olduk da kötü mü? Zamansız bastırmasaydı şu hastalık, geçinip giderdik. Can derdini gören, mal derdine düşemez, derdi rahmetli Bolşevik imam. Nasıl da bir doğru söylermiş. Ölümle yüzyüze kaldı mı kişi, kötüsüne hazırlıklı oluyor. Ölümden ötesinde korkunun olmadığını bilmek, bu yaşta bile boyun eğmesini engelliyor ne güzel... Bunları bil bebeğim. Bilki, deden dizlerinin sızısı, alnının teriyle kazanıp gelmekte ilâçlarını. İç!.. Düzel... Masallarımızı birlikte söyleyelim, birlikte dinleyelim eskiden olduğu gibi...»

İçinin çağılısında yitti ayak sesleri. Kar hışırtısı, yüreğinin derinlerinde kabaran bir pınarın çavlanı. Kapının önüne geldiğini duraklamasından anladı. Kapıyı vurdu. Gelinin bildik sesine, kendi bildik sesiyle yanıt verdi... Kapı aralandı. Kardan adam silkelene gereği görmeden girdi. Papuçlarını eşikte çıkardı. Paltonun arasından ilâç paketini aldı.

Ocağın yanındaki boş yatağa gözleri takılınca öyle kaldı.

— Yetişemedik baba.— dedi gelin. Bütün sevincini alıp götüren kendisiymiş gibi başını utançla eğerek. —Yetişemedik. Başımız sağolsun.

1955-81

SOYGUN

Bütün gücünü başında topladı. Ordan ayaklarına aktarmak istiyordu. İstiyordu ya, bedeni bin parçaya bölünmüştü sanki. Beyninin buyrukları kafatasının duvarlarına çarpıyordu. Çarpıyor ve gerisin geri yeniden belleğine iniyordu. Elleri başka yerdeydi. Kolları, bacakları bambaşka yerlerde. Toplamak istedikçe dağıldığını görüyordu. Beyni bütün düşüncelerden arınmış dağılan parçalarını devşirmeye uğraşıyordu. Adımını a'madan önce bin kez yineliyordu. «Oraya değil... Biraz daha sağa... Biraz daha sağa ulan sağ bacak. Böyle kerkenez gibi yalpalamanın sırası mı?» Dinletebilirse dinletsin bacağına. Ayak en aykırı yere basıyordu anında. Ve yinelemeler, başından aşağı kaynar su gibi dökülürken, tutunacak yer arıyordu. Bir duvar, bir ağaç gövdesi, bir elektrik direği yakalayabilirse, bedeninin ayakları üstünde durduğunu biliyordu. Değilse, sere serpe yayıldığını görüyordu. Gırtlığına tırmanan bir kusmuk, acılı, tatlılı damaklarında dolanıyor, bir geçirmeyle savuşturabilirse, kendini kutluyordu. «Çok içtim,» diye dü-

şündü. «Taşralılık, çarpıyor adamı. Büyük kentin, öyküsü bol. Birini de biz yaşayalım, dedik. Sanki palamarlarımızdan kurtulduk. İş bitince, keyfe dalıyor adam. Güpegündüz... Öğle sıcağının bindirdiği zamanda... Şarabın buğusuna böylesine kapılmak var mıydı?» Direğin dibinde bir yandan sallanıyor, bir yandan düşüncelerinin açıklığına kaptırıyordu kendini.

«Şaşılacak iş,» diye geçirdi yeniden. «Her bir şeyi ayan beyan görüyorum. Görmek hüner mi ağanın oğlu? Gördüğünü işlemektir adamlık harcı, demişler. Bir ayağına egemen olamayan, toprağı avuçlamaya kalksa, kendi sakalına yapışır. İşte, bizimki de o hesap. Şarap da bir güzeldi ki,» yanılsamasıyla, yeniden değiştirdi düşüncesini. «Hiç bilmezdim. Adamın boğazından aşağı bal şerbeti iniyor sanki. Yemeğin arasında, iştahını kabartıyor. Görmediğe döndükse haksız mıyız? Kasabamızda şöyle adam gibi meyhaneye mi var? Olanı da, yabandan gayrisine yarar mı? Adım atınaya görelim, adımız sokaklarda bizden önce dolanır. Hele bir de elden ayaktan düştük mü, tefekorlar ki, kimsenin yüzüne bakamayız. Buraları yaban yerlerdir dedik... Kimse, kimseye bakmıyor... Tut ki baktı, tanımıyor... Filancanın oğlu diyemezler... Diyemeyende, salıver kuyruğunu anasını sata yım. Yaşa... Tadını çıkar ki, bunca zamanın yağanmasına deysin.»

Bedeninin ayakları üstünde dikildiğini sezdi. Ellerini direktten kurtardı. Ağır, sallantılı, dikkatli adımlarla ilerledi. Bulutların üstünde gidiyordu. Ayakları kaldırmı adımlarken, başı havalarda uçuyordu. «Kollarımı kanat eylesem, uçacağım. Kantarın topuzunu kıracaksın, derler bir de... Şu yeğnilliğime bak. Beni taşıyan hava. Ayaklarım değil. Zaten o

yüzden sahip olamıyorum ya... Her yanımda yay... Uzun, kısıyor, kollarım bacaklarım. Ne güzel her şey... Gök masmavi... Kaldırım taşları atılmış pamuk... Elektrik direkleri demir görünümünde ama, yumuşacık. Büyük kent bu işte! Dur... Daha değil. Dahası olmalı. Başladı mı, sürdürmeli insan. Yaşamalı köküne kadar. Ve bir daha ki gelişe unutmamalı...» Köşeye yöneldi. Kendince açıyı hesapladı. Dönemeci alabildiğine geniş almak amacıyla kaldırımın kıyısına açıldı. Dengelenmek kaygısıyla durakladı. Nefeslenmeye başladı.

Gözlerinin ışıltısı kirpiklerinde ipildi. Yüzünün çizgilerinde sevinçli bir aydınlık oynadı. Kıvrık saçları ince yelin türküsüyle dolaştı. Yüzü gerildi. Dudakları aşı kirazı pembeliğiyle ıslandı. Dişlerinin ak parıltısı üst dudağının ayva tüylerini yakamozladı. Kendini adamın sallantılarına göre ayarladı. Omuzunu duvara yasladı. Belinin ince devinileriyle bednine yön verdi. Düzgün esmer bacakları, yenice belirginleşen kalçalarında kıpırdandı. Yarım buluzunun çıplak bıraktığı omuzları, güneşin yakıcı aydınlığında yandı söndü. Her ışın teninden kırılarak, çevresinde gümüşü bir çizgiyle dolandı. Günün bütün ışığı, tepesinden döküldü bir an. Gözleri kamaştı. Işınlardan içinde yüzüyordu. Devindikçe ışın kümesi ayrışıyor, dalgalanıyor, renkler birbirlerinin içine dalıp çıkıyordu. Bir an herşeyi unuttu. Işın yumağının çevrimleriyle oynaşmaya daldı. Parmaklarını kıpırtıyor, tırtıllı tırnaklarının üstündeki kan kıızılı ojelelerine dalıyordu. Parmaklarından zıplayan güneşlerin, yöreyi ısıttığı duygusuyla dopdolu, nefeslendi. Göğsü kabarınca, birer mandalina iriliğindeki memelerinin titreştiğini duyumsadı. Titreşim yayıldı, yayıldı. Bütün teninde seğridi... Yüzü inceldi. Gözlerinde-

ki ışıltı kırpıştı. Kirpiklerinin yakamozları dağıldı. Doğruldu bir an. Kümeden koptu. Dimdik, bakışlarını denetledi. Köşeye kavuşan iki sokak da, sığacın buğusunda ergimişti. Sokakların insansızlığıyla irkildi. Kuşluk öncesiyle, ikinci sonrasının kaynaşmasını düşündü bir an. «İyi ki kimseler yok,» diye geçirdi. «Kalabalığın ortasında bulunmak zor. Her an bir kötü bakışa yem olmak incitici... Böylesi iyi. Sokaklar, duvarlar, ağaçlar, güneş ve insanlar bir başlarına.» Toparlanıverdi.

Adam, nefeslenmesini yeterli görmüş, köşeyi aşmaya devinmişti. Ayaklarının dolaşmasına aldırmandan yaylandı. Öne, arkaya sallanırken, adımı köşeyi aştı. Kolları duvara yaslandı. Elinin ayasında, duvar yumuşaklığından ayrı bir ılım duydu. Gözlerini kısıtı. Kızarmış akları arındı. Gözbebeklerinin ortasında bir kıvılcım belirdi. Büyüdü, yaklaştı, sokuldu. Avucundan omuzuna, gözlerine, midesine akan alazı savmak isteğiyle, elini salladı. Yeniden duvara tutunma ivecenliğindeyken, boşluğun büsbütün yittiğini gördü. Pala bıyıklarında dolanan bir soluk, nefesini kesti. Şarabın, yemeğin, sıcağın buğusu tütsülendi bir an. Uçtu gitti. Yerini avuçlarından tırmanan ısıнын kaynamasına bıraktı. Geçirmek istedi. Beceriksizlikle yutkundu. «Yaşamak başlıyor,» düşüncesi şimşeklendi başında. «Daha pek küçük. Ama, pek yaman. Yalan derdim eskiden. Onüçünde, ondördünde kızlarla yaşadık, diyenlere inanmazdım. Şimdi inanılmayanlar arasına ben de katılacağım ha... Bu yöre herkesin dilinde diye gelmedim mi? İstersen körpesini düşürebilirsin... Düşürdük galiba. Şuraya bak. çocuk kadar saf, çiçek kadar ince...» Geçirdi... Ağzının kokusu, kızın yüzünde dolandı sanki. Bir ince seğrimenin tezden toplanmasını izler gibi oldu.

Amında unuttu. «Aldırdığı yok. Aldırmak bana mı düştü.» Elini çekmeye davrandı. Kolu yanıyordu. Çekerse, daha bir açık düşüneceğine inandı bir an. Çekemedi. Yangın, omuzundan kalçalarına ağmıştı. «Bana mı kaldı,» kararı öyle yapıştırdı parmaklarını kızın omuzuna. İlkircimi, kararını gevşetti. Dik olmasına özen gösterdiği bir ses yankılandı kulaklarında. Beğensin, beğenmesin, ağzından çıkmıştı;

— Bu işler için pek ufak değil misin?

— Ne yaparsın, kader!. Hazır cevabıyla derin soludu adam. Nefesinin kokusu, saçından gövdesine çkşadı kız. Yüzünde alışkanlığın gülümsemesi dalgalanırken, gözlerinde hüznün dalgası çırpındı.

Yüreğinin derinlerinde bir çımkışma duydu adam. Doğrulamaya çalıştı. Bedeni söz dinlemiyordu. Üzüncüle, acıma sarmaş dolaş, midesinden beynine, gözlerinden yüreğine cvelan etti. «Olmaz... Yazık... Doğru değil... Daha iyi ya işte... Gerekmese yapmaz. Ekersem, belki aç kalır... Hem ben ilk miyim bakalım? Kimbilir kimler var öncesinde... Ben olmasam, kimler olacak? Yine en acıma klısı benim... Az biraz fazla sıkıştırırım eline. Bir kaç gün rahat eder. Herkes düşünür mü? Ama pek küçük? Bir terslik olur da, başıma iş gelirse? Anlatılanları duydun... Neler neler oluyor bu büyük kentte... Bana olmaz. Adamın gözünü oyarım arkadaş. Bunca duyduklarımdan sonra, yine mantara basarsam, yuf!... Şurda bir yoksulla yardım değil mi? Hem, ötekilerden neyim eksik benim. Körpe bir kuzuyla, birkaç saat geçirmek neden suç olacakmış? Üstelik ben ardına düşmedim. Kendi düştü... Şöyle bir eller bellerim. Sonra da aklından geçirmeyeceği bir ücret verir, savuşurum. Onsa, bizden yirmi. İki gün, hatta adamsa, üç gün yeter de artar... Otursun kışının üstüne. Ya da, atsın bir köşe-

ye... Amaan, bütün bunlardan sana ne be!.. Var mısın, yok musun ondan haber ver. Varsan, fıstık hazır, Sür git... Yoksan, sallanıp durma, çek arabanı...» Kararsızlıkla sallandı. Doğrulup gitmek ağır basmıştı sonunda. Omuzu, elini yakan kız, kolunu kaldırdı. Koluna sımsıcak bir yangının dolandığını sezdi. Dikilmesi sürdü yine de;

«Kaç yaşındasın sen?

Sesinin dikliğinden kendisi bile ürktü. Her an vazgeçmeye hazır oluşu, ikircinlendirdi. Kolunu kurtarmakla, bırakmak arasında gitti geldi bir an. Salıverdi. Kaslarının gevşediğini gören, kız, yalandı. Gözlerinin derinlerinde yanan kıvancı, kirpikleriyle bölerek, üzünce çevirdi;

— Onsekizi bitireli üç ay oldu,— dedi.

— Atma!.. Alayı, pala bıyıklarının arasından kerpetenle söküldü sanki. Kendi inançsızlığından utançlı, başını eğmek istedi. Gövdesinin ayakları üstünde fır fır döndüğünü sandı bu davranışıyla. Kızın kolundaki kolu sıkıldı. Bedeninin durulduğunu anladı. Herşeyi kabullenmiş sürüklenirken, bir can kurtaran simidine sarıldı;

— Allah çarpsın,— diyordu kızın sesi. —Allah çarpsın onsekizi bitireli üç ay oldu...

Adamın salt kırmızı bakan gözlerinde, çoktan inandığının dinginliği vardı. Ağırlığını kıza yükleyerek yürürken; «Tasası bana mı düşmüştü,» düşüncesiyle azarladı kendini adam. Ayaklarının buyruğuna girdiğini, yolun sertleşmeye, kollarının yaylardan arınmaya durduğunu seziyordu.» Yaşamaya mı geldik buraya? Elalemin cemazeülevvelini karıştırmaya mı? Senin sözün parana geçer. Alırsın alacağını, ödersin ücretini, yallah... Körpe badem yiyecek, çıtırtısına dayanamıyorsa, adam mı? O kendini

ateşe atmaktan korkmuyor da, sen zırvalayacaksın? Hem de bugün var yarın yok... Korkarak işret edilir mi, avanak oğlan... Bunca şarabı boşa mı yuvarladın? Beklediğin, umduğun, istediğin bu değil miydi? İşte ayağına geldi. Gelince de çarşafa dolandın bir güzel. Tüh, senin yiğitliğine. «Öfkesi, dişlerinde gıcırdarken, bedeni dikildi. Bütün içtiklerini özümsemişcesine sallantısı azaldı. Adımlarının sıralanması daha bir düzenliydi şimdi. Yüreğinin atışına uydu bütün bedeni. Karara varmanın kıvancında canlanıvermişti.

Kız, omuzundan gövdesine sıvanan ağırlığın canlandığını, titreştiğini ve ivecenleştiğini bildi. Çapraşan adımları düzene girdi hemen. Koluna yapıştığı adamla birlikte köşeyi aştı. Dar sokaklardan sarsılarak yürüdüler. Teneke evlerin çevresine ulaştılar. Patikalardan iki kişinin geçmesi olanaksızdı. Bir oldular. Kendi patikalarına dalan kız, bütün suskusunu tüketti;

— Akşam oluyor,— diye başladı. —Önce bir sofraya donatırım sana. Şöyle şarabı, mezesiyle. Sonra radyoda civelek bir hava buluruz. Raksederim!..

Kırmızı gözlerini belertti adam. Düşlediği gecenin perde perde önünde açıldığını gördü. Hızlandıkça sözcükler dağıldı. Olaylar canlandı. Rakseden gençcik, güzel bir peri kızı... Donanmış bir sofraya... Misk-i Amber'in bardaklardaki bal ısıltısı. Coşan yüreği... Uçan belleği... Gövdesine sımsıcak sıvanan bir taze ten. Coşku... Sevinç... Ve umduğunu yaşamamanın doygunluğuyla ipil ipil ağaran gökyüzü...

«Şu yol bir bitse!..» Elini uzatsa yakalayacağına güvendiği dünyaya uzanıverecek. Bitmiyor. Akşam güneşinin meltem sıcaklığı, boynunda, alnında, gövdesinde damla damla gözyaşı. Öfkesi, düşlerinin tut-

kusunda eriyor. Teninden su gibi fışkıran o. Yürüyorlar... Yürüyorlar... Bitmeyen bir yoldan, Cennet'in çayırlarında koşarcasına kendinden geçiyor adam. Kız, yanibaşında gidenin giderek dikildiğinin bilincinde adımlarını kısaltıyor sanki. Önlerinde uzanıveren gölgeye irkildiklerinde, herşeyin bittiğini sandı adam. Bakışlarında, çatlak toprağın düzensiz çizgileriyle ürkütücü bir yüz belirince, şaşırdı. Durdular...

— Gene mi misafir,— diyordu yüzünün çatlaklarına uygun bir ses.

— Hı, mmm!..— Sesleri yanıt mı, korku mu, güven mi belirsiz yalpaladı mehtemin dalgalarında.

— Evde yiyecek var mı düşünmüyorsun!..— diye azarladı kocakarı. —Bir civanı beğendin mi, koluna takıp geliyorsun!..

Şaşkınlığı üstünden başından aktı adamın. Salıntısı sözlerin tarazlarını silip süpürdü. Aklından geçen bütün pazarlıkların pişmanlığıyla dikildi olduğu yerde. Kötü kötü baktı yaşlı kadına.

— Sözü mü olur analık?— dedi dimdik. —Biz ne ciyiz?

Gövdesindeki ılık sıva tenine sokuldu sanki. Bir cankurtarana sarılmanın güveniyle doluverdi her yanı. Taştı. Göğsü kabardı. Nefesi çoğaldı. Avurtları şişti. Tam zamanında davranmanın coşkusuyla sesinin dikliğine kavuştu bedeni de.

— Sana bişey demedim aslanım,— yaltaklanmayısıyla sokuldu kadın. —Buna söz anlatmak zor. Kazandığı ekmeğimize yetmez. Bir de sevdiğini konukladı mı, per perişan oluyoruz.

İkidir yinelenen güvence, adamın bütün kuskularını önüne kattı götürdü. Demek satılık kızlardan değildi bu. Sevdiğinden başkasını getirmiyordu. Ge-

tirse anası bırakır mı? «İşe bak yahu,» düşüncesi şimşeklendi beyninde. «Biz onbeş yirmi liraya bir banamlık serüven ararken, karşımıza sevda çıkmakta öyle mi? Yazık... Kendini tutamadı. Utandırmamak üstümüze görev... Neyse, yarısını kendimiz yemiyecek miyiz? Yoksulluğun gözü kör olsun. Bunca güzel bir kızın düşkünlüğüne yanıyorduk bir yanımızla. Demek ki, temizliği duruyor. Beğenmediğini, sevmeyi getirmiyor yoksulluğuna karşın. Böylesinden sakınmak ayıp. Ayıptan irak olmak için de, işi uzatmamak gerek.» Eli cüzdanına giderken geçirtisini yuttu. Damaklarında beliren acılığı, gırtlığının boğumlarında eze eze karıştırdı cüzdanını. İvecenlikle eline gelen ilk parayı çekti, karıştırmaktan utanıp... Bütün bir yüzlük olduğunu uzattıktan sonra gördü;

— Ne lâzımsa al,— dedi sesinin dikliğini bozmadan. —Fazla fazla al!..

— Sağolasın yiğitim, hemen!..

Cüzdanı elinde olmasa düş gördüğünü sanacaktı. Kocakarı, kirpiklerinin bir kırpışmasında yer yarılmış içine girmişti sanki. Önlerindeki gölgenin koyuluğu günışığıyla dokunuvermişti yeniden. Yumuşadı adam. Kısa adımlarla yeniden ilerlerken;

— Uuf, amma sert ha,— dedi.

— Sorma,— diye sokuldu kız yeniden. —Evde bişey olmadı, mı konuğumuzu gerektiği gibi ağırlayamayacağız diye çok kızar.

— Birlikte mîsiniz?

— Annem!.. Elbette birlikteyiz.— Adamın bedeninin ser'leştiğini sezince, okşadı hafiften. «Bana güveni sonsuzdur. Konuğum olduğunda hiç rahatsız etmez. Tersine, rahatımız için elinden geleni yapar.

Bir yanıyla kuşkularının, bir yanıyla güvenenin

etkisinde çalkalandı kaldı adam. Kocakarının yanıbaşlarında bulunmasının iyi mi, kötü mü olduğunu bir türlü kestiremiyordu. «Adam aldırma, parayı peşin ödedik sayılır. Hele bir de üstünü aldık mı, kötüsü gelirse kaçarız. Şunu yaşamak bile öğünmeye değmez mi?» Bedeninin hafifleyiverdiğini duyunca, yanıtın kendiliğinden verildiğine inandı. Düşünün kanatlarına çoktan bindiğini o zaman anladı. Kaptırmıştı bir kez kendini. Olumsuz kuşklar, coşkusunu zedelemekten başka işe yaramayacaktı. «Madem suya girdin ağa,» dedi kendi kendine. «Sırılsıklam olmaya hazırlan ki, tadı çıksın.»

Yeğneldiğini duydu. Yeğnelmekten öte, uçuyordu. Son adımında bütün kuşklarını çiğnemenin coşkusuyla ilerledi. Bir kapıya dayandığında, yanının boşaldığını bile sezemedi. Az önceki kadın, kapının önünde dikilmiş duruyordu. Yaslanacak yer aradı. Söveye tutundu. Gövdesinin bütün ağırlığını avucuna vermişcesine, tahtaya gömüldü. Başını ağır ağır kaldırdı.

— Sağol analık,— dedi sevecen. —Elinin bunca tez olduğunu bilmezdim.

Kadının gövdesinin dikildiğini, tahtanın sertliğinde duydu. Gözlerini kırıştırtarak baktığında, gözbebeklerinin haşinliğinde ayıldı. Dimdik;

— Ne tezi? Sorusuyla dondu adam.

Omuriliğinde beliren bir üşüme, bütün bedenini ürpertti. Bakışları daha bir kızışlandı. Görmez görmez bakarak;

— Sofra,— dedi... —Kız,— diye kekeledi.

— Ne sofrası, ne kızı? Poyrazıyla üşümesini artırırverdi yaşlı kadın. —Delirdin mi sen yabancı? Ne istiyorsun bizden?

— Az önce,— diye yeniden ağzını açtı. —Para!.. sözcüğü döküldü ağzından tane tane. —Para verdim ya sana!..

— Başıma gelenler,— diye bağırıverdi kadın. —Yetişin komşular. Elin adamı kapıma dayanmış!..

Gerisini dinleyemedi. İçinin derinlerinde bir zemberek boşandı birdenbire. Kolu gevşedi. Deminden beri damaklarına kadar sıvaşan geçirti, öğürtüye dönüştü. Ağzının içi doldu. Yutkunmak, kendini yatıştırmak isteğiyle tutuştu. Beceremedi... Köşebaşından bu yana yaşadıklarından arınırcasına kustu, kustu, kustu...

1958-81

YALNIZLIK

Mendirek kumsalında, kaya'larla, suyun arasına sıkıştı. Deniz üstüne üstüne geliyordu. Geldi geldi... Dümdüz, kaskatı kayalara bindirdi. Teni, kemikleri, içorganları ezildi. Parçalandı. Tozlaştı. Yelin hızına kapıldı. Yükseldi. Bulutlaştı. Damlalaştı. Darmadağın denize serpildi. Kararan dalgaların üstünde çalkalandı, çalkalandı... Seyirten balıkların didiklemesinde gözenek gözenek ayrıştı. Her bir zerresinde, yeneden bölünmeye dönüşen bir özümseme tutkusuyla çabaladı. Çabası boşa gitti. Yaklaşımı hızlandığında, dalgaların yalpasına, özümsemenin duraksamasına çarpıp geriliyordu. Yeniden yürüyor, yeniden deniyor, yeniden çabalıyordu. Her yeniden davranışı, yeni bir engelin sertliğinde eriyordu. «Olumsuz,» sözcüğünün ses ses yükseldiğini duydu. Denizin dibinden, dalgaların tepesine sıvaşıyordu sözcük. Sıvaştıkça göğün maviliği bozdan karaya dönüşüyordu. Gözlerinin akları kızıla dönmüştü. Kirpiklerini her kırptırışında uçlarında binlerce sinek uçuşuyordu. Uykuyu engelleyen hapların birini yutarken, ötekini

çıkarmıştı şişesinden. Boy boy kitapların, dizi dizi yazıları hiç bir dansözün ulaşamayacağı bir kıvraklıkla titreşiyordu. Her titreşmeyi yakalamak, yerine yerleştirmek, parmağının ya da kaleminin ucunda yakalamak tutkusu yellendi. Kıvrımların, çizgilerin ardına koşa koşa hepsini yakaladı. Beyninin hücrelerindeki zonklamalar, masasının üstündeki ucuz çayın kanında çalkalanıyor. Sayfaları ikinci, üçüncü çeviriğinde dağılıp kaçan sesler, bir araya toplanıyor. Toplandıkça, çayın yudumunda, hapın yutkunmasında, kalemin kıvranmasında uzanıp, gözlerine akıyorlar. Gözbebekleriyle, gözkapaklarının arasında birer iğne gibi bütün şekiller. İğneler uzuyor. Gözünden beynine gidip geliyor. Belleğinin mıknatısına takılanları saymak gelmiyor içinden. Öylesine az. Yeniden dönüyor sayfalar. Yeniden uçuşuyor şekiller. Gözlerindeki iğneler, daha bir acıtıcı. Gözkapaklarının içindeki resimler daha bir belli. Çekilmiş fotoğrafların, kart kart bellek kitaplığına dizildiğini duyuyor Önündeki ak kâğıdın üstüne yerleştirmek amacıyla kalemini uzattığında, kitaplığın kapılarını kilitli buluyor. Zorlanmaları boşuna. Kapılar kilitli. Sağlam... Ve anahtar elinde değil. Araya araya bulduğunu uzatıyor. Açılan kapıdan şorlayan resim'leri düzenlemek, eski sıralarına yerleştirmek, eksiklerini tamamlayan bölümlere başvurmak amacıyla ıvecen... Kimi ters, kimi yüz, kimi altta, kimi üstteyken, ağır ağır bir mozayığın parçaları gibi toplanıyorlar. Her birinin kendi yerini alması zor değil. Davrandığında, mozayığı üstüne yerleştireceği duvar önünden kaçıyor. Ak kâğıda uzanan bir el, zamanın dolduğunu belirtiyor bütün haşinliğinde. Sınavın sonucu «olumsuz.»

Ardardına geçen zaman'ın içinde açılıp kapanan

kapılara ulanıyor. Kuru, acımasız bir ses, titreşimlerinde yaban bir acının tarazlarıyla zıplayan bilyaları andırıyor. «Bir hafta önce gelseydiniz... Tam istediğimiz insansınız. Yazık... Şimdi yerimiz yok...» Tepeden tırnağa bütün gözeneklerini denetleyen bir bakışın iğneli beşiğinde. Tüylerinin dipleri kan revan. «Bize uygun değilsiniz. Biraz daha az eğitim görmüş olsaydınız.» Adımlanan kaldırımların, direnilen soğuğun ve dayanılan yorgunluğun ötesinde bir umut kıvılcımı... «Dört resim, bir sağlık belgesi, askerlik şubesinin mührü, diploma ve dilekçe...» Bir uçtan bir uca yetişen kollar. Bütün denizleri geri püskürtecek şişkinlikteki göğüs... Yaprak hafifliğinde titreşen yürek... Demir putrelleri bükmeye hazır bilekler... «Herşey tamam değil mi efendim?...» Güvenin itişinde dimdik bir beden. «Evet!.. Tamam!.. Çok güzel!..» Hiç bir zaman alamadığı bir; «Biz size haber veririz.»

Denizin bir uzaklaşmasında uzanan parmakları, ceketinin yakasını kaldırdı. «Boynuna uzanan parmakların ısıltısı, ensesine aktı. Ensesinden göğsüne doğru indiğinde, ciğerlerinin şişkinliğiyle büyüdü. Yüreğinin üstünde bir an duran parmaklar, kütürtüsüyle irkildi. Tozları silkeleyerek yükseldi. Sakallarının diplerinde tutuşan yangında eridi. Çenesi, boynu, omuzları alaz alaz kıvrandı. Kollarının gerildiğini, kaslarının taş kesildiğini duydu. İnce parmakların avucundan, bileğine sığandığını, dirseklerinin gıdık gıdık gidiştiğini bildi. Koltuk altlarının, omuriliğinin, kuyruk sokumunun halka halka kabarmasını seyreyledi. Gözlerinin içinde yörüngelenen güneşlerin ısısında buharlaştı. Bulut oldu. Yağmur oldu. Tohumlandı, toprak aramaya durdu. Kolları açıldı. Gövdesinin 'yeğnilğinde uçmaya hazır, bir adım

attı. Yüreğinin üstündeki avuç sertleşiverdi. Kaburgalarının, ciğerlerinin, yüreğinin donduğunu gördü. «Ailem kaygılarında haklı. Bu durumda sürdürmemiz yanlış. Belki ilerde, yollarımız yine birleşir.» Yumruğu balyoz. Havalandı. Bütün hıncıyla indiği buzları paramparça dağıttı. Sevinci eksik, umudu noksan, bedeni boşalmış yürüdü. Yürüdüğü her yolun biraz daha, biraz daha uzaklara yöneldiğini bile bile adımlarını sıklaştırdı.

Yolların iki yanındaki vitrinlerin aydınlığı, giderek azaldı. Sokak lambaları seyrekleşti. Bir yanı meyhaneler, bir yanı deniz caddeye ulaştı. Buğulu camlarda karagöz devinileri... Alçak tavanları kaplamış tütün bulutları... Yıprak masaların üstünde kırmızı turp, tarama, roka salatası, sarı, kırmızı, pembe şarap bardakları. İskeleti kalmış balık artıkları... Rakı kadeh'leri... Marula yatırılmış levrek kızartması... Dış aralarındaki etleri temizleyen erkekler, kadehlerini kaldıran kadınlar... Tek başına oturacak yer bulamayışı... İki, üç, dört ve aşiret kalabalıklığındaki kitleler... Kahkahalar, bağıra çağıra anlatılan açık saçık fıkralar... El şakaları... Sövgülü alaylı konuşmalar... Kadeh şıngırtıları... Gözlerde eriyen bulanık gözlerin yazdığı kitaplar... Kasanın yanındaki sokuntuya sürülen tek sandalye... Bütün bu kalabalığa ve şamataya dönülen bir omuz. Kulaklarından şarıl şarıl akan kitlenin, birer birer uzaklaşışı... Kendi kendine kaldırılan, kendi kendisiyle tokuşturulan kadeh... Kendi kendine verilemeyen bir hesabın borcu... Sarhoş olmak istedikçe, beynine saldıran düşüncelerin etkisinde ayılma... Birbirini izleyen kadehlerin buruşuk, sancılı bir yüzde, kan kırmızısına döndürdüğü gözlerin gölgesi... Bir daha hiç gelmemek kararıyla masanın üstüne bırakılan para

tomarı... Sığınma içgüdüsünün aradığı bir kuytu...

Ciğerlerini buldu. Soluklanmak isteğiyle dopdolu nefeslendi. Nefesi burnunun deliklerinde takılıp kaldı. Kuytunun ıssızlığında, koca denizin altına daldı yeniden. Dağılan parçalarını toplamadıkça, yaşamı sürdüremeyeceğinin bilincinde aranmaya başladı. Bulduğunu bedeninde yitirdiği yere takma kararıyla, derinlere, dalgaların köpüklerine, balıkların karınlarına girip çıkmaya başladı. Dipte durakladı. Batmıştı. Çok derinlerde, çırpındıkça daha bir battığını bilmenin karanlığına ulaşmıştı sonunda. Karara varmadan, düşüncelerini değiştiriyor, beynini yazboz tahtasına çeviriyordu. Çekip gitmekle, kalıp direnmek arasında mekik dokudu. «Annesinin renkli masuralarına, makinalı el tezgâhına ulandı... Kastarlı ipin buruk kokusu, göz pınarlarını sızlattı. İki damla yaşın kirpiklerine yürüdüğünü sezerek, gözlerini sımsıkı yumdu. Tarak gitti, mekik yürüdü, tarak geldi, mekik yürüdü... İplik iplik arttı bez. Renk renk bezendi. Bezendikçe çarkın üstüne dolana dolana büyüdü. Uzadı anasının parmakları. Avuçlarında sonsuz bir mutluluğun tadını duya duya dokuduğu bezi okşadı. Ordan kaydı eli. Oğlunun sarı başında dolandı türkü söylercesine.» Türküyü unıtalı yıllar var. Ama, saçlarının dibinde sımsıcak bir sevecenliğin tadı hâlâ taptaze. Şu ellerin çakışması olmasa. Biri giderken, biri geliyor saçlarının üstüne. Beş yaşındakiyle, yirmibeş yaşındaki birbirine karışıyor. Birinin sertliğindeki bitimsiz, sevecenlikle, ötekinin yumuşaklığındaki geçici tadın aynılığı nasıl yorumlanır? Bir an, orda, beyninin üstünde, belleğinde ve yüreğinde çatılacaklar sanısı nasıl da çabuk geçiyor. Ve nasıl da, deniz üstü meyhanede dökülen göz yaşlarına dönüşüyor yüreğindeki coşku.

«Ne çabuk? Nasıl da çabuk?»

«Çabuk,» diyordu. «Çabuk ol. Dayanamıyorum.» Dayanamıyordu da gerçekten. Dayanamıyorlardı. Gözeneklerinin kıyılarında ıslak bir koku sarmıştı bedenlerini. İnce koku buğulandıkça, dayanılmaz bir içgüdünün itkisine kaptırıyorlardı kendilerini. Elleri, ayakları, dudakları, gözleri, kulakları çoğalıyordu. Çoğalmanın büyüünde, kendilerinden geçiyor, ikisinin de ağzından aynı sözcük yinelenip duruyordu; «çabuk, çabuk ol!..» Zamansızlıklarını bundan daha anlamlı belirtebilirler miydi? Bunca ivenessikten sonra; «Ailem haklı...»nın söylenebilmesi doğal değil miydi? «Hep olağanüstüyü mü aradım, olağandışığı mı?» Sorusunu hiç yanıtlayamadığını irkilerek ayırdı. «Olağanı çözebilsem,» diyordu kendi kendine. «Olağanüstüyle, olağandışığı da ayırabilirim belki. Ve belki o zaman, istediğimin hangisi olduğunu anlarım. Oysa şimdi, şu kafa, durmaksızın kabaran şu mideyle, çıkmazımı artırmaktan başka ne yapabilirim ki... Yanıtsız sorular bunalımı aşabilseydi, kimse, hiç bir şeyi dert edinmezdi. Oysa, dertler bunalımın tohumu, gübresi, fidesi ve meyvesi aynı zamanda. Kısır döngüye neden girer insan, sorularını yanıtlamadığı, sorunlarını aşamadığı için!.. Öyleyse, neyin hesabını kimden soruyorum? Kalkıp yürümek en iyisi. Yaşamı omuzlayamıyorsam, avuçlamakla yetinmek gerek. Yetinmek!.. Ama neden? Ben yetinmemek için verilecek olan herşeyi verdim. Aklımı, yüreğimi, çabamı ve emeğimi... Almaya gelince, neden yoksun kalayım. Yırtıp aşmam gerek. Acımasızlıktan sakınmak niye? Acınacak olduktan sonra... «Acıya-na acırlar da, acımayana taparlar...» Daha başında söylemişti bu sözleri o... Anımsamak için, gecenin sabahla öpüştüğü anı beklemek gerekiyormuş. Bek-

ledi ve anımsadı şimdi. Hem de yanyana bulunduklarında unutup gittiği ne varsa!.. İplik iplik açınca yanlışının başta olduğunu kavramak ne acı. Acınmak neye yarar? Kaçmak ne getirir? Hiç... Kaçarken kendini kaçtığın yerde bırakabiliyor musun? Bırakamadığına göre, kaçmak da, sığınak ardına düşmek de boşuna. Öyleyse topla parçalarını. Ne ki verdin dalgalara, bulutlara, balıklara bir bir geri al. Al ve doğru bakalım.»

Kulağının dibinde patlayan bir çığlıkla irkilirdi. Birden kentin uğultusuyla doldu. Denizin hışırtısı arttı. Dalgaların mavisi göğünkiyle sarmaştı göz pınarlarında. Güneşin fırçası elinde binbir renge boyamaya başladı doğayı. Çığlık gitti geldi, geldi gitti, belleginin derinlerindeki bütün kopuklukları birleştirdi. Bakındı. Küçücük başını dizine dayamış bir kedi eniği acılı acılı bağıırıyordu. Zıpladı. Kuyruğunu oyluğuna sıkıştırdığını o zaman anladı. Utancının bütün sevecenliğiyle kucakladı eniği. Okşadı sevdi.

— Sen de nerden çıktın?— dedi sesli sesli. Doğruldu. Enik kucığında bütün kıyıyı araştırdı. Her adımında, «Ye ye ye,» diye şarkı söyleyen çocuklar... Korna basan arabalar. Birbirine sokulmuş, güvenli bir sevdanın türküsünü söyleyen insanlara baka baka, eniğin anasını aradı. Köşe bucak, hiç bir yerde bulamadı. Caddeye bırakıp yürümeyi kurdu. Kucağındaki ılık boşluğun özlemine dayanamadı. Enik paçalarına sürtünüyordu. Yeniden kucakladı. —Gel bakalım arkadaş,— dedi gülümseyerek. —Sen yalnızsın anlaşılın... Ben de... Adını yalnız koyarsak, bundan sonra ikimiz birlikte oluruz öyle mi?

Isınıvermişti. Ceketinin yakalarını indirdi. Kedi eniğini koltuğunun altına kısırdı. Sıcaklığını duya duya kıyıda kentin içine daldı...

ERTELEME

Mintanı ıslak bir deri gibiydi sırtında. Maviliğini yitirmişti. Güneş, Güneyin bütün öfkesiyle yükleniyordu. Koltuklarında tuzlu bir iz belirliyordu ara sıra. Sonra yeniden ıslanıyordu. Kolunun yenleriyle, alnını kuruladı. Daha kolunu indirmeden suratının sıırıslıklamlığını duydu. Sildikçe daha bir fışkırıyordu sanki. Boncuk boncuk kabarıyor, kabarcıklar dere dere iniyordu suratının kırışlarından. Ağzının iki yanında ak bir çapak oluşmuştu. Parmaklarının ucuyla sildi. Dilini dudaklarında gezdirdi. Kurulduğunda yüzlerce çatlak saydı bir an. Sonra çatlaklardaki tuzları emdi. İçinin kavrulduğunu duydu, yutkunduğunda. «Şöyle buz gibi bir su olmalı,» diye geçirdi aklından. «Ağzımın kenarlarından akıta akıta içmeliyim. Bir tasla kanmadım diyelim. Bir, bir tas daha doldurup dikmeliyim. Şarıl şarıl.» Bir an, içinin serinlediğini, terinin kesiliverdiğini duyumsadı. Gırtlğından aşağı buz parçacıkları töperlendi. Hemen ardından, «Yok kahrolası,» öfkesiyle, tuza dönüşüp yaktı kavurdu midesini yutkunmaları.

Yeniden alnını silerken Ahmar'ı gördü. Gözleri kısıldı. Kısacık boyu, esmer suratının yarısını gölgeleyen kolonyal şâpkası, tertemiz keten elbisesiyle, oyuncak bebeklere benziyordu. Sırıttı, kendisine baktığını görünce. Dişleri bembeyaz, akça güneşin altında parıl parıldı. Kırta kırta yürüyordu. «Bu sıcak, bu adamlara hiç koymuyor,» diye düşündü. «Daha sıcağa alışkın olduklarından her hal... Oysa beni bitiriyor. Şunun keyfine bak, benim derdime yan!.. Tüh be!..» Gözleri şimşeklendi. Susuzluğunun, yangının sorumlusu Ahmar'mışcasına öfkelen-di. Dik dik baktı parıltılı dişlerine. Ahmar, sezinlemedi. Öyle gülümseyerek, kırta kırta döndü gitti.

Teri daha bir şorladı Osman'ın. Bütün eklem yerlerinin birer pınar olduğunu sandı. Kanı ılgıt ılgıt fışkırıyordu... Bütün teninin kana battığını bildi.. Her bir yanı cılk yaraya dönüşmüştü. Tuz izi gide-rek yayılıyor, yaralarını kaplayarak dayanılmaz bir acı veriyordu. «Uyuz gibi kaşınıyorum,» düşünce-siyle savruldu... «Daha bu sabah giydim bu gömle-ği... Kaç zamandır giymek istemiyordum... Bir boş-lukta köye dönersem, temiz olurum...» Bir an kok-ladı kolunu. Ekşi ekşi ter kokuyordu. Oysa bu sabah, misk gibi sabun kokuları saçıyordu. Giymeden önce, vardiya arkadaşlarından köşe bucak kaçmıştı. Kok-ladığını, görmesinler. Fato'nun kınaları pembelenmiş parmaklarıyla çitileye çitileye yuduğu son parçaydı ellerinde tuttuğu. Ve onları bulan özlemin bütün tut-kusuyla koklayabileceği son bağ... «Bir vakitte, sert-leşmiş semer keçesine döndü geçmiş-i tenekeli. Ka-şağısız eşeğe benzetti beni. Şuraya bak, daha gün tepemizde. Akşama neye döneriz kimbilir? Ve kim bilir, Fato nasıl yolumu gözlemekte? Şu halimi gör-se yok mu, dayar topuğunu yoluma... Yiğitim, der...

Oy yiğitim, harcama kendini böyle... Ko gâvur işini kendi işlesin. Sana mı kaldı!..»

Özlem sızı sızı yürüdü burnunun direğinde. Kunt gövdesinin ağır ağır dikildiğini duydu. Belinden aşağı uzanan kara örükleri çözdü belleğinde. İnce belini, pembe dizlerini soydu... Şalvarının düğümleriyle oynaşırdı testereye yapışmış parmaklarını. Salat istasyonuna vardı bir koşu. Yanılmamıştı. Fato, istasyonun duvarına dayanmış, o'nu bekliyordu. Kaptı elinden. Sürükledi ardından. Rastladığı ilk çalının dibine bastırdı. Ahmar'ın gölgesini üstünde duyunca hınçla yumuldu kalasını üstüne. Testereyi hırsla çekti. «Bir yudum soğuk su olsaydı,» diye geçirdi yeniden. «Böyle kapıp koyvermezdim. Adamın içi kaynıyor suyunu tükettikçe.» Kolu bir makina düzeniyle işliyordu. Testerenin her gidiş gelişinde, kalın kalasını çatlağı büyüyordu. Osman'ın susuzluğu ve öfkesi gibi...

«Öfkesi bile eriyor insanın burda,» düşüncesiyle sırtta testereye. «Dalıp gidiyor insan. İki ay var ki, izinsiziz. Varıp bir köye gitmeyince tadı mı olur? Her hafta sonu bir iş çıkarmakta üstlerine yok. Mintan kalmadı hiç birimizde. Çamaşırı öğrendik. İyi hoş!..» Sülo'ya takıldı gözü. Kolonyel şapkalıların portatif soğutucusunu koluna takmış, ıkkına sıkına getiriyordu. «Hele hele,» dedi. «Şuraya da bak... Buz gibi fışkırımları geliyor gâvurun. Bize, arazözden su!.. Hani içine iki kalıp buz atsalar yok mu, yine içtiğine değer... Kaynamış anam avradım olsun. Yumurtayı at içine haşlanır. Ha içtin, ha içmedin ayırımı yok. Adam ağzını dayadığında, içine alev iniyor sanki. Oysa şu Sülo'nun kolundakini bir kapmalı. Fıski mışkı dinine yanayım. Buzlu, soğuk ya!.. Diktin mi tependen aşağı, için serinler bir an bile olsa. Buz gibi olurmuş

içindeki. Buz gibi bir yudum!.. Oooh!.. Gel keyfim gel... Çektin mi kafayı, unutursun herşeyi. Teri, kaşıntıyı, sıcağı bile...» Sülo ilerledi, Ahmar yanaştı. Soğutucunun kapağı açıldı. Buğu buğu bir bardak doldurdu Sülo... Ak dişlerini parlatarak, bardağı dikti Ahmar...

«Sürt ulan şu testereyi,» diye dişlerini sıktı Osman. «Var ensesine sürtüver. Ya da tut yakasından, arazözün altına sok. Aç kurnasını, haşla bir güzel. Dama mı sokarlar, ipe mi çekerler, düşünme. Çek al makineyi Sülo'nun elinden. İçindeki tükeninceye lıkır lıkır iç!..»

Gözlerini alamıyordu. Güneş yükseldikçe sertleşen mintarı kaşıntısını daha bir artırdı. Bir yandan sıvtiniyor, bir yandan testereyi yürütüyordu. Kalasın çatlağı derinleştikçe, hıncı artıyordu. «Gayrı izin vermeliler,» dedi. «Dayanasım kalmadı. Güneş bile iğne olup batıyor bedenime. Şöyle iki gün uzanmalı köye. İki gün olmazsa, bir gidiş gelişe razıyım. Batman treni püfür püfür eser. Hele bizim oraları. Bu yangının uzağında olunca, gevşiyor insan. Gevşemeli az biraz. Fato'nun ılımında yumuşamalı ki, akli başına gelsin. Yoksa, dayanamayacağım.»

Başını kaldırdı. Güneş gözlerinin içinde döndü. Boynundan aşağı bir sel bastı. «Oy anam,» dedi «Öğle olmuş yahu. Böyle tepemize dikildi mi güneş, durmak olası. Hay insafına tüküreyim. Öleceğiz toptan. Kavrulup kalacağız buralarda, dut kurusu gibi. Fırsat buldular. Paydos bile demiyor imansızlar.» Testeresini bıraktı. Boyundan yüksekte, kapkara uzanıp giden boruyu izledi. Arada bir çalları dolanmak gerektiğinde, gözünün ucuyla boruyu arıyordu. Yaban yerde kalmış gezginciye benzetti kendini. Yüzünde bir alay parladı. «Ovanın kırında sepelendik. Barakanın

yolu da bir uzadı ki... Durmak bir belâ, yürümek bin!..» Barakayı önünde görünce durakladı. Çevresine bakındı. Az ötesindeki çalılara daldı. Aralarında yiterken, çevreyi kolağan etti. Görünürlerde kimseyi bulamadı. Çömeldi. Başını, omuzlarını çalı gölgesine karıştırdı. Uçkurunu çözdü. Tenindeki terle yarıştırırcasına işedi. Şalvarını aceleyle toplayarak kalktı. Çevresini yeniden araştırdı. Gören yoktu. Yürüdü...

Barakanın içine girince şaşırdı. Herkes burdaydı. Yine de çıt çıkmıyordu içerde. Gözlerini yuvalarında döndüre döndüre arkadaşlarını süzdü. Put gibi oturuyorlardı. Bir şey vardı... Bir şey vardı ya, ne? Çözemedi... Oysa her zaman bu dam gölgesine attılar mı kendilerini, cıvıl cıvıl coşarlardı. Kimi elini kulağına atar türkü söyler... Kimi yanındakinin ense sine yapışır elense atar... Kimi oynar, kimi de bir şeyler anlatırdı. Şimdi tersine. Hepsi, suç işlemişler gibi suskun ve durgun. Yeniden araştırdı. Hem tanıdık, hem yaban birini tam masanın başında görünce değişikliği anladı. Anladığını kavramadan usulca-cık bir yer buldu kendine. İçerdekilere özenerek, gözlerini masanın başındaki adama dikti.

Masanın iki başında duran Murtaza'yla Kerim, o'nu bekliyorlarmışcasına başlarını salladılar ilkin. Sonra adama dönüp;

— Tamam başkan,— dediler!..

Yabancı'nın kimliğini çıkarıverdi. «Başkanlarıydı...» bu adam. «Sendika başkanı.» Hayıflandı. «Tüh bana,» diye geçirdi. «Adam gecesini gündüzüne katıyor. Bizim için debeleniyor hiç durmadan. Ankara'lara, İstanbul'lara gidip geliyor uzak yakın demek-sizin. Hep bize yararlı olsun... Bir lokma fazla kazanalım... Biraz sırtımız kurusun... Azıcık rahat çalışa-

lım, diye. Biz adamı unuttuk. Yuf olsun erva-
hımıza... Kafa değil ki, taşıdığımız. Yumurta sepeti
bile değil. Az biraz kızdı, az biraz kaptırdı mı köy
özlemine, her şey silinip gidiyor. Ayıp oldu adam-
cağıza. Hadi tanımadık, uyanmak da mı yoktu? Sa-
bahleyin söylediler ya!.. Öğlene başkan gelecek, diye...
Fato gelip oturdu mu aklıma, herbişey çıkıp gidi-
yor. Neylersin... Gurbet kötü!..» Kendi gözünde ba-
ğışlanınca yüzü gülüverdi. Gözlerinin bütün saflığıyla
Başkan'a yöneldi.

Başkan ağır ağır doğruldu. «Uyuşmazlık,» dedi...
«Hakem Kurulu,» dedi... «Sömürü... Yurdumuz... El
adamı... Gâvurlar... Uşakları... Baca'k bacak üstüne
atana hapazla, sabahtan akşama ter dökene tutam
yok...» dedi... «Hakkımız... Hukukumuz... Dayanma
gücü, sabır... Yasal güvenceler... İşlemlerin tamam-
lanması... Hepsine göstereceğiz... Elbirliği... Gönül
birliği... Çelik bileklerimizin, sağlam yüreklerimizin
direnci... Bilincimiz...» Ve aklında kalmayan daha bir
sürü laf etti... Konuştu konuştu, suskun kitlenin bir
yumruk örneği sıkışmasını sağlayıncaya konuştu...
«Grev,» diye bitirdi sözünü. «Başka çaremiz kalma-
dı...»

«Grevi anladık,» diye geçirdi içinden. «Ne oldu-
ğunu tam bilmesek de, çalışınamanın grev olduğunu
biliyoruz. Bildiğimize göre de...» Gözleri parladı...
«Grev başlayanda bir koşu köye varıp dönsek olur
mu?» Sordu mu, bakışlarından mı anladılar. «Olmaz-
mış!..» «Yazık. Fato yine bekleyecek. O orda boynunu
bükecek, ben burda. Yıllıkçı'dan beter olduk yahu.
İş bitmeden hiç bir yere gidemiyoruz. Kendi evimi-
ze bile... Ayaklarından prangaya vurulmuş gibiyiz...
Hasretten gebermezsek iyidir. Oysa, madem işi bı-
rakacağız. Bir varıp gelseydik. Arınsaydık bir gü-

zel. İçimiz dışımızla bir arınsaydık... Gâvur olmaz, dedi... İslâm olmaz, diyor. Çalışırken olmuyor, grev yapınca olmuyor. Oy garip Fatom!.. Bekle ki, gözlerin göğersin... Belki de göğermeyen bitiririz işi ha!.. Ne kaldı şurda? Son kaynaklar yapıldı, yapılacak. Beton iskeleye pompalar da takıldı mı, bitti belle... Az daha dur kınalım... Az daha... Yettim ki, etimiz kemiğimiz bayram eyleye...»

Birden başının dikildiğini gördü. Az önceki sorusuna gelen yanıtlardan yıldı. Yılgınlığını bunca tez zamanda tüketmenin allığı bastı her yanını. «Su,» dedi sesinin var gücüyle. Yutkundu. Tamamladı gerisini;

— Soğuk su içmiyecek miyiz hiç?

Mırıltıların yayılvermesinden, dileğinin paylaşıldığını sezdi. Kıvanmasına kalmadan, Başkan'ın;

— Grevde, kalıp kalıp buz getireceğim İskenderun'dan,— dediğini duydu. —Küpleri sıralayacağım. İçine de kalıp kalıp buz. Kana kana için.

«Buz gibi su,» diye geçirdi. Küpler önüne sıralanmış, yüzleri buğulanmıştı bir anda. «Soğuk su. Şöyle ağzının iki yanından akıta akıta içeceğim kadar bol soğuk su. Yaşasın grev!..» Kendi düşüncesinin yankılarını bütün ağızlarda duyunca, sağ yumruğunu kaldırdı. Dimdik, kurumuş mintanının kaşıntısına aldırmadan, öyle durdu. Hepsi, bir tek beden, bir tek yumruk, bir tek kelle gibiydiler. Ağır ağır dalgalandılar. Ağır ağır, yürüdüler. Karınları doymuş, yürekleri serinlemişti. Güney Güneşi bütün öfkesini yitirmişti sanki. Yenilmeyen yemekler, ocak üstünde köpürürken, onlar dimdik işe başlamışlardı. Açlıklarını unuttular. Susuzlukları geçti gitti.

Mintanının sertliği eridi. Sırtındaki tuz izi, serin bir yelin okşamasına dönüştü. «Yarın,» diyordu

Osman. «Yarın buz gibi su içeceğim. Hem de ağzımın iki yanından akıta akıta. Çenemden damlayanlar, Fato'nun parmakları gibi göğsümü gıdıklayacak. Oboov!.. Ahmar'ın kara yüzündeki ışıltıyı görmeli. Bombok olacak gâvur uşağı... Bizden kötüsünü, bizim başımıza dikerler he mi? Onlara on verip, bize biri çok görürler...» Ağzı, ağzından çıkan soluk, burnundan aldığı nefes, testeresinin dişleri gibi ıslıl ıslıl. Kolu duşaksız bir makina... Her gidip gelişinde kalastan kopan talaş, biraz daha inceltiyor kesiğini.» Bir buzlu su için bile varım ben. Kalıp kalıp buz... Sıra sıra küp... Buğulu soğuk su... Ulan aylardır, kan tere batmaktayız. Aylardır, sırtımızdan çıkanı biriktirsek, göl olur. Adam bir tas soğuk su verir yahu... Gâvurlarınla, uşaklarına gelende, buzlu fışkı öyle ya... Soğutucuların içinde. Hem de ayaklarına kadar götürerek. Bize gelende, arazözün kaynak suyu. Eli yanıyor adamın içerken. Çaydan sıcak dinime imanıma... Yarın görürsün nasıl olurmuş. Kalsın işin. Kalsın her bir şeyin açıkta. Bulursun Osman'ı... Soğuk suyu içmeden bok bulursun bir daha.»

Ne zaman bıçtı, ne zaman yerleştirdi, yenisini ne zaman aldı bilmiyor. Başını kaldırdığında akşam sığağının kıpkızıl tepesine asıldığını gördü. «Bugün bize bişeyler oldu,» diye geçirdi. «Öğleyi de kaçırdık, akşamı da... Herkes işi çoktan bırakmış. Eh, bir daha da elime testere almayacağım. Başkan, tamamdır. Başla dese bile, soğuk suyu içmeden, başlayana yuf...» Barakaya nasıl geldi, yüzünü nerde yıkadı sofrada ne vardı, ayırmadı. Boyluboyunca yatağına uzandığında, her zamanki düşlerinin yer değiştirdiğini bildi salt. Salat'a varıp, Fato'yu kucaklardı her akşam... Daha kollarının arasında kıpırdanmaya durmadan uyuyup kalmacasına. Bu akşamsa her-

şey değişmişti sanki. Fato'nun yerine küpler gelip oturmuştu kucağına. Bağırını, döşünü buza kestiren küpler. Usul usul ta yüreğine işliyordu soğuk. Ciğerlerindeki havanın donduğunu duyuyordu. «Oh be!.. Dünya varmış. Eloğlu nasıl da biliyor yaşamayı. Buzlu fıski ha... Herhalde bundan bile güzel oluyordur çekmek. Sıcak vız gelir o zaman. Gelmez mi, üstelik çalışmıyor. Başımızda ağa... olmasa bile kâhya. Ağanın kâhyası. İti daha doğrusu. Nedir Ahmar? Arabın bilmem neresinden. Gâvur şirketinin adamı? Ne örüyor? Hiç... Gitti geldi! Çalışıyor muyuz, çalışmıyor muyuz bakıyor. Bakıyor ya, anlıyor mu? İih!.. Kaç kez ketempreye getirmedi mi? İşin ne olduğundan habersiz. Bir sırtık surat, bir kaltaban gövde. Ücrete geldimi de, onlara dolar üzerinden, bize kuruş kuruş!.. Vay pezevenkler. Tahtanın nasıl kesileceğini bilmeyen adama bizden fazlasını veriyorlar yahu... Sonra da, biz eşeğiz öyle mi? Nah sana. Greve çıktık mı görürsün, eşeklerin tekmesini. Al boru hattını bilmem nerene sok. Bakalım biz olmadan oluyor mu?» Az önce hiç anlamadığını sandığı sözlerin, bir çekiçe belleğinin derinlerine çakıldığını sezince bıçak gibi kalktı yerinden. Karnı ağrımıştı sanki. Midesinin bulandığını duydu. Sözlerin gerisini anımsamaktan korktu. Sürdürüp götürürse, uykusunun iyice kaçacağından güvenli, yenden uzandı. «Jandarma sürerler üstümüze aykırı davransak da, davranmasak da!..» İşçi haklı olduğu kadar, güçlü olmalıdır... Olmazsa, sonu hüsrana...» Döndü. Kasıklarında bir sancı, kıvrandı. Sancıyı yitirdi. «Önü ne ki bunun sonu olsun. Madem grevimiz yasal, jandarma neyler? Elin gâvurundan yana olacak değil. Hâs bir kardeşi burda dikilip durmaktayken. Hele de olmaya kalksın. Yapışırım yakasına as-

kerin. Kolay mı?»

Gözleri yumruk yumruk... Bedeni sancılı doğruldu yeniden. Uyudu mu, uyumadı mı bilisiz. Hiç bir sabah olmadığı ölçüde yorgun. Sanki bir yerlerinde, bir şeyler kırılmış. Ayaklarını toplasa, bacaklarını toplayamıyor. Herkesi kendi gibi görünce, canlandı. Bir kaynaşma doluverdi koğuşun içine. Fenerler yakıldı. Sigaralar tütürüldü. Fener aydınlığına koyu bir tütün bulutu topladı. Gün açılmaya durdu. Pencere deliğinden göğeren havaya daldı bir an...

«Tepelerden doğru küpler yürüdü üstüne. Sırları buğulu, kalıp kalıp buzda soğutulmuş sularla dolu küpler. Gelip yan yana dizilmeye durdular alanda. Kapı güm diye açıldı. Tümü ayak'a. Tümü dingin. Tümü kararlı kapıya baktılar. Başkan yel gibi girdi. Yürüdü. Baş yerde gibi. Suçluluk ya da utanç yumağına sarılmış al al, ter içinde. Kafasını ağır ağır kaldırdı.

— Grevimiz,— dedi soluk soluğa. —Ertelendi!..

Alana yığılan küpler çatır çatır kırıldı. Buzlu su kızgın toprağın üstüne yayıldı. Yayılmasıyla buhar oldu, alaz alaz Osman'ın sırtına yapıştı. Kaskatı kesildi mintanı. Katılığı derisine, etine, kanına işledi. Donduğunu duydu o yangın içinde. Kerim'in elindeki gaz lambası düştü, şangır şungur... Koğuşun ortasında bir alev parladı. Uzadı uzadı, haşlanan yerlerine dolandı Osman'ın. Buzu çözüldü. Kemiklerinin, un ufak olduğunu duydu.

— Oy!..— dedi ilkin. —Ne ettik ki biz, ertelendi grevimiz?

— Hükümet,— diye yanıtladı fısıltıyla Başkan. —Hükümet karar verdi.

Ağzının iki yanından akan soğuk su kesiliverdi Osman'ın. Tası bomboş, gözleri kararmış baktı ka'dı

Başkan'a. Sonra kafası ağır ağır düştü. Yeniden doğrulttu bütün gücünü harcayarak. Bir destek, bir umut arayışıyla baktı tek tek gözlerine. Hepsinde aynı yaratsız ipiltileri görünce yutkundu. Tükrüğünün tuzlu kuruluğundan irkildi. Dimdik kabardı;

— Ben,— dedi tane tane. «Suyumu isterim,» diye tamamlayacaktı. —Grev isterim!

Kendi sesinden ürktü ilk ağızda. Suskunun ortasında asılı kaldı sözcük'leri. Bir başlarına, öyle bulut oldular sigara dumanlarını da toplayıp. Sonra bütün başların dikildiğini bildi. Bütün ağızlar yumuldu kaskatı. Ve bulut çözüldü. Yağmura döndü. Bütün çeneler kenetlerinden koptular.

— Ben de!.. Ben de!.. Biz de!.. —Oldu sözcükler.

— Ertelemeyi erteledik, bilesin Başkan,— diye bağırdı var gücüyle Kerim.

Ağır ağır barakadan dışarı çıktı Osman. Uzun uzun doğmaya devinen günü gözledi. Küpler yenden yürüdü tepenin üstünden. Buğu buğu Osman'ın gözüne girdiler. Ellerini uzattı doğan güne;

— Gelsin buzlu su,— diye bağırdı. —Sıra fıskıyı içende. Şimdi o çalışsın bakalım!..

YENİLGİ

Yıl sonunun en yoğun çalışmaya ulandığı gündü... Herkes, akşam yemeği telâşında. Sefer taslarını doldurup getirenler öngörülerinin kıvancında. Boş bulunanlar ise, odacıları koşturmanın ıvecenliğindeler... Taze ekmeklerle, peynirler şimdiden ısmarlanıyor. Bütün şube, mesaiye kalacak. Hesaplar tutturulacak. Ekstreler hazırlanacak. Ve yeni yılın başlangıcında, bütün müşterilerin işlemleri bitmiş olacak. Çalışma saatinin bitimine beş dakika var yok. Bir iki lokma atıştırıldıktan sonra, belki sabaha değin işe girilecek. Son hazırlıklar da tamam. Kasa kapanalı yarım saati aştı. Paralar sayıldı, ana kasaya yerleştirildi. Kâğıt üzerinde servislerle karşılaştırılacak. Ve karşılaştırılmanın sonucu olumlu çıkarsa, öteki işlere dönecek... Bütün bir yılın, bir günde görülecek hesabına hazırlanıyor insanlar. Ve Ankara'dan basılan harfler, şubenin teleksinde, «Saat 18.00'de biz işi bırakıyoruz. Siz de bırakın!..» tümcesiyle yanıp sönmeye başladı. Teleks memuru cart diye yırttı kâğıdı o elden ele dolaşmadan, İstanbul şa-

kımaya başladı... Daha sonuç belirsizdi. İkinci haber servis servis dolaşıyordu. Bastı tuşlara, «Saat 18.00 biz işi bırakıyoruz, siz de bırakın!..» Ve haberler uçuşmaya başladığı an, peynir ekmek paketleri, sefer tasları gazetelerin arasına sarıldı. Saat tam 18.00'de, arı kovanı gibi vınıldayan koca şubenin üstüne suskunun örtüsü çekiliverdi. Gece bekçilerini bekleyen üç hizmetliden gerisi, müdürlerini odalarında boynu bükük bırakıp çıkmışlardı.

«Tuvaletten yarım saatte zor çıkan kadınlar bile, zırp diye fırladılar kapının önüne,» diye düşündü Müdür. «Ellerinin karbonunu yıkamadılar. Kaşdı, gözdü, dudaktı uğraşanlara bak. Elleri yüzleri is içinde çekip gittiler. Önlerine geçseydim? Kapının ortasına durup, herkes yerine diye bir bağırıyaydım? Bir ikisini sarsıp kendine getirseydim? Belki engellerdim. Tam yılbaşı sırasında... İşlerin vazgeçilmez biçimde bitirilmesi gereken bir zamanda... Olamaz bu!.. Delirmişler... Bunca yetişkin insan... Bunca yılın emeği, bilgisi... Bir deliliğin kurbanı edilemez. Engelleliydim. Şimdi bu durumu öğrenince, kimbilir Beyefendi ne diyecek? Beceriksiz herif, mi? Seni orda ne gün için tutuyoruz, mu? Şöyle kuş uçmaz kervan geçmez yerlere bir git de, biraz şube yönetmesini öğren mi? Ne dese haklı adam. Elim kolum bağlı, oturdum kaldım burda. Dizlerimin bağı çözüldü... Çözülürdü de hani... Üçyüz kişi var buyruğumda. Üçyüzü birden davrandı. Nasıl kararlı, nasıl güçlü ve serttiler, bırakıp giderken. Tek eksiksiz, tertemiz herşey. Her akşamınkinden bile temiz. Onlara engel olmaya kalksaydım, beni de temizlerlerdi kuşkusuz...» Ağır ağır yerinden doğruldu. Kendisine en yakın bankoya dayandı. Dolu gözlerle süzdü şubesini. Masalar, sandalyeler, daktilolar, facitler mezar taşları gibi soğuyor-

lardı. «Hadi bir şey istediler... Verilmedi... Benim suçum ne? Attıracak, beni mi buldular? Hepsine tek tek emeğim geçti. Çoğunu işe ben aldım. Yalvar yakardılar işe girirken. Üstüme kaç adam koydular. Biri gider, biri gelir işe almam için. Aldık!.. Öğrettik... Yetiştirdik... Ve bir Bankanın işlemlerini bıraktık ellerine. Tam en gerekli zamanda, bunca iyiliğini gördükleri adamı, sap gibi ortada bırakıverdiler. Yazıklar olsun!.. Bunca gayretim gözlerine dizlerine dursun. Birkaç serüvencinin peşine gitmek için mi onca değer verdik bunlara biz? Kimini şef yaptık, kimini şef muavini... Her genel toplantıda beyefendinin çıkışmalarına onlar için katlandık. Neymiş efendim, her zaman en yüksek zam önerileri benden geliyormuş. Karınları doysun istedik. Kötülük etmişiz. Gözümüzü oydurmak için karga beslemişiz. Bundan sonra, alacakları olsun. Babalık etmek yaramıyor. İş isteyen kaçabildiği yere kovalayacağım. Lise bitirmişlerin çöpçülük kuyruğunda inim inim inlediği yerde, böyle iş bulmuşlar, bunuyorlar. Onların bile yapmayacağı bir işe kalkışıyorlar... Sürdürmek gerek bunları. Elebaşları kimse bulup!..» Gözlerinde bir yanma ile bankanın içini kolaçan etti. «Ya sorarlarsa yukarıdan. Elebaşları kim? derlerse!.. Yanıtım!.. Yok!.. Kim olabilir? Bu kadar adamı bizim elimizden zırp diye çekip alan hangi it? Öğrenmeli. Öğrenmeliydim şimdiye. Kulağından tuttuğum gibi kapının önüne atmalıydım ki, ötekilerin de akıllı başına gelsin. Aptallık ettik. Hepimiz boydan boya aptallık ettik. Daha yılanın başı kıpırdadığında ezecektik. Neymiş efendim, sendikaymış da, yasaymış, tasaymış!.. İşte!.. Yasal olanı gördük. Yasal olan da kutsal olan da, işin bitirilmesidir. Adamlar yarısında koyup gidiyorlar. Nankörlüktür

bu... Düpedüz isyandır... Ekmeğe hıyanettir... Alçaklıktır. Bunca iyiliğin üstüne tükürmektir. Pirim denilmiş dağıtılmış, ikramiye denilmiş cepleri doldurulmuş! Şimdi de tutturmuşlar fazla çalışma ücreti isterlermiş!.. Eski köye yeni adet!.. Şimdiye duyulmuş işitilmiş mi? Hangi banka, ne zaman, kime fazla çalışma ücreti vermiş? Müdürlerin primleri gözlerine batıyormuş. Müdürler, sizin gibi hayın değil!.. İşlerine, amirlere ve bankalarına bağlı... Öyle iki uyduruk lafın ardınca, sokaklara dökülmüyorlar. Elbette verilecek onlara... Siz de müdür olun, siz de alın!.. Kolay mı? Biz neler çektik. Hem işimizin, hem de altımızdakilerle üstümüzdekilerin köpekliğini yaptık yıllar boyu. Emirlerle uyduk... Yanlış bile söylendiğinde, doğruladık. Ama, bankanın zarar etmesine hiç göz yummadık. Amirimiz bile olsa, yüzüne söyleyemedikse, daha büyüğüne fısıldayıverdik yaptığı zararı. Bankanın has adamı olduğumuzu kanıtlaya kanıtlaya, buralara yükseldik... Ve şimdi de bunun karşılığını alıyorsak, bizim payımıza göz dikmenin anlamı ne? Banka, size fazla çalışma ücretini, nerden, nasıl bulur da öder? Size ödese, bize vermez mi? Bu değirmenin suyu nerden gelir? Batarsa bankamız, hepimiz çoluk çocuk sokaklarda kalmaz mıyız? Banka batıran adamlar denildi mi bir kez, hiç birimize, hiç bir yerde iş vermezler. Perişan oluruz. İzin veremeyiz buna. Ne yapıp, etmeli, önüne geçmeliyiz böyle davranışların. Beyefendi'ye haber vereyim de!..» Düşüncesiyle birlikte ter bastı başından aşağı. «Adam anama sövse şimdi, sesimi çıkaramam. Memurların kervan kervan önünden geçip gidiyor da, sen evlerine vardıktan sonra mı haber veriyorsun? derse!..» Yüreğinde ikircimin zongultusu, bankodan doğruldu. Hınçlı, yenilmiş, odasına yürürken, telefo-

nun sesiyle irkildi. Kapısından girdi. Yardımcılarının kulakları da zilde, başlarını dikmişlerdi. Hizmetliler ise onları kolluyorlardı sanki. Gözleri, elleri ayaklarına dolanmış, devinileriyle birlikte gidip geliyordu. Çarparcasına vurdu kapısını. Telefona se-yirtti. Kulağında Beyefendi'nin sesini duyunca, teri çoğaldı. Varsayımı doğrulanmış, yukarısı kendisinden önce davranmıştı.

— Sedat Bey!..

— Bendenizim Beyefendi!..

— Sanıral cevap vermeyince, huylandım ama, yine de bir doğrulatayım, dedim. Nasılsınız?

— Çok fenayım Beyefendi! Çok fenayım! Böyle bir şeyi ne gördüm, ne duydum.

— Kötü şeyler mi oldu?

Dik dik almaca indirdi gözlerini Sedat Bey. Dişlerini sıktı. Aklından; «Haber mi yok, benimle dalga mı geçiyor?» sorusu belirirken;

— Daha ne olsun beyefendi? İsyan bu!.. Düpedüz isyan... Düşümde görsem, hayra yormazdım. Bankanın içi suyu çekilmiş kuyu gibi, dipsiz, derin ve kupkuru... Buna izin verilemez beyefendi, verilmeme-li...

— Ne yapabiliriz?

Beyefendinin sesi daha bir yumuşamıştı. Kendisinden daha bir çaresiz, imdat ister gibiydi. Birden, o'nun durumunun, kendi durumundan beter olduğunu düşündü. Sırıttı. «Öyle ya, olayın asıl muhatabı Beyefendi idi... Fazla çalışma ücretleri ondan istenmiş. O vermezlenmişti. Kendisinin bir suçu yoktu bunda. Olamazdı. Elinde olsa neden vermesin. Bunca insan, bedavaya çalıştırılır mı? Şimdi de tutmuş, ne yapabiliriz, diyor. Senin yerine beni geçirsinler de, bak nasıl çözümlerim işi...»

— Valla Beyefendi,— dedi yüksekten. —Bütün bu oluşumda tahrik olduğu açık... Bunca yıldır birlikte çalıştığımız, evlâtlarımız gibi sevdiğimiz memur ve hizmetlilerimizin azgın boğalar gibi oraya buraya saldırmaları, durduk yerde söz konusu bile olamaz. Bazı vatan hainleri, bunların saflığından yararlanarak kışkırtmışlar ve ziyan hasıl olmuştur.

— Bir dakika, bir dakika!..— diye sesi yükseltti Beyefendi'nin. —Herhangi bir zarar ziyan varsa, hemen tesbit ettirin.

— Zarar ziyan mı?— Sorusuyla büyük bir şaşkınlığın içine düştü Sedat Bey!.. İlk ağzı açık öyle kaldı. Sonra birden kendini toparladı. —Maddi olarak hiç bir zarar ziyan yok efendim. Benim sözünü ettiğim manevi... Bütün bağlarımız koptu bu insanlarla. Hiç birine güvenemem bundan sonra. Yazık oldu. Bu kışkırtmaların önüne zamanında geçmek gerekirdi.

— Hangi kışkırtmalardan söz ediyorsunuz?

— Son zamanlarda memleketimizi saran kışkırtmalardan Beyefendi. Büyükten sevgiyi, küçükten korkuyu kaldıran davranışlardan. Bunların önüne geçilmezse, yakında amir - memur belirsiz olur. Hemen bir çare bulunmalı efendim. Hemen!..

— Nedir öneriniz? Ne yapmamızı istersiniz?

— Hükümete başvurun!.. Polise bildirelim. İlk bu isyancıları tepeleyelim. Sonra da elebaşları sürüm sürüm süründürelim.

— Bunlar sonraki işler,— dedi Beyefendi soğuk soğuk. —Yasayı hükümet çıkardı. İlk ağızda başımızın çaresine bakmak zorundayız. Hiç bizden yana olan yok mu?

— Namussuzların hepsi çekti gitti efendim,— dedi ezile ezile, suçunun yeni ayırımına varmışca-

sına. —Hepsi birden bıraktı işi. Beni şaşırtan da bu oldu...

— Elebaşları kim?

— Bir bakarsanız hiç kimse efendim, bir bakarsanız hepsi... Bir fısıltı dolaşüyor şubenin içinde. Kimden çıktı, nasıl çıktı, öğrenmeye kalmadan, hepsi ayaklanıvermiş. Bir gün şudur, diyorum, ertesi gün, yok o olamaz. Yine de bir araştırayım.

— İyi olur. Bakın bakalım, ne ister?

«Bugün benim şaşkınlık günüm,» diye geçirdi içinden ağzını açarken. Çırpındı hemen sonra;

— Anlamadım efendim? Hani... Şey!.. Yok olmaz,— diye dikildi. —Böyle bir şey yaparsak, hepsi elebaşı kesilir. Sakın ha!..

— Canım,— diye gülüverdi Beyefendi. —Hepsinin isteğini karşılayabilseydik, bu durum doğar mıydı? Bir ikisinin de kulağını çekeriz, olur biter.

— Ben taraftar değilim efendim. Hepsinin kulağını çekmeliyiz.

— Demek sizin tavsiyeniz bu!..

— Bu beyefendiciğim!..

— Peki, teşekkür ederim.

Telefon kapandı. Rahatlamıştı. «Beyefendi, çok yaman adamdı doğrusu. Kendisi bir yanını düşünürken, o iki yönden de tartmasını biliyordu sorunları. Nasıl kendini boşuna müdür yapmıyorlarsa, o'nu da Genel Müdür yapmıyorlardı canım. Kolay iş değildi. Şimdi, iş başa düşüyordu. Elebaşlarını bulmak zorunluluk olmuştu. Bulmak ve yaptıklarını fitil fitil burnundan getirmek. Kim olabilirdi bu kıskırtıcı? Biri vardı. Mutlaka vardı. Hepsi ağız ağıza veriyor, fiskos ediyorlardı. Sonra da, elbirliğiyle duvar gibi kalkıveriyorlardı. Son ana değin, çalışma hazırlığı içindeydiler. Akşam yemeklerini bile aldır-

muşlardı bir güzel. Sonra, tümü birden çekti gitti. Kim yönetiyor bunları? Şubenin içinde sinek uça haberleri olmaz mıydı? Bundan birkaç hafta öncesine gelinceye, memurlarının sabahtan akşama kaç kez tuvalete gittiğini bile anında bilirdi. Şu bir kaç haftadır herşey, ama herşey değişmişti. Ayak belirsiz, başlar belirsiz. Şubeyi kendisi mi yönetiyor, dışardan bir takım adamlar mı, bilinmez. Hayaletler bastı sanki her bir yeri. Arkadaşlarını çektiirmeden duramayanlar bile, suspus karşısında. Dün yediğini bugün över oldu insanlar. Bir küçük zam için, bir basamak yükselmek adına, kendi amirlerini gammazlayanlar, birer koruyucu melek kesildiler. Birinin önünde sert yapmaya kalksa, bütün çalışanların tüyleri diken diken. Sünepe memurlar, Ali Kıran baş kesen... Pısırik odacılar eşkıya başı... Altından kalkmak için, Beyefendi'nin dediklerini yapmalı. Önlerine birer kemik, kışlarına birer sopa... Bir de elebaşayı bulabilse!.. Kimdir? Neyin nesidir?» Tek tek elden geçirdi bütün adamlarını. Hiç biri üstünde kesin bir karara varamadı. Kapısını açtı. Kendisinden daha bitkin durumda olan yardımcılarını çağırdı. Kapıyı güzelce kapattırdıktan sonra;

— Bu işleri organize eden biri var,— dedi sert sert. —Onu bulmalıyız. Yarın akşama kadar bir şeyler yapmalıyız. Hepinizin birinci görevi bu. Yarın öğleden önce cevabını isterim.

Şapkasını aldı. Kapının önünde görüldüğünde odacısı paltosuna seyirtti. Ağır ağır kolunun birini soktu. İkinciye davranırken;

— Seni buraya kim aldı?— diye sordu.

— Siz Beyefendi!..

— Ya, çok iyi!.. Demek senin karşılığın bu olacaktı!..

— Ben ne yaptım ki efendim?

— Sendikalı mısın?

— Olmayan var mı?

— İyi!.. Şimdi de grev yapıyorsunuz öyle mi?

— Sendika öyle karar vermiş!..

— Kim söyledi? Nerden öğrendiniz?

— Bilmem!.. Herkes davranınca biz de uyduk.

Beyler, hanımlar, şefler, muavinler... Herkes işi bıraktı. Odacılar ne yapabilir?

— Peki kim bildiriyor size sendikanın kararlarını?

— Sendika kendisi bildiriyor!..

— Sendika bir kurumdur Halit efendi,— dedi öfkeyle Sedat Bey!.. —Tıpkı banka gibi. Bankanın kararlarını size kim bildiriyor?

— Odacıbaşı!..

Kendini güç tuttu. Ah, iki hafta önce olmalıydı ki, şamarı yapıştırırsın. «Hey Tanrım, ne günlere kaldık. Bir odacının bile haddini bildiremiyoruz yahu!» Yutkundu. «Herif açıktan açığa beni matrağa alıyor. Andavallı olduğunu bilirim. O yüzden kendime odacı yaptım. Cini, ilkin beni çarpmaya kalkar diye. Ama, bu andavallı bile, böyle uyanırsa, yakındır canımıza okurlar.»

— Peki, sendikanın odacıbaşısı kim? Mümessili yani? Ben tanır mıyım?

— Bilmem ki beyim!.. Ne desem, kim desem, hiç bilmem ki!..

Halit efendi öyle bir boyun bükmüştüki, bilsem de der miyim? anlamı suratından akıyordu. «İtoğlu it,» diye geçirdi. «Dalga öyle geçilmez, böyle geçilir.» Sırıttı;

— Yahu siz de bankacı olacaksınız!.. Ne idiği belirsiz adamların sözüyle geleceğinizi kumar ma-

şasına atacak kadar saf olduğunuzu bilmezdim. Bakalım doğru ve namuslu adamlar mı bu sendikacılar? Yarın hepinizi açıkta bırakıverirlerse, çoluk çocuk ne olur haliniz? Hiç düşündünüz mü?

— Düşündük Beyefendi,— dedi Halit Efendi çalılımlı çalılımlı. —Onlar bizi bırakırsa, biz de onları bırakmışız. Bırakanda da, biz neyse onlar o olurmuş. Amma, çok bir büyük adamlarmış bunlar. Bizim adımıza, bizim için çalışırlarmış.

— Öyleyse Allah mavaffak etsin.

— Sağolun!..

Kapıya ağır ağır yürüdüğünde, yardımcılarını yanbaşıda buldu. Çıkar çıkmaz, yan gözle çevresine bakındı. Kimsenin duymayacağı bir sesle;

— Yarın ilk kimle görüşürse, bana haber verin!

Halit efendi, gitmelerini bekledi. Arabaları birbiri ardınca yola koyulunca yapıştı telefona. Açtı. Macit Bey'i istedikten sonra, telefonun gelişinden alarak, bütün olayları aklında tutabildiğince anlattı. Bitirirken de;

— Aman derim Macit Bey,— diye sürdürdü konuşmasını. —Kendine mukayyet olasın. Yıllardır odasını beklerim Sedat Beyin. Yıllardır paltosunu tutarım. Hiç böyle olmamıştı. Ortalıkta bişeyler dönüyor. Sana bir kötülük gelirse yanarım. Sendikaya da anlatasın dediklerimi. Ne edilecekse, öngörüp karara bağlasınlar!..

Macit telefonda duyduklarından çok sevindi. Anlatılanları çevresindekilere de aktararak sesli sesli güldü. Yaptıklarının bilincine yeni yeni varıyormuşcasına bir susku kapladı ortalığı. Canları eve gitmek istememişti. Şeflerle odacılar, kadınlarla erkekler, sanki fazla çalışmalarını sürdürüyorlardı. Bir mırıltı, bir vınlıtlı alıp veriyordu. Sendika şubesi olarak kul-

landıkları döşemesiz binanın içinde. Kimi eteklerinin buruşmasına aldırmadan yerlere oturmuş, kimi ayakta kendine bir yer bulmuştu. Macit'in gözleri ıslıl ıslıl baktı hepsine;

— Galiba gücümüzü kabul ettiriyoruz arkadaşlar,— dedi. —Bizimkiler çoktan kurtulmak üzereler. İyi zamanda, iyi bir dayanışma gösterdik. Bunun ödülünü alırız yakındır. Hemen Merkezi arayıp durumu bildirelim. Bakalım onların düşüncesi nedir.

Suskun kalabalık, o telefonu yazdırırken yeniden coştı. Bir muştuyu paylaşmanın kıvancıyla dopdolu, ıslıl ıslıldılar. Gözleri parlıyor, pek çoğu ellerinin karbon lekelerini temizlemeyi yeni akıl ediyorlardı. Katın tuvaletinde sıra bekleyenler, birbirleriyle şakalaşıyorlar. Huysuzluk edenler, sırasını başkasına vermekte yarışıyorlardı. Her biri, kendini ötekine borçlu saymanın sevecenliğindeydiler. Her biri, aynı suçun suçlusu olmakla övünüyordu sanki.

Telefon Şehirlerarasının ıvecen çığlıklarıyla bağrışınca aynı anda sustular. Macit olanları ve duyduklarını bir bir ilettili. Başını sallaya sallaya oradan gelenleri anında aktardı.

— Ankara!.. İstanbul!.. Adana!.. Konya!.. Bursa!... —Ve illeri ilçeleri sıralaya sıralaya yineledikten sonra; —Tam kadro halinde greve katılmışlar... Sendikanın bir tek isteği var. Kararlara uymamız ve dayanışmayı hiç bir biçimde bozmamamız. Genel müdürlükte tam bir panik havası egemenmiş. Yöneticilerin bir bölümü şimdiden bizim yanımıza geçmiş. Ne istersek verilmesini savunuyorlarmış. Biraz daha direnirsek, hepsi doğrudan birleşirler. Yeter ki, biz bu günkü tutumuzu sürdürelim.

Odacı Halit efendi, Macit Bey'in gelmesini gözlüyordu. Müdür yardımcıları da o'nu. Gelir gelmez, ardına düştü. Ötekilerin gözlerini sezmeden yanaştı. Akşamki anlattıklarının işe yarayıp yaramadığını sordu. Çok işe yaradığı yanıtıyla yüzü güldü. Sevinç içinde aşağıya indi. Müdür'ün kapısına dikildiğinde irkildi. Zil kulağında çınlamıştı. Kapıyı açtı. Bekledi. Sedat Bey'in;

— Macit Bey'i çağır,— buyruğuyla başından aşağı dökülen kaynar suyu geçiştiremedi.

Geri geri odadan çıktı. Topuklarını vura vura yukarı tırmandı. Macit Bey'e isteği iletirken sallandı. Suçluluk duygusunu bir türlü yenemeyen bir sesle;

— Beni gözetliyor olmalılar,— dedi. —Dün sorup durduklarından pirelenmeliydim.

— Ne var bunda,— diye gülüverdi Macit. —Günde kaç kez girerim o odaya... Kaç kez de çağrılırım. Hemen korkuya kapılmak yersiz. Dur bakalım, istedikleri ne?

Dingin, güvenli kalktı. Odacının ardısıra yürüdü. Bütün şube gözlerini onlara dikmişti. Dünün büyük coşkusu, yerini bir ikircime bırakmak üzereydi. Gizleri açığa çıktığına göre, kimbilir neler olacaktı. Şefler birbiri ardınca imza dosyaları düzenleyip işaretleştiler. Konuşmalarına engel olmak için birbiri ardınca odaya gireceklerdi. Gerekirse, karışıp, oyunu bozma kararıyla bakışıyorlardı. Memurlar önlerindeki işi savsamaya hazır, göz-kulağ kesilmişlerdi.

Odasına giren Macit'e gülerek baktı Sedat Bey;

— Gel bakalım Macit,— dedi. Yer gösterdi. —Otur!..

Macit, otur sözcüğüyle irkildi. Belli etmeden dincin bir sesle;

— Emredin efendim,— dedi. Yine ayakta dikilmeyi sürdürdü.

— Otur, otur,— diye directti Müdür. —Konuşacaklarımız uzun sürebilir.

— Böyle rahatım efendim. Emredin!

— Duyduğuma göre sendikanın temsilcisi senmişsin!..

— Arkadaşlar teveccüh göstermişler efendim!..

Yanıtı Sedat Bey'i şaşırttı. Nasıl benimsemiş olmalı ki temsilciliği, öğünürcesine söylüyor. Oysa, Macit'ten de Halit efendiden aldığına benzer bir yanıt kuruyordu. Uğraşacaktı. Kendini öyle hazırlamıştı. Pat diye kabullenince, bir an ne yapacağını bilemedi. Yutkundu. Gözlerine baktı. Dayanamadı. Bakışlarını masanın kalın camına eğdi. Birden fazla gevşediği sanısıyla dikildi;

— Nedir amacınız?

— Sendikamızın ve haklarımızın tanınması!..

— Tanınmıyor mu?

— Yazık ki hayır. Fazla çalışma ücreti konusunda uyuşmazlık çıkmış. Banka Sendikanın önerilerini kabul etmemiş.

— Ben burda o kadar eskimedim ama, sizin yine de yıllanmış bir şef olduğunuzu bilirim. Kaç yıldır birlikteyiz. Sizden eskiyim. Bunca zamandır, bizim bankada fazla çalışma ücreti diye bir ödeme olmuş mudur?

— Olmamıştır efendim. İşte bütün sorun da burdan çıkıyor. Biz, bundan sonra olmasını istiyoruz.

— Doğru mu diye düşündünüz mü hiç? Sanmıyorum! Banka bize geçinecek parayı veriyor. Aca ba yaptığımız iş bunu karşılar mı, sorusuyla uyku-

larım kaçır benim. Sekiz-on günlük fazla çalışma için böylesine bir gerginlik ve düşmanlık değer mi? İş-
lerimize yabancılar karışmadan önce sabahlara ka-
dar çalıştığımız günleri unuttunuz mu?

— Unutulur mu Beyefendi,— dedi yumuşacık Macit. —Zaten unutamadığımız için bundan sonrakiler çalışmasın, diyoruz. Siz de aynı şeyi istemez misiniz?

Sedat Bey, övünçlerinden birinin silâh gibi bur-
nunun ucuna tutulduğunu görmekten öfkelen-di. Ken-
dinin ne iyi bir müdür olduğunu anlatmak istediği za-
manlar, eskiyle karşılaştırırdı. «Eskiden sabahlara
kadar çalışırdınız. Ben biraz fazla arkadaş olarak, iş-
lerinizi hafiflettim.» Kendi sözlerinin iğne uçları gi-
bi her yanına battığını sandı. Kıpırdandı. «Dikkatli
olmak gerekli,» diye düşündü. «Yeniden bir olay
yaratırsa, ayıklamak kendine düşebilirdi. En iyisi
Beyefendi'nin dediklerini yapmak. Kişisel sorumlu-
luktan kurtulmanın yolu bu. Üstüste yutkundü. Müm-
kün olduğu kadar pazarlığı uzatacak, kopmasına ne-
den olmayacaktı. «Şimdi dışardakiler kurdeşen olmuş-
lardır. Burdan çıktığında bunu çökertebilirsem, iç-
lerine bir korku salarım en azından. Ama, hepsi de-
ğişti bunların. Bir başka insanlar oldular. Anlamak
da, anlatmak da olanaksız hale geldi. Ah nerde benim
eski memurlarım? Ensesine vur, lokmasını al insan-
lar azdılar. Azgınları üstüme hürletmektense, tehlike-
yi uzaktan savuşturmak yeğdir. Hem Beyefendi ba-
na sadece ne istediklerini öğrenme görevi verdi. Bu-
nunla yetinirsem, yetkilerimi taşımamış olurum.»

— Elbette isterim,— dedi gülerek. —Hatta bunu
uyguladım da biliyorsunuz. Öteki şubeler sabah'lara
değin çalışırlarken, bizim şube gece yarısına varma-
dan bomboş kalır. Neden? Sizleri sevdiğim, düşün-

düğüm için. Yukarının da hoşgörüsünü iyi yolda kullanabildiğimden... Ama şimdi, yaptığınızı bir nankörlük olarak değerlendirebilirler. Bir kez bir bankanın kötü gözle gördüğü kolay kolay belini doğrultamaz. Bilirsin. Ayrıca seni ne kadar çok sevdiğimden de haberin vardır.

— Sağolun Beyefendi. Bundan hiç kuşku duymadım,— dedi Macit. —Bu yüzden hiç saygısızlık etmedim size karşı. Bilmeden bir eksikim olduysa, özür dilerim.

Umutlanıverdi Sedat Bey. Hamur gibi yuğurmuştu işte karşısındakini. Müdürü kendini yıllar yıllar önce nasıl tartmışsa, şimdi o da altındakileri öyle tartıyordu. Ve denenmiş olan bir kez daha doğruluyordu kendini. Bundan sonrasını rahat sürdürebilirdi. Gözdağını gördüğünde erimişti karşısındaki. Bakalım kemiği görünce nasıl kuyruk sağlayacak? Sesini ayarladı;

— Senden her zaman hoşnut kaldım. Kalacağım da güvenim tam. Ben her zaman güvendiğim insanlarla çalışırım. O yüzden senin istemezliğini de gözönünde tutarak dışarı gönderilmeni engelledim. Sen bu şubeye gereklisin. Ve yakında bölgede açılacak yeni şubenin başına Lütfü Bey gidecek. Elbette o'nun yerine de şubemde sevdiğim, inandığım bir elemanın geçmesi en büyük isteğim. Bilirsin, Genel Müdürlük biraz nazlanır ama, sonunda isteklerimi yerine getirir. Gözleri Macit'in başından masa görüşünü kestiği için kalçalarına kadar iniyor, yeneden çıkıyordu. «İstediğim kalıba dökebilirim artık. Tam kıvamına getirdim. Zırıl zırıl terliyor. Nerdeyse düşüp bayılacak. Şu anda, önüne bir kağıt uzatsam da, bas sendikadan istifanı, al müdür yardımcılığını desem, ayaklarıma kapanır. Biraz daha bal-

landırayım.» Bizim bankacılıkta bütün sorun bir kez müdürlük düzeyine geçebilmektir. Ondan ötesinde yaşama kolaylıkları, pek çok şeyi değiştiriyor. Bir kez ev kiranı, telefonunu, araba masraflarını banka ödüyor. Bunun yanında, yıllık primlerden payına düşenlerle, bir küçük birikim yapmak olası. Emekli olmadan bile bir dam altı edinmek zor değil. Zaten bu nimetler de olmasa, onbeş-yirmi yılın kahrını çekilir mi? Ünlü laftır bilirsin, orduda paşa, bankada müdür olduktan sonra adam sayılırsın. Hani yalan da değil inan. Elbette o kademeyi aşabilmek de, bilgi, görgü ve güven gerektirir. Senden hoşnudum kardeşim. Bunu açıkça belirtmekten de büyük zevk duyuyorum.

— Teşekkür ederim efendim,— diyebilirdi ezile büzüle Macit. Yüreğinin küt küt attığını, şakaklarının sızı sızı zonkladığını duydu. «Adam pazar açtı,» diye düşündü. «Bir de beni çok iyi tanıdığından söz ediyor. Satılık olduğumu bilirmiş meğer. Üstelik pazar orospusundan bile beter duruma düşürüyor beni. Anlamazlığa mı vursam, yumruğu suratının ortasına mı patlatsam. Kendiliğimden olay çıkartmam, bunların işine yarar. Müdürü dövdün mü, hiç bir şeye yüzün olmaz. Tutup atıverirler. Atılmak önemli değil de, bunca insanın ürküsü, ortada kalması düşündürücü. En iyisi anlamazlıktan gelmek. Döksün bakalım içindikileri. Olmadı, elimizin tersiyle itiveririz. Ama, bu oyunu uzatmamak gerek. Dışardakiler merak ediyorlardır. «—Sağolun,— diye bitirdi sözünü.

Gerçekten de dışarıda tansiyon alabildiğine artmıştı. Bir iki şef, dosyalarıyla Sedat Bey'in odasına hamle eylemiş, her kezinde Müdür Yardımcısı Cahit Bey'in göğüslemesiyle geri püskürtülmüşlerdi. Kalış süresi uzadıkça merakları artıyordu. Meraklarıyla

birlikte, öfkeleri de... Artık kime güvенеceklerini araştırma şaşkınlığına girmişlerdi. Memurların gözleri şeflerde, şeflerin memurlarda idi. Bunca dayanıklı ve bilgili saydıkları Macit, Müdürle kapandığına göre!.. Eski kıskançlıkların uğrum uğrum uçverdiği belliydi. Müdür yardımcılığı düzeyine gelmiş bütün şefler, bir treni kaçırmamanın hüznüyle, bakışmaya durmuşlardı. Önce akıl edip, önce davranmadıklarına hayıflanıyorlardı. Bir yanları, Macit'e güvenmeyi sürdürüyordu. Ne var ki, bir yanları çürümüştü işte. Ya Macit onları satıyorsa? Hepsi bunca suçlu duruma düştükten sonra!.. O yaptı derler elbirliği edip. Eloglu müdürlüğü kapıp gittikten sonra, elbirliğinin de ağızbirliğinin de anlamı ne? Yüzümüze nasıl bakar? Müdürün yüzüne bakılmaz ki... Bin soru, bin yanıt alıp-veriyordu içlerinde. Ve Macit bunu bildiğinden, bir an önce dönüp çıkmayı düşünüyordu. Düşlüyordu ya, bırakmıyordu Sedat; —Eştağfirullah,— diye yeniden başladı. —Ben dobra adamın kardeşim. Sevdim, sevdim. Beğenmedim, gökten Allah gelse, apaçık belirtirim. Üstelik görevimiz nedir? Üstünü yatıştırmak, altını kollamak. Bunca adam elimize teslim edilmiş. İyisini kötüsünden ayıramazsak, görevimizi kötüye kullanırız. Bu yüzden bişey yaptımsa görevimi yerine getirdim sayılır. Hiç teşekkür etme. Hatta ben özür dilerim. Geciktirdik senin terfini.

— Aman efendim,— diye kıvrandı yine Macit.

— Yok yok!.. —Coşkusuyla yükseltti sesini Sedat Bey. —Haklı olana hakkı verilmeli. Hem de geciktirmeden. Amir, kendini sürekli memuruyla, üstünün yerine koyabilmeli ki, ikisinin isteğini denkleştirebilsin. Benim prensibim budur. Her zaman iki yönlü düşünürüm. Ve bir düşüncemi uyguladığım za-

man, iki yan da hoşnut kalır. Bir kadro boşalması doğmadan, birini önerirsem, geri çevrilmesi kesindir. Bekler de tam zamanını kollarsam, iş olur biter. Çünkü o zaman yapılan hizmettir. Zamansız yapılan külfet. Hiç birimizin bankaya külfet yüklemeye hakkı yok. Bunu birimizin anlatması gerek. Ben senden rica ediyorum. Lütfen çık ve söyle onlara. Gerektiğinden fazla külfet yüklediğimizde, kendi bindiğimiz dalı keseriz. Hem dışardakilere, hem Sendika mıdır nedir, ordakilere. Herkesin anlayacağı gibi söyleyeceğinden hiç kuşku duymuyorum, öyle değil mi?— Güveniyle ardına kaykıldı. Parmaklarını birbirine sürterek keyifle süzdü Macit'i. Öylesine kızarmıştı ki genç adam, sevincinden bayılmak üzere olduğuna yorumladı. «Ben adam sarrafıyım. Genel Müdür olmalıydım ki, memurlar nasıl yola getirilir hepsine öğretmeliydim.»

— Özür dilerim Beyefendi!.. Sözcükleri buz parçaları gibi çarptı Müdür'ün güvenine. Parmakları birbirinden koptu. Bedeni koltuğundan. İrkildi. Onun halini görünce gevşedi. Yerinde oturtmanın serinliğiyle, bütün allığından sıyrıldı. —Bunu benden istemeyin.

— Anlatamadım galiba,— tümcesi dişlerinin arasından tısladı.

— Çok iyi anladım efendim. Anladığım için yapamayacağım ya!.. —İlk kez iznini beklemeden döndü. Topuklarına basa basa odadan dışarı çıktı. Çıkar çıkmaz da bütün gözlerin soru işaretiyle dopdolu kendisine dikildiğini anladı. Dimdik, başı yukarda ve gözlerinde güvenin derin kıvancıyla yürüdü.

Sıraya giren şeflere kısacık anlattı durumu Macit. «Satılmak için yanlış adam seçmişler.» Ve şubenin havasını boşaltan dev bir demirci körüğü gibi

soluduğu görüldü. Soluk alaza dönüştü. Kapıları, pencereleri, bankoları aştı. Müdürün kapalı kapısına çarptı. Duraklamasız içeri daldı. Bütün bedeninin alaza kestiğini sandı Sedat Bey!.. Gözlerini kapının sövesine dikti; «Aptal,» dedi ilkin mırıltıyla; «Bütün bir geleceği teptin geçtin. Şu davranışın siciline yazıldığında ne olacağını biliyor musun? Bütün düşlerine elveda diyeceksin. Kötü bir memur değildin. Hatta iyi bir şeytin bile diyebilirim. Ama bu davranışın, bankacılığın temel kuralına aykırıdır. Ve bu suçu işleyene hiç bir bankada, hiç bir şubede iş verilmez. Bilgisinin altında ya da üstünde. Yazık!.. Sana acıyorum ama, görevim gereği siciline bu lekeyi büyük bir zevkle işleyeceğim. Çünkü benim memurlarımı, hizmetlilerimi, kurda çeviren sensin. Senin bu dırencin olmasaydı, çoktan kaleyi içinden fetihmiştim. Yukarıdakilere ne adam olduğumu isbattalamaktan aciz bıraktın beni. Ben de seni geleceğinden yoksun kılacağım. Anla bakalım, nasıl oluyormuş birinin itibarını yıkmak. Bu günlerin coşkusu geçtiğinde de, böyle dimdik durabilecek misin? Durur bu herif,» diye düzeltti kendini. Bütün bir geçmiş gözden geçirmeye koyuldu. «Her zaman, saygılı oldu domuz. Her zaman nazik davrandı. Ama, o otorize kredi sırasında yaptığı gibi her zaman da, dimdik kalmasını bildi. Bir de adamdan anlar geçiniriz. Daha o zaman, koskoca Genel Müdürlük emri krediyi, «ben ödeyemem, bu firma batacak, bankanın parasına yazık,» diye geri çevirmişti. Üstelik risk kartonuma yazarak. İlerde iş açmaktan çekinmesek, yalatırdık yazdıklarını. Ne var ki, varsayımı doğru çıkmıştı. Firma batmış, bir tek bizim bankanın paraları kurtulmuştu. O yüzden üstünde durmamışız. Oysa o zamandan dikbaşı bir adam olduğunu mimleyip, kuy-

ruğuna teneke bağlamak varmış bunun. Biz tersine iyi bankacılığına yorup, şubenin güvenli elemanlarından biri saymıştık. İşte yine, önüne serdiğimiz geleceğin ayırımında olmadan dikiliverdi. Budalalara güvenenler, yarı yolda kalmaya tutuklu. Tüh!.. Bir kez daha imkân tanımamalı buna. Hemen boşluğunu bulup, yaptıklarını fitil fitil burnundan getirmeli. Şimdi bu, akıntı çağanozu gibi yan yan çıktığına göre, kimi çağırsam, utancından o'nu izler. Arasını biraz sığutmalı. Bu arada da, Genel Müdür Beyefendiye durumu bildirmeli...» Telefona uzandı. Doğrudan şehirlerarasını çevirdi. Yıldırım isteğini yazdırdı.

Telefon bağlanır bağlanmaz, bütün olup bitenleri bir bir aktardı Genel Müdüre. Şaşkınlığını, adamlarının hayın hayın yüzüne söyleyebildikleri lafları. Yatıştırılması gerekenin kendisi olduğunu sezen Genel Müdür;

— Bir kez oldu diye, hep olmaz. Hele biraz sabırlı olalım. Bir kez yapalım isteklerini bakalım,— diyerek telefonu kapattı.

«Vardı canım. Yukarısının bir bildiği vardı. Kendisi apışıp kaldıysa, yukardakiler de öyle değil ya. Adamı boşuna mı Genel Müdür yaparlar? Elbette çevresinde bilgili insanlar vardır. Sorup danışmıştır. Bu işlerin nasıl kotarılacağını biliyordur da, bir de kendilerini yokluyordur. «Ulaan!..» dedi sesli sesli. «Yoksa bizi çarşafa dolayarak kendi yerini mi sağlama alıyor bu? Öyle ya, biz şube müdürleri korkarsak bir kez, pıсарız. O zaman da, rakibi kalmaz adamın. Yoksa bu sendikacılar gizli gizli buyrukları o'ndan mı alıyorlar? Neden olmasın. Bizi burdan bastırıp, kendini yukarıdan vurunca, hepimiz o'na sığınacağız. Ve başımızda kalması için biz gidip yalvaracağız. Öf be, adamdaki akıla bak. Şimdi şu işten

sıyrılırsak yok mu, bütün başarı onun olacak. Ulan Macit!.. Bunu senin yanına kor muyum? Beni her-
kese rezil etmeni bağışlar mıyım? En azından Genel
Müdür yardımcılığına patlıyor bu benim. Elime düş-
tüğün an, canına okumak boynuma borç olsun... Gö-
rüşürüz. Şu badire bir atlatılsın, yine görüşürüz se-
ninle.»

Macit, örnek bir kahraman haline gelmişti. Ense-
sinde, sırtında, omuzlarında ve gözlerinde manevi-
lenen bütün bakışlarda beğeni okuyordu. «Yitirdi-
ğimin değeri olmaz,» diye düşündü. «Şu anı yaşamak
bile bütün müdürlükleri karşılar. Kendi gözümdeki
saygınlığımı at bir kıyıya. Şu bakışlar, sevginin ve
güvenin şavkıyla yanıp sönen bu sevecenlik, bütün
bir yaşama bedel.» Herkes hiç çalışmadığı ölçüde işe
veriyor kendini. Ve herkes, bu güne değin yapmadığı
oranda da yanlış yapıyor. Şefler, gözlerini dört açmış-
lar. Denetimleri eskiye göre daha sıkı. Ve öğle yeme-
ğini tutabilmek uzun bir yolu aşmak gibi... Sonunda
dış kapılar kapanıp, yemeğe çıktıklarında, coşku sel-
leşiyor. Kendilerine güvenleri artmış, yaptıklarının
gücünde birleşmişler. «Yönetim yere serildi,» diyor
biri. «Dayanamazlar. Görürsünüz, yakında istediği-
mizi verecekler,» güvencesinde bir başkası. «Bir kez
kendimizi kabulettirebilirsek,» diye atılıyor yandaki.
«Sonrasında, bizsiz yapamayacaklarını anlarlar.» Ma-
cit, başını sallıyor. Kitlenin önderi olarak tanınma-
sından ikircimsiz, onaylıyor söylenenleri. Bütün ba-
kışların davranışlarına çakıldığını biliyor. Teleks gö-
revlisi yel yepelek, yelken kürek sokuldu yanına.

— Macit Bey,— dedi fısıltısını yükselerek.—Ge-
nel Müdürlük şimdi teleks geçti. Fazla çalışma ücret-
leri ödenecek!..

Fısıltı, tabakların üstüne döküldü. Çatallarda,

biçaklarda sıçradı. Zıplaya zıplaya bütün yüreklerle serpildi. Derin bir oh, kapladı yemekhaneyi. Ordan şubenin enli duvarlarına sarıldı. Herkese bulanıncaya dalgalandı, çalkalandı, yürüdü... Ürkünç bir soluma yayıldı koca binaya. Taştı. Sokakları, caddeleri, kenti kapladı. Apaydınlık kıldı, kış bulanıklığını. Kazanmışlardı. Ne ki istemişler, almışlardı. Güçlerinin ayırımına yeni yeni varıyorlardı. Nasıl bir basınçları olduğunu kendi gövdelerinde sınıamışçasına kemiklerinin ezildiğini duydular bir an. Sonra o gücü her biri kendi bedeninde üretmenin yengisiyle dikildiler, dikildiler, dikildiler. Şubeyi, sokakları, caddeleri ve kenti kendi gölgeleri kapladı baştan sona. Ordan çevre kentlere, bankalarının şubesi bulunan bütün kentlere yayıldı ılgıt ılgıt. Devleşti... Binlerin gücü, bir bilinç kıvılcımı halinde yüreklerinde tutuştu. Alaz alaz gözlerinden döküldü. Ve alazları arttıkça güçlerinin artığı bulgusuna ulandılar. Haketmişliğin o coşkun kıvancında eridiler. Lokmaları ağızlarında kaldı. Yemekleri tabaklarında. Elleri titreyerek yak-tıkları sigaraların dumanları bir koca bulut oldu. Umut bulutu. Ağdı gitti gökyüzünü bilinmezlerine.

Sigaralarını tükettikten sonra her biri, kazandıkları ikramiyeyi harcayacak yer düşünmeye başladılar. Yemekhaneden servislere inerlerken, Müdür'ün, vezne önüne yığıldığı zarflarla karşılaştılar. Üzerlerinde her birinin adı, soyadı yazılıydı zarfların. Her birinin çalışma ücreti peşin ödenecekti. Belirli bir zaman diliminin hesabı yapılarak. Eşit bir ölçek içinde ödemedede bulunuyordu. İstedikleri ölçüde değil. Ama para için yola çıkmamışlardı ki... Amaçları kendilerini kabul ettirmeleriydi. Ve işte zarflar, bütün söylentileri doğrulayan birer gülücük gibi gözlerinin önünde duruyordu. Hemen kuyruğa girdiler.

Çalışma saati başlamadan herkesin hakkını ödemekte ıveceydi Sedat Bey. Kendi eliyle uzatıyordu zarfları ad ad çağırarak.

Macit, sert sert çalan şehirlerarası telefonun sesiyle irkildi. Paraların verilir verilmediğini soracaklar düşüncesiyle, telefonu aldı. Varsayımı doğruydı. Telefon Sendikadan ediliyordu;

— Fazla çalışma ücreti olarak saptanan ödemeler, bizim istediğimizin çok altındadır. Kimse almasın. Mikdar pazarlığı sürüyor!..

— Alanların geri vermesi zor,— dedi kapanmasını engelleyerek. —Müdür kendi eliyle dağıttı. Şimdi kitleyi yeniden bir dirence çağırmak mümkün değil.

— Almayın!..

Çat diye kapandı telefon. Macit başını salladı. Kuyruktakilere baktı. Yüzlerindeki çocuk sevincine acıdı. Sözü kendinde bırakma kararıyla yutkundu. Ne var ki, Sendika öteki temsilcileri de arıyordu. Bir anda başının arı kovanına döndüğünü gördü.

— Neden zamanında haber vermediler?

— Amaç para mıydı, kendimizi kabul ettirmemiz mi?

— Adam, kendi eliyle verdi paraları? Bizden suratına çarpmamız mı isteniyor?

— Ben bunu yapamam. Kimseye kişisel bir düşmanlığımız yok!..

— Her zaman söyledik olmadığını. Şimdi geri verirse, hakaret olur.

— En azından üstünü tamamlattırmak için uğraşsın Sendika.

— Bizi birbirimize düşürmek mi istiyorlar?

Sesler, sorular, bağışmalar ve inatla kuyrukta kalanlar, çözülüp Macit'in başına çöreklenenler... Her

birine yetiştirilecek söz arama. Bildikleriyle, bilmediklerinin karşılaşılmasında düştüğü açmazlar. Bocalamanın adım adım yürüyüşü. Yarım saat önceki kıvancını silip süpüren ürkü... Ve Sedat Bey'in yüzündeki yapış yapış yengi gülücüğü...

Yanıtsız kalan soruların gölgesinde kuyruktan çözülenler yeniden girdiler... Sedat Bey, bütün zarfları tek tek dağıttıktan sonra, odasına kapandı. Gözlerindeki sevinç gizlemek için harcadığı çabaya gerek kalmamıştı. Kapıyı kapatır kapatmaz; «İşte,» diye mırıldandı. «Bir atımlık barutunuz, ateşlenip bitti. Bundan sonrasını fitili elinde tutan belirleyecek... Onca direniş, zarflarda paraya dönüştü. Ve boş bulunup aldınız. Sendika yaralandı bildiğim kadarıyla. Dün o üstündü. Şimdi Beyefendi üstün duruma geçti. «Birden anımsadı. Özel telefonundan Beyefendi'yi bağlattı yıldırım olarak. Çok beklemeden bağlanan telefonda;

— Beyefendiciğim,— diye yaltaklandı. —Herkes fazla çalışma ücretini aldı ve işinin başına geçti. Şimdi ne yapmamı emredersiniz?

— Çok iyi!.. Teşekkür ederim Sedat Bey!.. Birkaç gün soluklansınlar. Sonra tek tek konuşuruz her biriyle. Konuşmanın düzenini biz burda ayarlayacağız. Siz hiç bir şey belli etmeyin. Hatta mümkünse, yardımcılarınızın bile haberi olmasın bundan.

— Başüstüne efendim!.. Emredersiniz!..

III

Macit, bütün olanları teker teker anlattı. Temsilcilik odasında sigara dumanının bulut bulut sardığını meden sonra ayırdılar. Pencereyi açtılar. Bulutlar dal-

galandı. Yeni birer sigara yakarlarken;

— Kaçınılmazdı oyuna gelmemiz,— dedi İhsan. —Hiç birimiz bilmiyoruz bu işleri. Elimize bir oyuncak verdiler. Ne zaman, nasıl bozulur çözemiyoruz. Ne biz, ne yukardakiler anlayabildik. Hepimiz elyordamıyla, kafamızı vura vura öğreniyoruz. İşin başında bir katkımız yok. Yasa çıktı, dedik. Sendikayı kurduk. Ve bir gün içinde hepimiz sendikalı olduk. Direndik. Direncin o büyük sarhoşluğuyla başarıya ulaştık. Ve bir anda ayıldık. Çünkü istediğimiz önümüze atılıvermişti. Nedir istediğimiz? Para mı? Hiç düşünmediğimiz bir piyango... Onur mu? Bankacı olmak onuruyla yetiniyorduk... Başka ülkelerin işçi eylemlerindeki gelişmeleri öğrenmeye çalışıyorum şu işe atıldığımızdan beri. Hiç bir yerde bizimki gibi olmamış. Binlerce insanın, yıllarca acı çektiği bir yol anlayabildiğimce. Biz, bir adımda geçtik o yolu. Kimsenin burnu kanamadan. Geçince de herşey bitti diyoruz. Ve herşeye yeni baştan girişmeye koşuyoruz. Oyuncak dedim ya az önce!.. Verem kim, kullanan kim olacak belirsiz. Derlenip toparlanmamız gerek. Hatalarımızdan arındıkça güçleneceğiz. Anlaşıyor ki, yaşamamız gerek. Döne döne hata işleyip, döne döne kurtulacağız. Bana sorarsan Macit'ciğim, her şey şimdi başlıyor. Dayanıklı olmalıyız. Özellikle de biz, öne düşenler. Senin durumunda olmak istemezdim. Bir saat önce, parmağının bir devinisiyle dağları devirebilirdin. Bir saat sonra ise, dağları devirecek bütün araçlar karşında dikilmişler... Korkunu da, yalnızlığını da bundan duyduğun acıyı da anlıyorum. Ama, her yıkılışın ardından dikilmeye zorunluyuz. Pazarlıklar kesilmedi ki. Kitle daha neler istiyor? Ve biz bu istekleri gerçekle bağdaştırmakla görevliyiz. Yenildiğimiz zaman bile, bunu yengiye

çevirebilmeliyiz. Kitle eylemi budur. Herkesten kendimiz gibi olmasını bekleyemeyiz. Olabilse, olabilsen daha doğrusu, o zaman örgütlenmek değer taşımaz. Yeni olan, kullanılmaktan sakınılır. Biz kullandık. Bazı bozukluklar çıktı diye bırakamayız. En azından kendi öz saygımızı ayakta tutabilmek amacıyla dayatacağız. Bundan sonra birbirimize daha çok yardımcı olalım. Bir olay anında haberleşelim. Destegimizi gösterelim. Neler olacağını bilemem. Olacakları birlikte karşılamamız gerektiğini biliyorum sadece. Başın sıkışırsa haber ver. Benimki sıkıştığında, hepinizi çağırırım bizim şubeye.

Susku, onay ve karar. Hepsi birbirinin ardınca sıralanıyor. Yeni bir dayanışma deneyiyle kalkıyorlar. Bulut bulut dumanları odaya kapatıp, evlerinin yolunu tutuyorlar.

IV

Sedat Bey merkezden donanmış olarak döndü. Büyük şube müdürleriyle bir toplantı yapan Beyefendi;

— Hazırlıksız yakalandık arkadaşlar,— diye söze girmişti. —Biz bankacıların böylesine kısa zamanda, böylesine dev bir örgütlenmeyle karşımıza çıkacaklarını ummuyorduk. Umsak, daha yasa çıkarken, bizi dışında bırakacak tedbirleri alırdık. Madem, başımıza bir iş geldi. Kendimiz altından kalkacağız. Şu Fazla Çalışma Ücretleri sorununu ucuza atlattık. Gergin sinirlerin üstüne döktüğümüz bir avuç su, yangını önledi. Bu bize bir ders olsun. Oldu da sanıyorum. Bankasına bağlı, temsilciyle kişisel çekişmesi olan ya da yıllardır hakettiğini sandığı yerlerden uzak kal-

mış küskünler vardır. Bundan da öte, pırıl pırıl yükselmeyi bekleyenler... İşe yaramaz birkaç kişiyi de defederiz bu ara... Sizden şube çalışanlarınızı sıkı bir denetimden geçirmenizi istiyorum. Bu dediğim nitelikte olanları saptayın. Kimisini doyurmak, kimisini korkutmak yoluyla ipleri yeniden elimize geçirmeliyiz. Bir kez aralarına fitne soktuk mu, dayanışmayı kırmamız mümkün. Bazı arkadaşlar, karşı bir sendika kurulmasını bile önerirler. Zamanı mıdır, yoklayın. Kahramanlık her zaman geçerlidir insanlar arasında. Biz fenersiz yakalanmanın ceremesini çektik sayılır. Bir anda, buyruğumuzdakilerin, başka kafalarca yönetilebileceğini gördük. Bir daha buna izin veremeyiz. Verirsek, o zaman görevlerimizi aksattık demektir. Ve o zaman teker teker sorumlu oluruz.

Sözlerini yeniden yeniden gözden geçiriyordu Beyefendi'nin. Sonuna geldiğinde, tüyleri diken diken oluyordu. Öyle bir tehdit gizliydi ki... Teker teker sorumlu olmak, genç yaşında bütün yükselme umutlarına hoşçakal demekti. Bunu bir kez daha saptayınca irkildi. Yolu göstermişti. Herşey apaçık. Yılbaşı gecesinden beri bütün adamlarını teker teker gözden geçirmişti. Her biri için kendince notlar almış, notlar vermişti. Beyefendi de buyruğunu verdiği göre, davranmanın zamanıydı.

Zile bastı. Odacı saygın girince, Şef Yardımcısı Nasuh Beyi istedi. Daha koltuğuna yaslanmadan Nasuh karşısındaydı;

— Gel kardeşim,— dedi yumuşacık. —Otur şuraya. Seninle konuşacaklarım var.

Nasuh, olduğu yerde sallandı. Önünden geçerken bile kendine bakmayan Sedat Bey'in karşılamasından sarhoş, yaklaştı. Çekinerek sandalyeye oturdu.

— Durumumuz hiç de iç açıcı değil.— diye söze girdi Sedat Bey. —Bilirsiniz, arkadaşlarımızın bir hak elde etmesinden en çok sevinen ben olmuşumdur. Haklarınızı dişe diş savunan ben olduğum için. Birinize haksızlık yapılacak diye, içim tir tir titremiştir. Ben yaptığımı sandığım zamanlarda gözlerime uyku girmez. Haklı bile olsam, birini azarladığımda ezik ezik ezilirim. Ama yine de, insanız. Hatalardan sıyrılamıyoruz. Şu son zamanlarda herşeyi yeniden gözden geçirme kararı aldım. Ve gördüm ki, sana karşı çok utançlıyız. Bunca zamandır, sıran gelip geçtiği halde, gerekli değeri verememiştir. Oysa bağlılığın, dürüstlüğün ve bilgin, bu bankaya çok şey kazandırmış.— Sümeninin üstünde el yazısıyla duran bir kâğıdı önüne uzattı. —Sanırım bu hatalarımı bağışlatır. Şimdiye sürdürdüğün bağlılığı, bundan sonrasında da kazanır.

Gözleri kararıyordu Nasuh'un. Kocaman harflerle kendi adı yazılıydı kâğıtta. Yükselme listesinin başına geçip kurulmuştu. Yıllardır beklediği şeflik, önüne sürülüvermişti. İşte, adamlar böylesine değerbilir insanlardı. Bir de onlar tutup, başkaldırmışlardı. Rakamları araştırdı. «Bütün geçmişi silip süpürecek kadar zam yazıyor. Bunun altından nasıl kalkarım ben? Nasıl öderim bu borcu.» Gözleri ıslı ıslı baktı müdürüne;

— Beyefendi,— dedi. —Beni borçlandırıyorsunuz. Haketmiş bile olsam, gösterdiğiniz teveccühü ödeyemem. Yalnız sizin de çok iyi bildiğiniz gibi, bu zamanda yönetici olmak kolay değil. Herkes azıttı. Bağlılık unutuldu. Emirlerimizi tam yerine getirememekten, bağlılığımı gerektiği gibi ispatlayamamaktan korkarım.

— Sözü olmaz. Elbirliği edersek, kısa zamanda

anarşinin önüne geçeriz. Biliyorsunuz, çok zaman habersiz davranıyor arkadaşlarımız. Haklarıdır. Sendikalaşmak da, yasal isteklerini önümüze sermek de... Kimseye sendikalı olmayın diyemeyiz. Bu haklarınızı istemeyin anlamına gelir. Haklarınızın sağlanması için nasıl çırpındığımı siz herkesten iyi bilirsiniz. Bildiğinize göre, habersiz yakalanmamamızı sağlayabilirsiniz. Yönetim, altındakilerin isteklerini daha önüne serilmeden karşılamaktır. Önceden bilirsem ne yapmam gerektiğini, daha kolay çözümlerim.

— Anlıyorum Beyefendi'ciğim,— dedi sevinçle Nasuh. —O zaman işlerimiz kolaylaşacaktır. Bildiğim kadarıyla Sendika grev hazırlığına girdi. Macit Beyle, öteki bankalardan arkadaşlar grup grup toplantılar yapıyorlar. İçlerinde kitleyi sürükleyip götürülenler var. Hele rakip bankadan bir İhsan Bey var efendim. Ağzını açtı mı, hepimiz, her dediğine onayı basıyoruz. Şubeden içeri girdiğinde, yüreğimiz küt küt buyruğunu bekliyoruz. Macit bile o'nun yanında çırak kalır.

— Neden grev yapacaklarmış? Daha pazarlık bitmedi ki?

— Yılbaşı direnişini örnek gösteriyorlar sürekli. İsteklerimizi almanın başka yolu kalmayabileceğini yineliyor İhsan Bey. İstim üstünde olmazsak, yola çıkamazmıyız.

— İyi ama, Banka bir kez isteklerinizi kabul etti. Yine ederse!

— Daha çoğunu isteyebilirler efendim.

— Bankanın yıkılmasını hiç biriniz istemezsiniz sanıyorum. Birkaç sergerdenin ağzına bakarak mı eyleme geçecek bizim arkadaşlarımız?

— Haklısınız efendim. Bunların foyasını mey-

dana çıkarmak gerekli.

— Bankacı dediğin senin gibi olur kardeşim. Yamlmadığımı isbatladın. Hemen temize çektireyim teklifini... Bir an önce hakettiğin yere otur.

Kalktı. Sallanarak yerlere kadar eğildi Nasuh. Gözlerinde bağlılığın dingin parıltılarıyla doğru'du.

— Size minnettirim efendim. Bankamızı korumak için gerekirse hayatımı veririm.

Kapıdan çalımla çıktı. Müdür karşısına oturtmuş, derin sorunları onunla tartışmıştı. Masasının başına geçtiğinde, gözlerini Macit'e dikti. En küçük davranışını kaçırmadan izlemeye başladı.

V

Macit şaşkına dönmüştü. Şubenin içinde bin kazan kaynıyordu. Ve hiç birine yetişemediğini anlıyordu. Nasuh, Şemsi ve Nejat, izinlerinde İstanbul'a Sendika merkezine gitmişlerdi. Ordakilerin kendilerinden ayırimsız olduklarını, hatta ne yapacaklarını bilemeyen insanlarla karşılaştıklarını anlatıyorlardı ballandıra ballandıra. Telefonu açıp sorduğunda böyle birilerinin gelmediğini öğrenmişti. Ama, kimse dinlemiyordu. Birer dev sandıklarının kendi şefleri gibi insanlar olduğunu öğrenen kitle burulmuştu. Bunlar bankayı batırırlarsa, yandıkları gündü. Onların düşlerindeki Sendika, yılbaşı akşamı duydukları güçtü. Bunun süreceğini, kendilerinden doğan bir güç olduğunu bir türlü kavrayamıyorlardı. Bileklerinde ve yüreklerinde duydukları, Sendikanın gücüydü. Sendikacılarla somutlaşan güç yani... On'ların her biri, başka dünyalardan gelmiş devler olmasa, koskoca Genel Müdürlüğü dize getirebilirler miydi. Gerçeğin ye-

rini alan efsane, şimdi geri tepiyordu. Kitlenin pörsüdüğünü, bir suçluluk duygusuna kapılmak üzere olduğunu gördü. Tıkandı. Ve tıkanınca, İhsan'ı aradı. Temsilcilik, bütün şubeyi almazdı. Bir yer aradılar. Düğün salonlarından birini kiralayıp, bütün bankacıları toplantıya çağırdılar. İhsan;

— Olayları yaşayanlar sizsiniz arkadaşlar,— dedi. —Örgütü güçlendiren de, yıkacak olan da sizsiniz. Sendikacıları dev sanmayın. Devlerin dönemi masalarda ka'dı. Dev sizsiniz. Birliğiniz. Birbirimizden koptuğumuzda başkasının hesabını tutmaya koşulu birer pehlivansınız. O kadar... Ama bir araya geldik mi, dize getirmeyeceğimiz dev yoktur. Size bir haberim var. Aranıza fitne yayanlar Sendika merkezine değil, Bankanızın merkezine gitmişler. Yakındır, şefliklerini birlikte görürüz. Gördüğünüz zaman da, bunca yılın gecikmesini kapatmak için neler yapılabileceğini anlarsınız. Yıllardır muavinlikten yukarı çıkamayanlar şimdi, şefliğe terfi ediyorlarsa, bu da sizin gücünüzü ispatlar. Kemik yalayanlar bile, gücünüzden yararlanırken, siz neden parçalanasınız? Bırakın, bu arkadaşlarınız da, yılların küskünlüğünden kurtulsunlar. Ama bilin ki, bunu sağlayan da sizsiniz. Bilirseniz, onlar muratlarına erer, biz de ke-revetine çıkar, gerekirse grevimizi yaparız.

Kitle parıl parıl yandı. Nasuh alı al, moru mor dinledi İhsan'ı... «İtoğlu it, diye geçirdi içinden. Sanki yanibaşımızda. Sanki, olanı biteni bizden iyi biliyor. Ben sana gösteririm. Müdüre şefliğimizin biraz geciktirilmesini söyliyeyim de, ne yalancı olduğum ortaya çıksın.» Bakışların üstünde toplanmasına izin vermeden toplantıdan çıktı. Müdür kendisini bekliyordu... Bankadan uzakta buluşmalarını istemişti. Evine giderse daha rahat konuşacaklarını belirttiğinden,

Müdürlük Lojmanına yöneldi. «Bir kez daha geçermi bu fırsat elime? Şimdi kalkar, erteleyelim, dersem. Sonra da bunlar iş karıştırırlarsa? En iyisi sesimi çıkarmamak. Bakalım Beyefendi neye karar verecek? Hiç biri haketmediğimi söyleyemez ki!..» Kapıdan yorgun, ezik girdi. Rahat koltuklara oturdular. Müdür kendi eliyle içki sundu. Dinledi... Dinledi!..

— Bir an önce getirtmeliyiz sizin şeflikleri,— dedi. —Bankaya bağlılığın ödülünü herkes görmeli. Hatta bazı ikircimlileri susturmak için gerekirse, daha da yükselmenizi sağlarız. Anlasınlar ki, banka hiç bir hizmetin altında kalmaz. Sen evi, taşraya çıkabilecek biçimde hazırla. Yeni açılan şubelerden birine müdür muavini olabilirsin. Böylelikle de geçmişin hataları temizlenir.

VI

Grev kararıyla birlikte, Merkezdeki en büyüklerin şubelere koşturmaları bir oldu. Çalışma bitiminde toplantı yapılacaktı. Macit, bu kez avlanmamak kararıyla İhsan'a haber verdi. Büyüklerin karşısında kalabalık olurlarsa, kitlenin gücünü yeniden eyleme geçirebilirlerdi. Nejat, Macit'in yanındaki masada çalışıyordu. Hemen dosyayı kucakladı. Müdür'ün odasına girdi. Çıktı. Müdür telefona sarıldı. Büyükler kiradıkları bir uçakla büyük şubeleri dolanıyorlardı. Adana'da, yakaladı onları. Durumu an'attı. Toplantı saat 17.00'ye alındı, kimseye haber vermeden. Ve onlar ayaklarının tozuyla kapıdan girdiklerinde, kasa kapatıldı. İçerdeki müşteriler gidinceye, yenileri alınmadı. Herkesin yemek salonuna çıkması bildirildi. Masalar çekştirildi. Oturabilenler, ayaktakilerin üç-

te biri bile değildi.

— Sevgili çocuklarım,— diye toplantıyı açtı Genel Müdür.— Durumu yeni baştan anlatmaya gerek görmüyorum. Sizden düşünmenizi istemeye geldim. Sabahtan beri gittiğim yerlerde ne söyledimse, size de aynısını söyleyeceğim. Her birimiz, bu ülkenin zor yetiştirdiği aydın kişilersiniz. Bankacı demek, cahil işçi kitlesi demek değildir. Rakamların ne anlama geldiğini, bizim kadar bilirsiniz. Bildiğiniz için, size şu kadarını söylüyorum. Eğer Sendikanızın isteklerini kabul edersek, banka batır. Bunun sorumluluğunu yüklenip yüklenemeyeceğinizi anlamaya geldim. Çünkü, size herşeyi apâçık belirttikten sonra, bir iflâsın sorumluluğunu bize yükleyemezsiniz. Ayağınıza kadar gelmemin nedeni, size anlatılanla, bizden istenen arasındaki farkı belirtmektir. Sözleşme tekliflerindeki rakamları bir düşünün. Sonra bunun aktüer gelişmelerini hesaplayın. Yüklenilecek porte ortaya çıkar. Banka bunu ödeyemez. Bizim görevimiz bankayı korumaktır. Çünkü bilirsiniz ki, bankayı koruduğumuz zaman sizin geleceğinizi de korumuş oluyoruz. Bugün bir hata yapılırsa, bunun altında kalacak olan asıl sizlersiniz. Bu yüzden şube şube dolaşıyoruz. Bizim emekliliğimiz çoktan geldi. Sıkıyı gördüğümüzde, ne halleri varsa görsünler diyebiliriz. Bundan yukarısı nasılsa söz konusu değil her birimiz için. Ama, sizler öyle misiniz? Bir serüvenin ardına takılıp, Allah korusun Bankamıza bir kötülük getirirseniz, asıl zarar edecek kim? Düşünün ve karar verin. Grevi istemediğinizi bildirin. Zaman kazandırın. Hem sendikanıza, hem kendinize. Hesaplarını yeni baştan bir daha gözden geçirsinler. Sizin haklarınızı gaspetmek amacıyla değil, onları korumak için burdayız. Artık karar sizin.

Sustu. Gözlerini şiş şiş dolaştırdı suskun dinleyenlerin üstünde. Şemsi, sesinin bütün gücüyle bağırdı;

— Banka bizim hayatımız! Geleceğimiz!.. Bir öfkenin kurbanı olamaz...

Mırıltılar ve onaylar yükselmeye başladı. Macit, birkaç kez atılmak istedi. Her kezinde Nasuh, kolundan tuttu. «Görüyorsun. Direnmek anlamsız,» diye susturdu o'nu. Nejat;

— Sadece fazla çalışma ücretleri dört milyon tutmuş. Bunun altından kalktığına şükür bankamızın. Şımardılar. Bizi kullanarak, yıkıcı tekliflerde bulundular. Ben greve karşıyım arkadaşlar. Hepimiz karşıyız!..

Bir çalkantı kapladı ortalığı, Her kafadan bir ses çıktı... Büyüdü bulut bulut... Macit'in üstüne yağdı alabildiğine. Altında ezildiğini duydu. Cılız bir sesle;

— Biz buna aramızda karar verelim,— dedi.

Aramızda veriyoruz işte,— diye sert sert baktı Genel Müdür. —Biz kendi aramızda karar veriyoruz. Başkalarını karıştırmadan!..

Mırıltılar öylesine coştı ki birden bire, ne diyeceğini bilemedi Macit. «İhsan olmalıydı,» dedi. «Çok hazır cevaptır. Bunun altından o kalkabilirdi. Yazık!..» İhsan, biraz erken gelmek amacıyla, işi asmıştı. Kapıların kapalı olduğunu görünce, kuşkulandı. Zile bastı. Kapıyı dövdü. Kalın demir kapılar yumruğunu acıttı. Zile cevap yoktu. Demir mazgalların arasından çağırarak birini aradı. Yukarıda bütün ışıkların yanmasına karşın, aşağısı karanlıktı. Caddeyi dolandı. Servis kapısına yöneldi. Kilitliydi. Bankanın çevresinde fır dönüyor, bir türlü içeri giremiyordu.

Macit. zaman kazanmayı düşündü.

— Bir kez de sendikayla konuşalım,— dedi.

—İzin verirsiniz!..

— Karar bizim,— diye atıldı Şemsi. —Sendika biziz. Eğer grev istiyorsak, yapacak olan da biziz. İstemiyoruz. Bankamızı kimseye batırtmayız. Hiç kimse zarar veremez ona. Vermeye kalkanın alnını karışlarız!..

Genel Müdür, hoşnut bakışlarını kitlenin üstünde gezdirdi. Her birini okşadı gözleriyle. Her birine ödüllerin en büyüğünü bağışladı sanki. Ağır ağır başını dikti. Yardımcılarına, Sedat Bey'e baktı beğeniyeli;

— Karar verilmiştir,— dedi. —Şimdi Sedat Beyin dolaştıracığı belgeyi imzalayın. Temsilcimiz Sendika Merkezine telgrafı çeksin. Bir yanlış adım atılmasın. Size zarar gelmesini istemem!.. Hepiniz benim kardeşlerim, evlatlarımsınız. Bu bankayı elbirliği ile bu hale getirdik. Bundan sonra da elbirliği ile yücelteceğiz.

Sedat Bey bunu bekliyor olmalı. Elindeki kâğıt tomarını dağıtarak bir baştan, bir başa yürüdü. Geri döndüğünde, imzaları telgrafın altına ekledi. Macit'e uzattı.

— Sen çekersen, daha iyi olur. Birbirimizin işlerine karışmayalım.

Macit, omuzları düşmüş, bitkin ve küçülmüş olarak tomarı aldı. Şakaklarında zonklayan acıyla, kapıya yürüdü. Demir kapı açıldığında İhsan'la burun buruna geldi. İhsan bir elindeki tomara baktı, bir kendi elindeki kâğıda;

— Herşey bitti?— diye tomarı kaldırdı Macit.

— Ne bitti?— diye güldü İhsan.

— Herşey! Grev yapmıyoruz. Bunu Sendikaya bildirmek görevi de bana verildi.

— Aynı masalla mı yıktılar sizinkileri?

— Bankayı kurtardı alçaklar. Bizi, hepimizi batırmak pahasına...

— Yok,— dedi İhsan. —Kimsenin suçu yok. Hadi telgrafını çek de, bir yere oturalım.

Üç adım ötedeki postaneye girdiler. Telgraf memuru, saymaya koyuldu. Sonra başını kaldırdı;

— Bu kadar imza yerine, birinin adını yazsam olur mu?

— Benimkini yaz,— dedi öfkeyle Macit. —Ama yukarıdaki lafı da yapmıyorlar, diye değiştirelim...

— Değiştirin,— diye uzattı kâğıdı.

Parasını verdi. İhsan'la birlikte meyhaneye doğru yürürken, çevreleri doldu. Birkaç masayı birleştirdiler. Kısa zamanda donanan masanın üstü, suskuyu çınlatıyordu. İhsan kadehini kaldırdı;

— Yenildik!..— dedi sakın sakın. —Bilmediğimizden. Eğitilmediğimizden. Ve kendi gücümüzle elde etmediğimizden. Hak verilmez alınır sözünün anlamını şimdi anlıyoruz. Oyunağımız bozuldu. Onarmak bize düşer. İlk biz yenmiştik. Fazla Çalışma ücretlerini öyle kopardık. Şimdi onlar yendiler, aylıklarımızdan bir parçasını kaptılar. Onlar yenilgiden, yengiyi öğrendiler. Biz de öğreneceğiz. Belki şu yenilgi iyi bile oldu diyebiliriz. Yenmesini öğrenirsek. Yitirdiğimiz zaman, önceden yitirdiklerimizden fazla olmaz hiç bir zaman. Bir kez, gücümüzün bilincine vardık. Şimdi sindirseler, yarın dikilip doğruluruz. Ve doğrulduğumuz zaman, bir daha sindiremezler. Öyleyse, bitkinliğe, yılgınlığa kapılmak anlamsız. Kadehimi, yenilginin şerefine kaldırıyorum. Bize yenmesini öğretmesi dileğiyle birlikte... Şerefeli..

1964 — 1981

YAŞANMIŞ BİR OLAYIN ÖYKÜSÜ

Gözlerini araladı. Kirpiklerinden içeri alacakaranlık püskürdü. Şaşkın, gözkapaklarını yumdu. Günün başlangıcını ite ite beynine yolladı. Bekledi. Alıştığına güven duyunca kirpiklerini oynattı. Karanlık açılmıştı. Tavanın sade beyazlığını süzdü. Ortadan sarkan avizeyi okşadı bakışlarıyla. Kartonpiyenin yuvarlak çıkıntılarıyla oyalandı. Badanada leke araya araya köşeye iliştirdi gözlerini. Duvar kâğıtlarının solgun çiçeklerine daldı. Birbirlerine dolanan basma baharıyla leleleri papatyalardan yormaya uğraştı. Yeşiller, morlar, kırmızı, beyaz ve sarılar birbirine karıştı. Her çiçeğin, her yaprağın yerini ezberinden çıkardığını ayırdı. Başını kıpırdattı. Pirinç karyolasının sarıları ışıladı birden. Kapalı perdeleri delip gelen günışığı sarı sarı güldü. Dökümün kullanılmaktan hoşnut şavkı yansıdı örtüsünün üstüne. Kollarını çıkardı. Örtüyü çekti. Kırıksıklıkların üstünde oynayan ışınlarla, sarı ipiltileri saymak istedi. Dudakları büzüldü. Derisinin gerildiğini duydu. Kasıklarında sezdiği basınçla kıpırdandı. Sarılar dağıldı, ışınlar

sıçradı. Hemen bir el uzatımında birbirine sarmıştılar. Yaka'lama tutkusuyla uzandı. Doğruldu. Saçları yastığına döküldü. Örtü üstünden kaydı. Dizlerini bük-tü. Oturdu. Ellerini dizlerinin üstünde kenetledi. Bir an öyle kaldı. Sonra ayaklarını yana aldı. Yataktan aşağıya sarkıttı. Eli sarı topuza uzandı. Parmaklarında serin bir okşayışı sıktı. Dirseği kasıldı. Bedeni öne doğru eğildi. Ayakyordamıyla terliklerini buldu. Çıplak ayaklarının gıdıklanmasına aldırmadan giydi. Yavaş yavaş doğruldu. Sessizce kapıyı açtı. Hemen yandaki tuvalete girdi. Kapağını kaldırdı. Oturdu. Kasıklarındaki karıncalanma bitti. Dizlerine tutunarak kalktı. Sifona basmak üzereyken durdu. Dinledi. Zamanı ölçtü. Gürültü çıkarmaktan vazgeçti. Lavaboya yürüdü. Suyu hafifçe açtı. Elbezini ıslattı. Sabunladı. Yüzünden geçirdi. Duruladı. Sabunları temizleyinceye bir kaç kez sildi. Derisindeki gerginlikten arındı. Suyu kapattı. Antrede yeniden çövre-yi dinledi. Odasına geçti. Sabahlığını aldı. Dürümle-rini açtı. Omuzlarından tuttu. Bir iki havalandırdı. Giydi. Tuvalet masasına dönerken durdu. Yatağının iki başından dolana dolana örtüsünü yaydı. Beğenmedi. Çekiştire çekiştire kırıksıklıkları düzel-tti. Aynanın karşısına geçti. Saç örgüsü oymalara daldı. Masif tahtanın sızıntı ışıktaki güleç yumuşaklığına uzandı. Parmakları oyma örgülerde oyalandı. Elini çekti. Gözlerine yaklaştırdı. Parmak uçlarında toz aradı. Bulamadı. Sabahlığının önünü ilikledi. Dizlerini kapatarak oturdu. Aynanın önünde sıralanmış şişelere, kutulara baktı uzun uzun. El kremleri, yüz losyonları, pudralar, rimeller ve rujlar ıslıl ıslıl dizilmişlerdi. Derisini yumuşatan losyonu aldı. Bir parça pamuk kopardı. Damlattı. Yüzüne sürdü. Uzun uzun kırıksıklıklarını ovdu. Losyonun gözeneklerinden eti-

ne sızdığını duydu. Yüzü yumuşadı. Parmakları yumuşadı. Boynu gevşedi. Pudralandı. Gözlerinin altındaki siyahlıkları yakaladı. Kırışıklıklarla bütünlen-
dikçe daha bir morarıyorlardı. Yaklaştı. Yüzünün kıl-
cal damarlarının morluğuyla irkildi. Pudranın altın-
da maviye dönüşüyorlardı. Beyazlığın yetişemediği
yerlerde ise, mor kabarıklıklar, dal daldı. Yeniden
oğuşturmayı kurdu. Derisinin dinginliğiyle yetindi.
Ruja uzandı. Solgun dudaklarının çizgilerini rujla
doldurdu. Ağzı pembeleşivermişti. Gülümsedi. Saçla-
rını fırçaladı. Seyrelen yerlerinde kafa derisinin gi-
diştiğini duydu. Fırçayı daha bir hafif geçirdi. Top-
ladı. Taraklayarak topuz yaptı. Bir eliyle tutarken,
bir eliyle firketeleri aradı. Koyduğunu koyduğu yer-
de bulmanın içgüdüleriyle topuzunu tutturdu. Yata-
ğın baş ucundaki bardağa uzandı. Takma dişlerini
çıkardı. Ağzını yaydı. Dudakları gerildi. Damaklar
ardardına ağzında yerleşti. Burnunun köklerindeki
çizgiler gerildi. Morluklar derine battı. Çenesinin siv-
riliğinden kurtuldu. Yüzü doldu. Yanakları yumu-
şadı. Sabahlığını çıkardı. Belli belirsiz silkeledi. Ay-
nasıyla bir örnek örgü oynalı gardrobuna yanaştı. Ka-
pı çerçevelerindeki ıhlamur kakmalara gülümsedi.
Kiraz, oyma kapağa göz kırptı. Anahtarı çevirdi. Di-
lin tıkırtısıyla kapağın açılışı bir oldu. Boş askıya,
sabahlığını geçirdi. Elbiselerden birini çıkardı. Yata-
ğın üstüne uzattı. Ketenin hıştırtısını aradı havada.
Buluncaya bekledi. Başını salladı. Geceliğini çıkar-
dı. Dürdü. Açtı. Boş askıya taktı. Gardroba yerleştir-
di. Kapağını kapattı. Omuzlarını oğuşturdu. Sabah se-
rinliğini duymanın tazeliğiyle gülümsedi. Elbisesini
giydi. Yatağın ayak ucundaki koltuğa oturdu. Bonti-
yerini çekti. Temiz çorap çıkardı. Elini içine soktu.
Kalçasından düre düre ucuna geldi. Ayağının ucuna

geçirdi. Dürüğün iki ucundan çekerek bir ağızda ger-
dirdi. Sol ayağını da çorapladıktan sonra, terliklerini
alt göze tıktı. Ayakkabılarını çıkardı. Bileğini büke
büke giydi. Kalktı. Elbisesinin eteklerini düzeltti.
Aynanın önünden geçerken kendini süzdü. Beğendi.
Başını salladı. Yüzünde bir gülücük yayıldı. Kulakla-
rının diplerinin pembeleştiğini sandı. Antreye geçti.
Salonun kapısını açtı. Tam girerken, tuvaletten sifon
mutfakta kaynama sesleri duydu. Durakladı. Bir ku-
lağıyla tuvaleti, bir kulağıyla mutfağı denetledi. Duy-
duğunun doğruluğundan güvenli, kapıyı açtı. Kapının
hemen sağındaki büyük salon saatine yürüdü. Anah-
tarına uzandı. Kapağını açtı. Saat bütün haşmetiye-
le çalmaya başladı. Ürktü. Geriledi. Vuruşu yankıla-
nırken, gözleri ıslıl ıslıl azarladı. «Kurmazsam, bir
daha korkutmazsın beni.» Anahtarı aldı. Romen ra-
kamlarının yaldızlarına bir selâm verdi. Anahtarı
deliğine yerleştirdi. Çevirdi. Yayın çatır çatır geril-
diğini duyumsadı. Parmaklarının basıncı arttı. Anah-
tar döndükçe, yay ağırlaştı. Sonunda anahtar dön-
mezlendi. Bir iki denedi. İyice kurduğunu bildi. Anah-
tarı çekti... Kapağını kapadı. Kristal cam, rakamları
olduğundan büyük gösterdi. Anahtarı yerine koydu.
Pandülün sarı kursu gitti geldi gövdesinde. Sezinle-
meden bedeninin ona uyduğunu ayırdı. Kapağı ka-
patırken kapının açıldığını sezdi. Sırtından inen bir
kıpırtıya kapıldı. Başını döndürdü. Hizmetçisi;

— Kahvaltı hazır hanımcığım,— dedi. —Tepsiye
mi istersiniz?

— Hayır!.. Masayı kuralım.

Büfeye ilerledi. Kadının güpür güpür masanın
üstündekileri kaldırışını izledi. Gümüş vazo rahatsız
rahatsız tıngırdadı. El işi örgü hışırdadı. Dürüldü.
Gözucuyla vazodaki çiçekleri süzdü. «Solanlarını

ayıklamak gerek,» diye düşündü. Büfeden kristal bardakları çıkardı. Gümüş tabaklarla, kaşıkları ayırdı. Kaşıklar bardakların içinde bildik bir müziğin tınılarıyla kuruldular. Şekerliğin kapağını açtı. «Doldurmalı,» kararıyla kapattı. Mutfığa yürüdü. Kesme şeker kutusunun bulunduğu dolaba uzandı. Şekerliğin maşasıyla tek tek şeker döşedi. Kapağını güçlükle yerleştirdi. Salona girerken hizmetçisi çıkıyordu. İki kişilik sofraya çabucak hazırlanmıştı. Şekerliği bardakların arasına koydu. Vazodaki çiçekleri kokladı. Kadın ayağıyla kapıyı itti. Elindeki tepsiye küçük tabaklar dizelenmişti. Tereyağ, reçel, zeytin, peynir ve beyaz bir peçetenin arasında kızarmış ekmekler. Tepsinin içindekileri göz açıp kapayıncaya masaya sıraladı. Döndü. Çaydanlığını almaya gider gitmez, sandalyeye oturdu. Kahvaltı tabağının sağ yanına yüzü sağa konulmuş bıçağı düzeltti. Uzandı. Hizmetçisinin bıçağını çevirdi. Bir dilim ekmek aldı. Üstüne tereyağı sürdü. Karşı tabağa bıraktı. Kadın, elinde çaydanlıkla girdi. Bardaklar dibinden yukarı buğulandı. Çay yükseldikçe buğuyu emdi. Kendine yağlamak amacıyla yeni bir dilim aldı. Peçeteyi yeniden sardı. Ekmeğin üstüne bıçağının ucuyla beyaz peynir sıvadı. Isırdı. Çayına şeker koydu. Kaşığın ucunu dibine yapıştırarak çevirdi. Hizmetçisinin şingirtisini dinledi çevirirken. Gözlerini bardağa dikti. Kadının elleri çaynaştı. Hanımına öykünmek istedi. Şingirtiyi artınca, kaşığı çekti. Şeker parçacıkları çayın üstüne tırmanmışken, çöktü. Bardağı tabağının kıyısına yatırdı. Ekmeğin dişlerinin arasındaki kırıntısını yu'mak amacıyla dudaklarını büzdü. Eli uzandı. Zeytinle, peynir arasında ikircimli kaldı. Hanımın acelesiz yiyişine uydu. Lokmalarını ağır ağır çiğnediler. Tavşan kanı çay, buruk buruk ağızların-

dakini ıslattı. Peçetenin içindeki ekmek dilimleri lokma lokma eridi. Tabaklardakiler tükendi. Zeytinler çekirdek oldu. Peynir dilimleri gri bir suya dönüştü tabağın dibinde. Reçelden koyu bir iz kaldı. Bardaklar yeniden doldu. Kaşıklar yeniden şingırdadı. Çaydanlık dibinden posa akıttı. Peçetesinin ucuyla, dudaklarının kenarlarını sildi. Rujunun kolalı peçetede ki izine baktı. Sandelyesini geri doğru iterken, hizmetçisi ayaklandı. Uzanmasına kalmadan, sofradakileri toparlamaya durdu. Mutfığa seyirtti. «Tepsiyi buralara sıkıştırmaktan vazgeçti sonunda,» diye düşündü. Kadın elinde tepsiyle döndü. Bardakları, tabakları, çaydanlığı tepsiye yerleştirdi. Bir koşu bırakıp geldi. Masanın örtüsünü dürdü. Topladı. Koltuğunun altına kıstırarak, el işini yerleştirdi. Vazoya uzandı. Sandalyeden kalktı. Tuvalete girdi. Dişlerini fırçaladı. Rujunu denetledi. Eksik görmedi. Işıkları söndürdü. Masanın başına geçti. Vazonun içindeki çiçekler uzandı. Solmaya başlayanları ayıkladı. Koyacak bir yer arandı. Mutfığa seyirtti. Kadın, örtüyü silkelemiş, ütü izlerinden dürüyordu. Bir tabak aldı. Ayıkladığı çiçekleri, boyun bükmüş yaprakları tabağın içine doldurdu. Çöp kutusuna attı. Tabağı tezgâhın üstüne bıraktı. Hizmetçi kollarını sığadı. Evyeye yanaştı. Ortasında kırmızı düğme olan musluğu çevirdi. Havagazı şofben'i harladı. Eli musluğun altında bekledi kadın. Kısa bir an sonra su buharlandı. Bulaşık bezine deterjan damlattı. Bir iki oğuşturdu. Tabağa uzandı. Mutfaktan çıktı. Vazodaki çiçekleri denetledi yeni baştan. Kurumuş bir yaprak, solmuş bir çenek aradı. Bulamadı. Sandelyesini düzeltti. Kadının kine baktı. Eğriydi. Halının üstündeki ayak izlerini örttü çekiştirerek. Koltuğuna ilerledi. Bir eliyle, bir koluna tutanarak oturdu. Te-

lefonun almacına uzandı. Yerini beğendi. Arkasına dayandı. Bir an gözlerini kapatarak, dinlendi. Sehpanın üstünden gözlüğünü aldı. Kılıfından güderisini çıkardı. Camlarını sildi. Işığa doğru tutarak leke aradı. Buldu. Hohladı. Yeniden sildi. Taktı. Açık bıraktığı kitabı aldı. Harfler pırıl pırıl yansıdı. Satırlar birbiri ardınca yürüdü. Sayfayı bitirdi. Çevirdi. Okuduklarının kervan kervan beileğine akmasından hoşnut, yüzü güldü. Dilini dişlerinin arasına sıkıştırdı. Sözcüklerin büyüsüne kapıldı. Kadının kapıdan girdiğini, pencerenin perdelerini açtığını, içeriye apaydınlık bir günün dolduğunu ayıramadı. Yazıların biraz daha kolay okunduğunu neden sonra anladı. Başını kaldırdı. Kadın, elektrik süpürgesinin fişini prize sokmaya uğraşıyordu. Tüyleri diken diken oldu. «Şimdi yaygarayı basacak.» Bekledi. Düşündüğü gerçekleşti. Yazılara ilgisi azaldı. Başını kaldırdı. «Yapma» demek üzereyken yutkundu. «Ne yapsın?» özüne sığındı. Duymamak, görmemek isteğiyle başını arkaya attı. Gözlerini kapadı. Süpürgenin gürültüsü yaklaştı, uzaklaştı. Halıların, parkelerin üstünde homurdandı, cayırdadı. Boğazı sıkılmışçasına hırıldadı bir an. Sustu. Gözlerini açtı. Kadın, süpürgenin kordonunu topluyordu. Sapından yapıştı. Yüksünmeden salondan çıktı. Kapı kapandı. Bir, «Oh!..»la kitabına döndü. Ağır ağır dudaklarını kıpırdatarak okudu. Eski ilgisinin soğuduğu sanısıyla durakladı. Yeniden eğildi yazıların üstüne. Gözlerinde çok derinlerde bir kaşıntı duydu. Sayfayı çevirdi. Belleğinin bütün harfleri algıladığı inancıyla sözcüklere sarıldı. Göz pınarlarındaki kaşıntı, sızıya döndü. Gözlerini kırptırdı. Sızı hafifleyince, yeniden izledi satırları. Sızı yükseldi. Kirpiklerinin ucunda uçuşmaya başladı. Başını kaldırdı. Elektrik süpürgesinin sesini izledi. «Ya-

tak odamdı,» bulgusuyla avundu. «Karyolayı dönüyor. Gardrobun altını alıyor. Koltuğun ayağına çarptı. Çizmese bari. Sonra bir bakmalı...» Ses derinlere kaydı. Gözlerinin yeterince dinlenip dinlenmediğini araştırdı. Satırlar kayıyordu. Kitabın arasına parmağını koyarak kapattı. Pencereden dışarı baktı. Gün ışığı vazodaki çiçeklerin üstünde şakıyordu. Renkler bütün tazelikleriyle dipdiri cilveleniyor. Perdenin kıvrımlarından kırıla döküle zıplayan ışınlar kol kol uzanıyordu. Pencerenin dışındaki toz lekeleri, ışık ışık dağılıyor. «Pencereleri bir silse iyi olacak.» Telefonun ziliyle zıpladı. Eli yüreğine yapıştı. İkinci çalışta, uzandı. Yüzünde sevinç ışıltılarıyla ses verdi.

— Selmin Hanımı rica etmiştim,— dedi düş kırıklığına uğramış bir ses.

— Burda Selmin Hanım yok, siz nereyi aramıştınız?

Söylenen numaralar, kendininkine benziyordu. Sondan bir öncekinin değişikliğini sonradan ayırdı. Sesinde ince bir kırıklıkla;

— Burası değil efendim, —dedi.

— Çok afedersiniz!..

«Yanlışmış!.... Küskünlüğüyle baktı. Kulağında çınlayan tıkırtılara kızdı. «Doğru dürüst çalışmıyor ki!..» Almacı yerine bıraktı. Saatin vuruşlarıyla yeniden irkildi. «Söylemeli de, camları silsin,» düşüncesiyle doğrulurken, kapı açıldı. Kadın, elinde bir leğen, cam bezlerini sallaya sallaya girdi. Omuzuyla kapıyı kapattı. Leğendeki su çalkalandı. Sıçrayan bir iki damla havada döndü. «Dökülecek,» varsayımı yanlış çıktı. Damlalar yeniden leğene düştü. Kadın dengeyi sağladı. Hızla pencereye yaklaştı. Kuru bezi leğenin altına attı. Leğeni parkenin üstüne

bıraktı. Bezi düzeltti. Yerleştirdi. Islak bezi sıktı. Pencereyi açtı. Tırmandı. Üst camın dışına uzandı. Bezin .yürüyüşündeki nemli yakamozları izledi. Su tanelerinde kırılan ışınlar, tuz buz dağılıyorlardı. Birinin tam burnunun ucuna konduğunu gördü. Başını oynattı. Gözlük camında mavi, mor, sarı, kırmızı bir kelebek uçuştu. Kadın bezi leğene attı. Önlüğünün geniş cebinden çıkardığı kuru bezle camı oğdu. Tanecikler bir bir emildi. Cam, parıl parıl yandı. Çerçevelere sıvandı hemen ardından. Pencereyi kapattı. İçten temizledi. Odanın aydınlığı cilalandı. Leğen elinde kapıya yürüdü. Yere bıraktı. Tokmağı çevirdi. Ayağını aralığa yerleştirdi. Suyu kavradı. Çıktı. Çalışma odasının penceresinden gıcırtı gelinceye bekledi. Kitabını açtı. Satırları tüketebilmenin suskusuna battı. Sayfa değışti. Satırlar koşuşturmayı sürdürdü. Parmağının ucunu hafifçe ıslatırken, sözcüklerin eğrilip büküldüklerini gördü. Zorlandı. Göz pınarlarında pençe pençe bir acı duydu. Kitabı sehpanın üstüne bıraktı. Gözlüklerini çıkardı. Kulağında, burnunun pınarında bir ağırlığı sürdürdü. Doğruldu. Koltuğun kollarına tutundu. Salonu geçti. Kapıya vardığında kendiliğinden açıldı. Kadın, masanın örtüsü kucığında geliyordu. Onu ayakta görünce durakladı;

— Öğle oldu hanımcığım. Yemeğınızı yiyin de, tozları sonra alırım. Hem üğünmüş olur.

— Mutfakta kuralım sofrayı, olmaz mı?

— Siz bilirsiniz.

Kucağında örtüyle fırt döndü. Mutfağın mermer kaplı masasının üstüne seriverdi. Sandalyeleri çekti. Tabakları, çatal, bıçak ve kaşıkları yerleştirdi. Dolaptan kâğıt peçete çıkardı. Muskaladı. Tabakların içine koydu. Ocakta fıkırdayan yemeğı çiçekli, por-selen tencereye aldı. Meyve tabağını soğutucudan çı-

kardı. Arkaya, tezgâhın üstüne koydu. Kepçeyi kavradı. Peçete muskasını almasını bekledi. Kendi tabağına yemek koymadan önce, pilâv tenceresini karıştırdı. Kapattı. Ocağı kıstı. Ekmek sepetini uzattı. Dudaklarını büzerek yemeye koyuldu. «Onun iştahı olmasa, ağzıma lokma koymayacağım,» düşüncesiyle baktı kadına. «İşi de çabuk, yemesi de...» Karşısındakine yetişmek çabasıyla, lokmalarını büyüttü. Kemikleri sıyırmadı. Lop etleri zorla tüketti. Pilavdan azıcık aldı. Sebzeyi hiç istemedi. Kadının iştahı doygunuğa dönünceye eli gitti geldi tabağına. Bitirdiği an, önünden uçan bulaşığın yerine yaldız kenarlı porselen meyve tabağıyla karşılaştı. Birkaç çilkim üzüm aldı. Tane tane ezdi dişlerinin arasında. Suyunu emdi. Kabuklarını öğüttü. Damaklarında sıra tadını yaladı bir zaman. Ağzından burnuna misket kokusu ağıdı. Sofradan kalktı. Odasına yöneldi. Komodinin üstündeki sürahi tazelenmiş, bardak yenilenmişti. Yatağa uzanmak üzereyken, odadan çıktı. Tuvalete girdi. Rahatladı. Ellerini, ağzını yıkadı. Odasının perdelerini iyice bitiştiirdi. Işınlardan korunduğunu bilince, boylu boyunca uzandı. Serinliğin loşluğunda gözlerini kırpıştıra kırpıştıra avizenin kordonla birleştiği yerdeki lekeleri ayırdı. «Hiç farketmemiştik. Hatırlatmalı,» düşüncesiyle kıpırdandı. Özümleme ağırlığı, kıpırtılarını gevşetti. Esnedi. Gözlerinin kapandığını anladı. Uykuya daldı.

Kendi soluğunun sesine uyandı. Ellerini, bacaklarını aradı. Tek tek buldu. Dingin doğruldu. Hafif bir öksürüğü sezdi. Yutkundu. «Üstüme bir şey örtseydim.» Aldırmadı. Yatak örtüsünü şöyle bir sığazladı. Aynanın önünde topuzunu yokladı. Mutfağın, hizmetçi odasının açık kapılarına baktı. Başını sallaya sallaya salona geçti. Telefonun yanındaki koltuğu-

na ulaştı. Tutunmadan oturdu.

İkinci sıcağı, duvarlarda dalgalanıyordu. Kalktı. Perdeleri indirdi. Loşluk, sıcağı yelledi bir an. Belli belirsiz serinlediğı duygusuna kapıldı. Kitabını aldı. Gözlüğünü taktı. Okumaya da'dı. Sıcak bastırdıkça, gözeneklerinde bir nem duydu. Gözlüğü buğulandı. Sapları, kulak diplerini ıslattı. Burnunun üstündeki basınçtan rahatsız oldu. Gözlüğünü çıkardı. Kitabı yerine uzattı. Kristal kül tablası nazlı nazlı titredi. Her gün silinmekten tertemiz, kullanılmamaktan öksüz parıldıyordu. Kaldırtmayı düşündü. İğne oyası renkli örtünün üstünde kurumlu kurumlu durmasını seviyordu. Kitabı biraz geri aldı. Tablayı eski yerine, örtünün tam ortasına yerleştirdi. Dirseğı lambanın fayansına deydi. Sakındı. Bakışları aynı anda, serin bir pınarın gözesine ulandı. Çimenler, ağaçlar, meyveler ve çiçekler renk renk bezendi. Kollarında testileri pınara giden minyatür kızlarla burun buruna geldi. Bedenlerinin tombul gençliğıyle dipdiri, gü-lüyorlardı. Hiç yaşlanmadan geçen yıllarına imrendi. «Belki e'li yıldır, bu verniğın altında canlı ve taze duruyorlar. Ya resimlerde kalmayı becermeli insan, ya yaşlılığının sancısını duymamalı. Elindeyse tabii!..» Parmaklarının belli belirsiz bir dokunuşuyla kızların yanaklarını okşadı. «Dağılıp kırılmadıkça, bu utanç pembeliğini saklıyacaksınız.» Bakışlarını abajura kaldırdı. Saçaklarının simli püsküllerine, yaldız şeritlerine dokunma içgüdüleriyle doldu. İbrişim üstündeki Çin iğnesi nakışları ayırmak istedi. Her birini çö-züp yeniden yapmak tutkusuyla coştu. Gergefini, masuralarını, iğnelerini düşledi. Başını salladı. Gözleri lambadan kaydı. Koltukların üstünde dolandı. Oy-malarını, raptiyelerini, kadifelerindeki eprimeyi göz-le-di uzun uzun. Kendi eliyle çektiğı cilanın canlı par-

laklığı ısladı tahtada. Sehpanın üstündeki Limoge şekerliğin çiçeklerine takıldı. Sıcaklığın her dalgalanışında, ıslıl ıslıl yanıp sönen renklerle avundu. Gözüçlerinde tozlu-kara benekler uçtu. Başını geriye attı. Ensesini koltuğunun oymasına yerleştirdi. Beyninin ağırlığını tahtanın ılık sertliğine bıraktı. Kirpiklerini kırıştırdı. Beneklerin azalmasına güvenerek, gözlerini kapadı. Derin bir nefes aldı. Sesli bir soluk aldı. Boynu, omuzları, gırtlığı gerildi. İnce bir karıncalanmanın, boğazından çenesine yürümesini izledi. Başını doğrulttu. Gözüçlerindeki benekler kayıplara karışmışlardı. Pencereden içeriye gümüşüğüyle birlikte, sıcaklığın saldırdığını bildi. Bedeni kasıldı. Aleve battığı sanısı içinde boynunu büktü. Hizmetçisinin toz bezini silkelemek için pencereyi araladığını gördü. Kalın bileği, hart hart gitti geldi ışığın içinde. Güneş perdenin kıvrımlarında resimler çizdi. Toz tanelerinde ışına dönüştü herşey. Aralıktan içeri odanın sıcaklığına saldırdı. Dalgalanma çoğaldı. Yayıldı. Heryanını kapladı. Kıpırdanmak isteğiyle kasları kabardı. Gevşeyiverdi. Kadın işini bitirmiş, pencereyi kapatmıştı. Perdeleri sıkı sıkı örttü. Loşluk, her dalgalanışında, gün ışığının bir lokmasını yuttu. Dinginliğine kavuşurken, ikircimlenmişti. Hizmetçi pencerenin önünden divana yürüdü. Oturulan yerlerini, kollarını, bacaklarını sildi. Bezi parmağının ucuna doladı. Tomurları, yaprakları, damarları ve olukları parlattı. Ağacın tenine işleyen bütün tozları devşirip aldı. Her bezi kaldırışta, dokunmadığı yere göre bir ısıltı ayrılıyordu. «Bilgiyle yapıyor artık. Sevgiyle yapıyor. Öğretesiye ne çektim. Tahta silmekte üstüne yoktu da, toz almaya geldi mi, yalap şap... Tahtayı, kumaşı sevdi sonunda. Kendiliğinden parlatmayı bildi.» Kolları kalınlığını yitiriyordu kadının.

Tahtaların oymalarında devinirken, parmakları ince-
liyordu. Alanı daraldıkça, iğne ucuna dönüyordu. Ka-
lem uçlarında gidip geliyor, toz beneğini süpürüveri-
yordu. Kendi yaptığıının ısıtılı temizliğine daldıkça,
zamanı, yorgunluğu, sıcaklığı unutuyordu. Yüzünde par-
layan gözleri mikroskop merceğine benziyordu o an-
larda. Bir tek toz zerresini, oyma gülün yaprakları
arasından çekip almak için uğraşıyordu. Dilini dişleri-
nin arasına kısıyor, dudakları büzüşüyor, yüzü kırış
kırış dağılıyordu. Değişmeyen tek yanı gözleriydi. Pa-
rıl parıl, yanıyordu. Kırpışmadan, oynaşmadan, acı-
madan tahtanın damarlarına dalıyordu sanki. Ve o
damarlardan yayılan ısıtıyla birlikte, dili damağın-
da, gözleri hoşnut dikiniyordu. Kalın gövdesi umul-
maz bir sevinçle ipildiyordu. Üstünden akan elbisesi
bedenine oturuyor, gövdesi incelerek ışığa bulanı-
yordu. «Artık çoraplarını da dizlerinin üstünde dü-
ğümlemiyor,» diye geçirdi. «Jartiyer kullanmayı be-
cerdi. Ne sinir etmişti beni. Jartiyerler Kow-boy ta-
bancaları gibi kalçalarında ve çorapları dizlerinin üs-
tünde düğümlenmiş. Her kıpırdanışta kaymaya ha-
zır. Hem de en biçimsiz yerlerde.» Divanın üstünden
doğruldu. Toz bezini parmaklarının arasında yuğura
yuğura pencereye yöneldi. Işığın baskınına hazırlandı
hizmetçisi pencereye yaklaşıncı. Büzüldü. Korunma
icgüdüsü bedenini küçülttü. Koltuğun içinde kayboldu
bir an. Pencereden dalan serinliğin yüzüne yürüdüğü-
nü gözledi. Perde çekilir çekilmez ışının kesilişiyle gü-
lümsemi. Yeniden kitabına uzandı. Kucağına alacak-
ken vazgeçti. Kadın kapıya yürümüştü. Her zaman-
ki sırayı aklından geçirdi. Divanı en sona bırakırdı.
Bakışları kapıyla kitabı arasında gitti geldi. Bekle-
mekle, çağırmak arasında kararsız kaldı. Kapı açıl-
dı. Antrenin karanlığı, odanın loşluğuyla çarpıştı. Ka-

dın, çarpışan çizginin arasına girdi. Bir yanı kararır-ken, bir yanı daha belirginleşti. Bedeni bütün boyutlarıyla kabardı. Işıklar kilise fresklerindeki yıldız yumaklarına dönüştü. Ayağını eşige attı.

— Biraz gelir misin kızım!..

Kapı aralık kaldı. Kadın sesin döngüsünde ağır ağır başını çevirdi. Kapıyı kapattı. Bedeni yıldız yumaklarından sıyrıldı. Döndü. Ayaklarını sürtmeyen yaklaştı. Toz bezini avuçlarının içinde mıncıklayarak;

— Buyur hanımcığım,— dedi.

Doğruldu. Kolunu uzattı. Ortadaki sehpanın üstünde yanıp sönen çantasına yetişemedi. Kadına baktı. Hizmetçi bakışlarının izinde davrandı. Çantayı aldı. Uzattı. Loşlukta bile şarıl şarıl yüzüklerini döndürerek, çantayı açtı. Cüzdanını çıkarmadan para tomarına uzandı. Parmaklarının arasına ilk gelenleri çekti. Rakamları kafasında tarta tarta çantayı kapattı. Banknotları kadına uzattı.

— Kaç haftadır sana izin vermedim. Şununla çocuklara biraz bir şeyler götür.

— İzin istemem hanımcığım. Yanınızda iyiyim.

— Ben istiyorum,— dedi sesinin tiz kararlığında. —Uzatma. Pazartesiye kadar izinlisin.

— Ama hanımcığım, doktor beyler dediler ki!..

— Söz yok!.. Hadi bakayım!..

Paraları eline tikiştirince kadın boynunu bük-tü. Bir an, bezle birlikte yağurdu banknotları. Sonra avuçlarını birbirinden ayırdı. Terliklerini sürüyerek kapıya yöneldi. Açmadan durdu. Kitabına uzanan hanımını süzdü;

— Yarın için yemeğinizi yapayım da!..— İkirci-miyle uyduğunu belirtti.

— Sen olmayınca, yeter. Canım bir şey isterse, yapiveririm. Rahatına bak.

Kapı açıldı. Artık bakmadı. Kitabını kucakladı. Gözleri satırlarda, kulağı antrenin belirsiz tıptırtılarında, okumaya zorladı. Satırlar gözlerinde kayıyordu. Sayfaları çevirip çevirmediğinin ayırımında değil. Aynı sözcükleri yeniden yeniden okuduğunu bile sezmiyor. Parmaklarının ucuyla zorlanmak istedi. Parmağı bir harfe takılı kaldı. İnatla, kitabı kucağında tuttu. Kulağının bütün gücüyle tıptırtıları kolladı. «Antreyi geçti. Kapısını açtı. Ses kesildi. Demek soyunuyor. Az sonra çıkar. Kaçırmamalı.» Başını yana eğdi. Kulağında, silinme sırasında havalanmış bir tozun tahta üstüne konuşunu duyacak bir algılama gücü yükseldi. Kendinden güvenli bekledi. Kapısına doğru yönelen ayak seslerini ayırınca, kapıları sürekli yağlatmasına öfkelen-di. Bir ince gıcırtı duyabilirdi. Kapı açıldığı an, kafasını doğrulttu. Kadın, mantosu sırtında, başörtüsünü bağlamış, terlikleriyle girdi. Ellerini önünde kavuşturma alışkanlığını araya araya;

— Alınacak bişey varsa hanımcığım!..

— Yok kızım!.. Çocukları benim için öp. İyice dinlen!..

— Yorulmuyorum ki!..

Bir süre yanıtını bekledi. Bakışlarını aradı. Bulamadı. Hanımını kızdırdığı sanısıyla omuzlarını silk-ti. Ağır ağır döndü. O döner dönmez kulaklarını açtı yeniden. İçinin derinlerinden bir, «gidiyor» sevinci kabardı. Ardınca yürümeyi kurdu. Durumunu bozmadan çakıldı koltuğuna. Bedenindeki devini hazırlığını, bacaklarını birbirine dolayarak durdurdu. Bekledi. Sokak kapısının kilidi şakırdadı. «Bir o sesini koruyabildi,» diye düşündü. Derin bir soluk aldı. Satırların üstündeki parmağı kaymaya başladı. Sayfayı çevirdiğinde, kendi kendini gözetlemekten yoruldu-

ğunu anladı. Kitabı yeniden sehpanın üstüne koydu. Ellerini koltuğun kollarına yasladı. Bedeninin ağırlığını bir an kollarında duydu. Yavaş yavaş doğruldu. Usul usul kapıya yürüdü. Açtı. Antre'deki bütün kapıları bir bir yokladı. Mutfağı, tuvaleti, yatak odasını, çalışma odasını, hizmetçisinin odasını araştırdı. Kendi soluğundan başkasını duymadığına güven getirinceye, bakındı. Dış kapının yedek zincirini taktı. Dingin bir ivecenlikle çalışma odasına girdi. Kapının ağzında eprimiş deri koltukları süzdü. Adım adım yaklaştı. Yerdeki rengi atmış makina halısının ondülelerine takıldı. Ayağını sürttü. İnce ayakkabısının gönünden, ayağını gıdıkladı iniş çıkışlar. Maun masa, esmer kuntluğuyla gözlerine battı. Kalın camı, yeşil çuhasını kırıştırdı gözlerinde. Dikkat edince, düzgünlüğüne şaştı. Yüksek arkalıklı deri koltuğa oturdu. Dirseklerini cama dayadı. Omuzbaşlarına yürüyen serinlikle ürperdi. Saçlarının topuzundan tel tel ayrıldığı duygusuyla irkildi. Ellerini kaldırdı. Ürpertiden korunurken, saçlarının düzenini saptadı. Masanın orta çekmeceğini çekti. Çıkardığı kalın zarfı camın üstüne bıraktı. İçindeki makbuzları, yazıları teker teker elden geçirdi. Birbiriyle ilişkili olanları üstüste yerleştirdi. Yan dolaptan çıkardığı telli dosyayı önüne aldı. Ayırdığı kâğıtları ikişer, üçer yerleştirdi. Her birinin üstüne ilişkin olduğu konuyu belirtir etiketler yaptı. Zarfın içini yokladı. Dosyayı kapattı. Üstünde parmaklarıyla trampet çaldı bir zaman. Sonra masanın kıyısına bıraktı. Odanın içindeki eşyaları bir bir elden geçirdi. Her birini gözleriyle okşadı. Parmaklarının ucunda her birinin alınışını, yerleştirilişini, kullanılışını yaşadı. Omuzlarının, başının titrediğini bildi. Teninde ılık bir seyrime sezdi. Bel kemiğinin büküldüğünü, sırtının kamburlaş-

tığını ayırdı. Dikildi. Yıprak halıda topuklarının izini bıraka bıraka yürüdü. Yatak odasına girdi. Perdeleri açtı. Camdan içeri boşalan günün kırmızılığına boyandı. Işığı yüzüne alarak geriledi. Tuvalet masasına yanaştı. Pufuna oturdu. Oturur oturmaz masaya tutunarak kalktı. Üstündekileri çıkardı. Boş askıya yerleştirdi. Gardrobunun, oymalı kapağını ardına dayadı. Mentеше kakmaları gözünü ala ala elbiselerini yokladı. İçlerinden en yenisini aldı. Sırtına geçirdi. Gardrobunu kilitledi. Anahtarını üstünde bıraktı. Masanın başına oturdu. Yüzündeki gün ışığının kızılığını çok buldu. Pudrasını çıkardı. Derisinin kırışıklıklarını iyice gö'geledi. Dudaklarının solgunluğunu pembeleştirdi rujuyla. Topuzundaki firketeleleri çıkardı. Mermerin üstüne bıraktı. Omuzlarından aşağı dökülen saçlarını kavradı. Avuçlarında bir suyun şarılısını duyarak aktardı bir iki. Kemik saplı fırçasını seçti. Fildişi tarağını ayırdı. Uzun uzun fırçaladı saçlarını. Tarağın kalın dişleriyle topuzunu tazeledi. İki yanından taşan teli yakalamaya uğraştı. Göremedi. Yüzü gerildi. Dudaklarının pembesi ısındı. Nemli bir gülümseme ağdı burun deliklerine. Gözleri ipil ipil kırıştı. Ziyet kutusunu açtı. Parmağındaki yüzüğü yuvasına yerleştirdi. Tek taşını çıkardı. Pencereye doğru kaldırdı. Elmasta kırılan ışık tutam tutam çevreye sıçradı. Tavan, ayna, masa, oymalar, kaplamalar, örtüler renk şölenine batıp çıktılar. Ordan oraya zıplayan ışıltıları tutabilmek amacıyla başını oynattı. Sonra hepsini avucunun içine kısırmışcsına yüzüğü parmağına geçirdi. Düşününden beri takmadığı küpelerini aldı. Çoktan kapandığını sandığı kulak deliklerine uzandı. İğne zorlanmadan geçti. Öteki kulağının memesini daha bir güvenle mincıkladı. Parmağından vuran şavk, boynunda top-

lanıp dağıldı. İncisini yokladı. Ayırımında olmaksızın taneleri üstünde gitti geldi eli. Tuttu. Kaldırdı. Boynuna götürürken, kopçasının tutmadığını anımsadı. Bir iki denedi. Bozuk yerini sıkıştırdı. Boynunda tanelenen serinlikle gıdıklandı. Kopçasını geçirdikten sonra bir iki çekti. Ziyet kutusunu kapattı. Çekmeceye yerleştirdi. Omuzlarına dökülen pudraları fiskeledi. Mermerin üstünde varsaydıklarını üfledi. Doğruldu. Boy aynasında uzun uzun kendini denetledi. Gözlerinden yüzüne yayılan bir beğeninin güveniyle dikildi. Yatağının örtüsünü düzeltti. Bütün kırıksıklıkları düzleştirdi. Gardrobuna, tuvalet masasına, yatağına, koltuğına alıcı gözüyle baktı. Geri geri kapıya dayandı. Elyordamıyla tokmağı buldu. Fayans topu avucundan kaydı. Sıktı. Çevirdi. Çekti. Kapı açıldı. Yarım çarketti. Adımını dışarı attı. Antreyi geçti. Dış kapının ardında durdu. Portmantonun yanındaki pufa oturdu. Papuçluktan yeni ayakkabılarını aldı. Ayağındakileri çıkardı. Boşalan yere yerleştirdi. Çoraplarını düzeltti. Ayakkabıları giydi. Salona geçti. Çantasını aldı. Anahtarlarını iç cebe yerleştirdi. Fermuarını çekti. Dışkapıya yanaştığında portmantonun etajerine baktı. Hizmetçisi her zaman yaptığı gibi anahtarları bırakmıştı. Başını salladı. «Bir türlü bu alışkanlığından vazgeçmedi.» Parmağını halkasına taktı. Birbirine çarpan anahtarlar şingirdadı. Kaldırdı. Portmantonun çengeline astı. Zinciri çıkardı. Prinç tokmağı çevirdi. Eşiğı atladi. Mermer girişin karanlığında sendeledi. Otomatiğe bastı. Tepesinden dökülen aydınlıkta kapısını kapattı. Trabzanlara yapıştı. Basamakları ağır ağır indi.

İkinci katın yarısında durdu. Derin derin soluklandı. Döndü. İndiği basamakları aynı yavaşlıkla tırmandı. Kendi katının altına geldiğinde otomatik sön-

dü. Bir an bekledi. Karanlık sürünce, düğmeye bastı. Topuğunun ince tıkırtılarını artıra artıra komşusunun kapısına vardı. Ziline bastı. İçerden, eski saatlerin tınlamaları geldi. Kalın tahta, ardındaki ayak seslerinin hışırtısını engelleyemiyordu. Gözetleme deliğinde bir gözün bakışını seçti. Kapı çıt diye açıldı. İkiricimli bir bakış sevecenliğe çevirme ivecenliğinde bir ses;

— Buyrun!.. Girsenize!..— diye titreşti.

— Rahatsız etmek istemedim.

— Ne demek!.. Buyrun lütfen!

— Girmeyeyim... Kadına izin vermiştim. Anahtarları bırakmayı unutmuş. Sizdekini rica etsem.. Kapıda kaldım da!..

— Dışarda mıydınız?— sevinciyle uçtu kadının sesi. —Ben de şimdi size çıkacaktım. Bizim anahtarları bırakmak için. Çocuklar çok istediler. İki günlüğüne denize gideceğiz.— Hafifçe kolundan tuttu konuğunun. Çok kalmayacağını anlamının sevinci mi, hemen çıkacağını anlatmanın rahatlığı mı belirsiz bir zorlamayla sürüklerken. —Biraz girin canım. Bir nefeslenmiş olursunuz.

— İşin gücün vardır kızım. Engel olmasaydım.

— Hiç de değil. Geçin lütfen. Sayenizde ben de bir kaç dakika durmuş olurum.

Bir iki adım attı. Antreye yığılmış bavullar, sözlerden daha etkindi. Ev sahibinin direktmesi olmasa yeniden dönecekti. Dayanamadı. Salonda önüne ilk gelen koltuğa ilişti. Komşusu da hemen karşısına yerleşti. Sigara paketini çıkardı. Uzatırken;

— Pardon,— dedi. —İçmiyorsunuz. Alışkanlık.

—Kendisi bir sigara yaktı. Bir iki kez derin derin nefeslendikten sonra; Hay çok yaşayın,— dedi. —Gelmeseniz, sigara içmek için bile duramayacaktım. İnsan

ellerini oyalayacak bir şey bulunca, sigarayı unuttu-
yor.

— İsteyince de!..— diye tamamladı komşusunun sözünü. Bir kaç nefes daha alıp, sigarasını bastırır bastırmaz da; —Ben gideyim,— kararıyla doğruldu.

Ardısıra kapıya gelen kadın, kendi anahtarlarıyla birlikte, isteneni askıdan alarak uzattı. Uğurlarken;

— Pazartesiye görüşürüz!..— dedi sımsıcak.

— Pazartesiye!..— Yanıtıyla anahtarları salladı.

Merdivenin ölgün ışığına saçılan şangırtıları izledi ağır ağır. Kapı ardından kapanıncaya durakladı. Kilit sesi, şangırtıları silip süpürdü. Kolunun bütün gücüyle bedenini çekti üst basamağa. Adım adım evinin önüne geldi. Komşudan aldığı anahtarı ayırdı. Kilide uzattı. Yuvada direnen anahtarı zorladı. Tırk tırk, yerleştirdi. Çevirdi. Tokmağı çekti. Çıtırtıların hemen ardından kapı hafifleyiverdi. Menteşeleri üzerinde döndü. Evinin aydınlığı, merdivenin ampul sarısıyla buluştu. Girdi. Anahtarı kilitten sıyırdı. Kapıyı örttü. Zincirini taktı. Anahtarları etajerin üstüne bıraktı. Çantasını koyacak yer bulamadı. Çalışma odasına yürüdü. Masanın üstüne bıraktı. Döndü. Beğenmedi. Çantayı aldı. Odasına girdi. Gardrobunda her zamanki rafına yerleştirdi. Tuvalet masasından avucuna biraz kolanya döktü. Bileklerini ovdu. Hafifçe burnuna çekerek, dikildi. Çıktı. Salona geçti. Koltuğuna oturdu. Ayaklarını uzattı. Bileklerini sağa sola çevirerek dinlendirdi. Koltuğa iyice yaslandı. Nefesinin yumuşadığını, damaklarındaki kuruluğun yapış yapışlığından sıyrıldığını duyuncaya öyle kaldı. Derin derin nefes alarak, yeniden düzenledi soluğunu. Doğruldu. Hafifçe yana döndü. Telefona uzandı. Almacı kavradı. Çevir sinyali gelince, ince parmaklarını uzattı. İşaret parmağını numaralara daldıra çıkara çevir-

di. Bildik sesle karşılaşınca sevindi.

— Nasılsın oğlum? Sesin yorgun geliyor!..

— İyiyim. Sana uğrayacaktım. Çocuklar yazlığa seni de istiyorlar da...

— Tam zamanında açmışım desene... Sağolun!... Ben evimden başka yerde rahat edemiyorum. Sen al çocukları götür. Şöyle bir iyice dinlenin.

— Olmaz... Gelip alacağım!.. O yüzden alış-verişini de yapmadım.

— İstemem evlâdım. Hiç bir şey istemem. İyi hatırlattın. O kadar çok alma bir dâha. Buz dolabı dolu. Kadının da eli sıkı. Herşey çürüyor. Yazık. Pazartesiye kadar hiç bir eksikim yok. Sen rahatına bak.

— Ağabeyime söylüyeyim de o uğrasın barı!..

— Şimdi o'nu da arayacağım. Sen hiç zahmet etme. Biran önce yola çık. Karanlık basınca araba kullanmak doğru değil. Merak ederim sonra.

— Peki anne! Kaygılanma!..

— Hadi, Pazartesi görüşürüz.

— İyi akşamlar!..

— İyi yolculuklar yavrum. Herkesi benim için öpüver.

— Öperim. Sağol!..

Telefonun kapanmadığını sezdi. Parmağıyla usul-cacık bütona bastı. Bekledi. Parmağını kaldırdı. Karşının kapanma tıkırtısını duydu. Derin derin soluklandı. Almacı yerine bıraktı. Eli yüreğine gitti. Kalbinin atışlarını denetledi. Soluğunun sıklaştığını sezince, koltuğuna yaslandı. Odanın karanlığı gözkapaklarına sıvaştı. Dingin, gevşemiş kaldı. Gözlerini araladı. Karanlığın koyulaştığını gördü. Uzanıp, fâyans lambayı yakmak zor geldi. Kollarını koltuğun kenarlarına sarkıttı. Kanının damarlarında ılgıt ılgıt

zonkladığını sezdi. Zonklamaları izleyerek, ayak tırnaklarından beyin hücrelerine dolandı. Nefesleri düzeldi. Kalbinin atışı doğallaştı. Kolunu kaldırdı. Ağır ağır lambanın anahtarına uzandı. Parmağının bir bastırışıyla ışığa boğuldu. Saçlarının gümüş telleri şarılداد. Yüzüğünün içinden binbir gece masalları fışkırdı. Lamba ışığının dışına düştü, allı morlu pırıltılar. Sehpanın, koltukların, perdelerin üstünde hora teptiler. Kulağına derinlerden bir müziğin melodileri erişti. Gözlerini alabildiğine açtı. Sanki kapatırsa, müziğin uyumunda geçmişe dölacaktı. Yeniden telefona uzandı. Alınacı kaldırdı. Çevir sinyaliyle ivecenleştı. Meşgul verince, dudakları büzüldü. «Evine gitmekten kaçıyor,» düşüncesi şımşeklendi. «Mutluluğa açık coşkun bir yüreğı vardı oğlumunu. Mutsuzluk çorağında kurudu. Yok,» diye başını salladı. Eli bütönda, almaç kulağında düşüncesini değıştirdi. «Kurumadı. Babasını kazayla öldüren adamın hastalığına koşacak denli sevecendir. Parasını almayacak kadar da onurlu. Bir doktor, nasıl öcalabilir!.. Tam sözünü buldu. Gözlerinde iki damla yaşla, olayı anlatırken, söylediğı buydu. Başkası söylenemez ki!..» Parmağını kaldırdı. Numaraları çevirdi. Telefon çalıyordu. Gözlerini o zaman kapadı. Bekledi. Büyük oğlunun sesi, yüreğinden damarlarına yağdı. Yürek tıptırtılarını bastırmak amacıyla elini göğsüne bastırdı. Sesini sertleştirdi;

— Hâlâ orda mısın?

— Sana uğrayacaktım! Çıkmak üzereydim.

— Sana asıl ihtiyaç duyan evin!.. Doğru oraya git.

— Ama anne!..

— Aması yok!.. Bil ki, orası senindir. Ve senin yerin de orası. Yarım saat sonra evden arayacağım

seni. Bulamazsam, kızarım, bilmiş ol.

Tek sözcük söylemeden, telefonu kapıttı. İçi rahat, gönlü geniş, yüreği hüzün içinde koltuğuna dayandı. Ağır ağır doğruldu hemen ardından. Ayaklarını sürüyerek ilerledi. Kendi kendine kızdı. Topuklarını bastırdı halı sessizliğine. Çalışma odasına girdi. Düzgün bir kâğıt, temiz bir zarf çıkardı. Yatak odasına geçti. Yatağının ayak ucunda dürülü duran battaniyeyi kucakladı. Mutfığa girdi. Pencere-leri yekladı. Her yanı sıkıca kapattı. Kapıyı örttü. Battaniyeyi aralığına sıkıştırdı. Masanın ardındaki iskemleyi çekti. Kâğıdı, kalemi zarfı mermerin üstüne serdi. Ocağın düğmelerini açtı. Havagazı vanasını çevirdi. Derin derin kokladı. Burnundan ciğerlerine serin bir burukluk yayılırken, kalemin ucunu çıkardı. Kâğıdın üstüne hiç titremeyen bir elle; «Beni affedin!.. Size de, kendime de yük olmaktan bıktım...» diye yazdı. Gittikçe ağırlaşan devinilerle, kâğıdı büktü. Zarfa yerleştirdi. Diliyle zamkını ıslattı. Kapattı. Derin derin soludu. Ciğerlerinin gittikçe küçüldüğünü sezerken, kolunun üstüne koydu başını. «Birbirinin aynı günlerin sonuncusu!..» Düşüncesi yoğunlaştı. Ağırlaştı. İçinin diplerinde bir sevincin kıpırtısını duydu. Derin bir uykuya daldı.

1981

— SON —

erol toy

YENİLGİ

İlk yazılar gençlik aşklarına benzer. Ya unutulur ya da süslenip püslenip, bir özlem türküsü haline getirilir.

Yenilgi, 1955-65 arasında yazılıp da bir türlü vazgeçilemeyen ürünlerin toplamı idi...

Ve zaman, bazılarında vazgeçmeyi zorunlu hale getirmişti. Bazılarıysa yukarda belirtildiği gibi bir ilk aşkın özlem türküsü gibi sürüp gidiyordu.

1981'de yazılan Şahini Avlamak ile Yaşanmış Bir Olayın Öyküsü de gelince, Yenilgi'deki yazıları elden geçirme olanağı doğdu. Bazıları unutulmuştu. Bazılarından da vazgeçildi. Bazıları yeniden işlendi. Ama konuyu yapıyı değiştirmeden.

O zamandan bu zamana taşınan özlem türküleri, okuyucuda aynı duyguları uyandırır mı bilemeyiz?

Kapak/Haslet Soyöz

FİLMİLER CAN GRAFİK 28 34 47